

Vlaams
Parlement

vergadering **6**
zittingsjaar 2018-2019

Woordelijk Verslag

Plenaire Vergadering

van 24 oktober 2018

INHOUD

OPENING VAN DE VERGADERING	5
VERONTSCHULDIGINGEN	5
BOODSCHAP	5
INGEKOMEN DOCUMENTEN EN MEDEDELINGEN	5
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine Soens, Güler Turan en Joris Vandenbroucke betreffende een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië – 1714 (2018-2019) – Nr. 1 Voorstel tot spoedbehandeling	5
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen betreffende het Vlaamse en nationale klimaatbeleid – 1713 (2018-2019) – Nr. 1 Voorstel tot spoedbehandeling	6
ACTUELE VRAAG van Freya Saeys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV) voor jongens	6
ACTUELE VRAAG van Ingeborg De Meulemeester aan de heer Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het toezicht op de kennis van de Nederlandse taal bij het aantrekken van buitenlandse werkkrachten in de zorgsector	9
ACTUELE VRAAG van Axel Ronse aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de toekomst van de werkwinkels	
ACTUELE VRAAG van Imade Annouri aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de werking van de VDAB	
ACTUELE VRAAG van Daniëlle Vanwesenbeeck aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de positie van kwetsbare werkzoekenden in het nieuwe Netflix-systeem van de VDAB	
ACTUELE VRAAG van Yasmine Kherbache aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het contact met VDAB-consulenten voor kwetsbare werkzoekenden	
ACTUELE VRAAG van Sonja Claes aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over digitale versus fysieke bemiddeling door de VDAB	14
ACTUELE VRAAG van Bart Nevens aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de onderfinanciering van gemeenten door Fost Plus	21
ACTUELE VRAAG van Katia Segers aan Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, over het laten aankopen van redactionele aandacht en airplay van Vlaamse artiesten door de Vlaamse netwerkradio VBRO	23

ACTUELE VRAAG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de gevolgen van de moord op een Saoedische journalist	
ACTUELE VRAAG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een totaal wapenembargo ten opzichte van Saoedi-Arabië	26
ACTUELE VRAAG van Peter Van Rompuy aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorbereiding op een eventuele 'harde' brexit	31
ACTUELE VRAAG van Chris Janssens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over eventuele gesprekken tussen de minister-president en de Spaanse ambassadeur	36
ACTUELE VRAAG van Jo De Ro aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de capaciteitsdruk in de Brusselse Rand	
ACTUELE VRAAG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het gebruik van capaciteitsmiddelen secundair onderwijs voor scholen die effectief capaciteitstekorten hebben	38
ACTUELE VRAAG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over slimme openbare ledverlichting tegen lichthinder	45
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	48
ONTWERP VAN DECREET van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de uitvoering van de begroting van de Vlaamse rechtspersonen zonder raad van bestuur voor het begrotingsjaar 2017 – 23-A (2017-2018) – Nrs. 1 tot en met 3	
Algemene bespreking	48
Artikelsgewijze bespreking	49
ONTWERP VAN DECREET houdende bepalingen betreffende de huur van voor bewoning bestemde goederen of delen ervan – 1612 (2017-2018) – Nrs. 1 tot en met 5	
Algemene bespreking	50
Artikelsgewijze bespreking	59
VOORSTEL van Jan Peumans tot wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement, wat de Vlaamse Controlecommissie voor de Verkiezingsuitgaven betreft – 1651 (2017-2018) – Nr. 1	
Algemene bespreking	60
Artikelsgewijze bespreking	60
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen betreffende het Vlaamse en nationale klimaatbeleid – 1713 (2018-2019) – Nr. 1	
Voorstel tot spoedbehandeling	60
Bespreking	61

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine Soens, Güler Turan en Joris Vandenbroucke betreffende een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië – 1714 (2018-2019) – Nr. 1 Voorstel tot spoedbehandeling	73
ONTWERP VAN DECREET van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de uitvoering van de begroting van de Vlaamse rechtspersonen zonder raad van bestuur voor het begrotingsjaar 2017 – 23-A (2017-2018) – Nrs. 1 tot en met 3 Hoofdelijke stemming	74
ONTWERP VAN DECREET houdende bepalingen betreffende de huur van voor bewoning bestemde goederen of delen ervan – 1612 (2017-2018) – Nrs. 1 tot en met 5 Hoofdelijke stemming	75
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen betreffende het Vlaamse en nationale klimaatbeleid – 1713 (2018-2019) – Nr. 1 Hoofdelijke stemming	75
VOORSTEL van Jan Peumans tot wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement, wat de Vlaamse Controlecommissie voor de Verkiezingsuitgaven betreft – 1651 (2017-2018) – Nr. 1 Hoofdelijke stemming	75
MEDEDELING VAN DE VOORZITTER	76
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	76
BIJLAGEN	
Aanwezigheden	78
Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers	78

OPENING VAN DE VERGADERING

Voorzitter: de heer Jan Peumans

– De vergadering wordt geopend om 14.03 uur.

De voorzitter: Dames en heren, de vergadering is geopend.

VERONTSCHULDIGINGEN

De voorzitter: Ik deel aan de vergadering mee dat er verontschuldiging zijn ingekomen van de volgende leden:

Griet Coppé: ambtsverplichtingen;

Lorin Parys, Francesco Vanderjeugd: familieverplichtingen;

Piet De Bruyn, Elisabeth Meuleman, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Willem-Frederik Schiltz, Bart Somers, Tine van der Vloet, Sabine Vermeulen: gezondheidsredenen.

BOODSCHAP

De voorzitter: Dames en heren, bij brief van 19 september 2018 deelt de voorzitter van de Assemblée de la Commission communautaire française mee dat die assemblee zich ter vergadering van die dag heeft geconstitueerd.

INGEKOMEN DOCUMENTEN EN MEDEDELINGEN

De voorzitter: Dames en heren, de lijst met de ingekomen documenten en mededelingen werd op de banken rondgedeeld. (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 60/5)

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine Soens, Güler Turan en Joris Vandenbroucke betreffende een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië – 1714 (2018-2019) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, met toepassing van artikel 50 van het Reglement van het Vlaams Parlement heeft de heer Joris Vandenbroucke bij motie van orde het woord gevraagd.

De heer Vandenbroucke heeft het woord.

Joris Vandenbroucke (sp.a): Voorzitter, bij motie van orde wil ik namens de sp.a-fractie bij hoogdringendheid een voorstel van resolutie aan de agenda toevoegen. Het betreft een voorstel van resolutie van de dames Soens en Turan en mezelf betreffende een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië.

De voorzitter: Deze tekst zal worden rondgedeeld. Ik stel voor dat we ons straks over dit voorstel tot spoedbehandeling uitspreken.

Het incident is gesloten.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen betreffende het Vlaamse en nationale klimaatbeleid – 1713 (2018-2019) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, met toepassing van artikel 50 van het Reglement van het Vlaams Parlement heeft de heer Koen Van den Heuvel bij motie van orde het woord gevraagd.

De heer Van den Heuvel heeft het woord.

Koen Van den Heuvel (CD&V): Ik had ook graag een spoedeisend punt toegevoegd namens heel wat fracties, kamerbreed, namelijk een voorstel van resolutie over het Vlaams en nationaal klimaatbeleid.

De voorzitter: Deze tekst zal worden rondgedeeld. Ik stel voor dat we ons straks over dit voorstel tot spoedbehandeling uitspreken.

Het incident is gesloten.

ACTUELE VRAAG van Freya Saeys aan Jo Vandeuren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV) voor jongens

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Minister, ik las in Le Soir deze week dat minister Greoli van de Franse Gemeenschap 1 miljoen euro zal uittrekken voor de vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV) bij meisjes én jongens op basis van de resultaten van de studie van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE).

U hebt zelf in de commissie gezegd dat u zou bekijken of vaccinatie tegen HPV bij jongens in Vlaanderen mogelijk is, maar dat u zich zou baseren op deze studie. De resultaten zijn er nu en ik verwacht natuurlijk een antwoord op de vraag of er al dan niet in Vlaanderen zal worden gevaccineerd bij jongens.

We denken nog altijd dat HPV enkel en alleen voorkomt bij meisjes en dat het alleen baarmoederhalskanker kan veroorzaken, maar niets is minder waar. 25 procent van HPV-gerelateerde kankers komt voor bij jongens, zoals keelkanker, anuskanker en peniskanker. We zien zelfs een stijging van het aantal keelkankers.

Minister, gaan we naar genderneutraliteit, dus zowel meisjes als jongens vaccineren tegen HPV in Vlaanderen?

De voorzitter: Minister Vandeuren heeft het woord.

Minister Jo Vandeuren: Mevrouw Saeys, de Hoge Gezondheidsraad heeft inderdaad een tijd geleden gezegd dat het vanuit zijn perspectief zinvol is om jongens en meisjes te vaccineren. We hebben toen afgesproken dat we zouden wachten op een studie omtrent de kosteneffectiviteit. Los van de inzichten van de Hoge Gezondheidsraad is het belangrijk om te weten wat de overheid extra moet investeren. Weegt dat op tegen de gezondheidswinst die daarmee kan worden gerealiseerd? Die studie is eergisteren bekend geraakt en het KCE heeft een internationale vergelijking gemaakt omtrent dit issue. Ik denk niet dat ze een eigen studie hebben gemaakt

Ik wil toch enkele zaken op een rij zetten. Die situatie in Wallonië is 'by far' niet te vergelijken met deze in Vlaanderen. De 'vaccinatiecoverage' in Wallonië HPV in

het tweede jaar secundair onderwijs bij meisjes is ongeveer 35 procent. Dat is een raming. In Vlaanderen is die 91 procent. We zijn ook anders georganiseerd. Bij ons vaccineren de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). In Wallonië is dat minder duidelijk en gebeurt het door privéartsen. De schoolgeneeskunde is niet verplicht om aan die programma's deel te nemen. Er zijn er die dat doen en er zijn er die dat niet doen.

Als ik aan onze administratie vraag om in een eerste snelle lezing die studie te bekijken, dan zeggen onze mensen – maar de meningen kunnen op basis van dezelfde studie blijkbaar verschillen – dat de studie zelfs suggereert dat het in Wallonië eigenlijk niet kosteneffectief is om ook jongens te vaccineren.

Het klopt wel dat minister Greoli heeft beslist om een dubbele actie te organiseren: vaccinatie HPV van jongens en meisjes enerzijds en een budgettaire inspanning anderzijds om de CLB's in Wallonië aan te sporen om daar meer aan te participeren. Dat is wat ik tot nu toe weet.

Over de kosteneffectiviteit van een vaccinatie van jongens, gelet op de situatie in Vlaanderen, met een coverage van 91 procent bij de meisjes, is die studie minder eenduidig, zo zegt men mij. Om niet te zeggen: die studie zegt eigenlijk niets. De studie zou suggereren dat het eigenlijk niet kosteneffectief zou zijn om bij het tweewaardig vaccin te blijven. Maar we zijn overgestapt naar het negenwaardig vaccin, en de vraag of dit kosteneffectief is of niet, is in de studie blijkbaar opengelaten.

Wat wij dus gaan doen, is conform de afspraak. Wij gaan zeer snel met onze administratie heel nauwkeurig kijken wat die studie nu eigenlijk aangeeft. Er is immers natuurlijk niet alleen het kosteneffectiviteitsverhaal, maar ook de equity-overwegingen, de genderproblematiek. Daar zijn wel wat andere elementen, los van de vraag of het vanuit gezondheidseconomisch standpunt een verantwoorde beslissing zou zijn.

We gaan dus zeer snel aan tafel zitten, ook met onze administratie, en uiteraard ook met de verantwoordelijke binnen Onderwijs. Want dit gaat dus over 70.000 vaccinaties in Vlaanderen. Dat is dus niet iets wat we even achter een tafel kunnen beslissen. Dat moet toch wel overlegd worden. Nu, volgens de eerste signalen van collega Crevits is het wellicht bespreekbaar om dat op te nemen in de werking van de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's), maar we zouden daar toch graag nog overleg over hebben.

Ten slotte – en dat verbergt u ook niet – is er ook een tijdselement, omdat we dat in deze aanbesteding wel moeten beslissen. Maar er is natuurlijk ook een budgettair kader: als we dit in Vlaanderen willen doen in het dekkingsritme dat wij hebben en het systeem dat wij gebruiken, dan zal het toch veel duurder zijn dan in Wallonië. We moeten dan ook kijken of daar de budgettaire mogelijkheden voor zijn.

Maar aangezien de studie deze week bekend is geraakt, mag u er dus van uitgaan dat we dus ook daar zeer snel de knoop zullen doorhakken. Ik geef u de elementen die bij ons ter overweging meegenomen zullen worden.

Freya Saeys (Open Vld): Minister, bedankt voor uw antwoord. Ik ben alvast blij dat u aan de tafel zal gaan zitten, maar ik hoop dat dat allemaal niet te lang zal duren. Want wij zijn daar al heel, heel lang over aan het praten, maar wanneer gaat er eindelijk actie komen?

We weten allemaal uit studies dat 25 procent van de jongens effectief HPV-gerelateerde kankers krijgt. Ik heb zelf als arts meerdere patiënten gezien die keelkanker hadden. En dat is, echt waar, verschrikkelijk. Mensen kunnen niet meer praten, kunnen niet meer slikken, kunnen niet meer eten. Ze krijgen

sondevoeding. Het is echt schrijnend om zulke zaken te zien. En als we dan weten dat we met die vaccins levens kunnen redden, dan mogen we daar volgens mij absoluut niet over twijfelen.

Ik sprak al over die genderneutraliteit. Op dit moment heerst er een stigma op meisjes. Men denkt: meisjes hebben HPV, meisjes hebben baarmoederhalskanker, enkel zij verspreiden het. Maar we weten dat bijna iedereen in zijn leven HPV oploopt. Dus als we willen dat dat stigma ook doorbroken wordt, dan moeten we niet enkel gaan naar genderneutraliteit op basis van die HPV, maar ook naar genderneutraliteit op basis van het vaccin.

Dus nogmaals: ik roep u op om hier zo snel mogelijk werk van te maken.
(Applaus)

De voorzitter: Mevrouw Sleurs heeft het woord.

Elke Sleurs (N-VA): Ik zou toch even willen nuanceren, en de minister willen volgen in zijn antwoord. Ik heb altijd gepleit voor de genderneutraliteit. Maar als u bij een snelle lezing de conclusies leest – het rapport is pas uit – dan is het bij de kosteneffectiviteit niet meer zo eenduidig of de volledige cohorte meisjes en jongens vaccineren met het quadrivalent vaccin niet even efficiënt is als de meisjes vaccineren met het HPV 9-vaccin. Het HPV 9-vaccin biedt natuurlijk de andere voordelen, maar hier is er inderdaad een beleidskeuze nodig, denk ik. Ga je een halve populatie met een even grote dekkingsgraad en met dezelfde resultaten vaccineren, zijnde de groep waarbij we dat inderdaad al doen? Want die organisatie is er – ik denk dat de minister mij hierin kan bijtreden. Of gaan we nu plots halsoverkop ook jongens vaccineren, waarbij het globale resultaat hetzelfde zou zijn?

Ik denk dan ook dat het normaal is dat deze studie van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) grondig wordt bekeken om dan te kijken naar de best mogelijke kosteneffectiviteit met de huidige dekkingsgraad. Ook al ben ik voor genderneutraliteit, ik denk dat we de resultaten van deze studie niet zomaar naast ons neer kunnen leggen.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): De sp.a-fractie heeft al in mei 2018 een voorstel van resolutie neergelegd om te pleiten voor een genderneutraal vaccinatieprogramma inzake het HPV. Dat is toen weggestemd door de meerderheid. Ik ben verheugd vast te stellen dat er voortschrijdend inzicht is en dat men nu aanvaardt wat wij toen al hebben gezegd, namelijk dat er een advies is van de Hoge Gezondheidsraad en dat er ook een meer internationale erkenning en wetenschappelijke evidentie is dat vaccinatie nuttig is voor jongens. Mevrouw Saeyns heeft gelijk: 25 procent van de kankers bij jongens is te wijten aan het HPV-virus.

Minister, we moeten daar iets aan doen. Laat ons nu aanvaarden dat dat nuttig is. Ik val bijna van mijn stoel wanneer u zegt dat door het succes van het vaccinprogramma voor meisjes in Vlaanderen – chapeau daarvoor, 91 procent – wij dat misschien niet moeten doen bij de jongens omdat dat percentage in Wallonië lager ligt. Laat ons dat alstublieft niet doen en het succesrijk programma voor meisjes dat we hebben in Vlaanderen ook toepassen voor jongens. Maak genderneutrale vaccinatie mogelijk, ook voor jongens. De bewijzen zijn er dat dit helpt, het zal kosteneffectief zijn en zorgen voor minder vreselijke kankers bij jongens. Minister, waarom twijfelt u nog? Als er een probleem is – want u verwijst naar het budgettaire kader – kunnen we in de begroting 2019 daarvoor in geld voorzien.

Minister Jo Vandeurzen: Mijnheer Bertels, ik ga geen lelijke woorden gebruiken maar dat laatste verbaast me echt van u. Ik vind het ook echt niet verstandig. U

weet dat er in gezondheidspromotie en ziektepreventie altijd keuzes moeten worden gemaakt. Die keuzes baseert men best op gezondheidseconomische afwegingen. Wat levert de meeste gezondheidswinst op versus de investering die de overheid doet? Wij doen dat met screeningsprogramma's, vaccinatieschema's, dat is de normale manier van werken. Elke goede zorgvuldig werkende overheid doet dat. Ik kan u programma's geven waar we miljoenen euro's aan kunnen uitgeven die ook voor sommige mensen enorm belangrijk kunnen zijn maar waarvan alle wetenschappers zullen zeggen dat we daar beter niet aan beginnen omdat het gezondheidseconomisch niet verantwoord is.

Als ik u toen heb geantwoord dat we dat uiteraard onder ogen moeten nemen aangezien de Hoge Gezondheidsraad ons erop wijst dat daar een mogelijkheid zit om een beter preventief beleid te voeren, maar dat we ook de kosteneffectiviteit moeten bekijken, dan is dat een gewone, normale beleidsvoering in de preventie.

En nu bestaat er een studie waar mevrouw Sleurs terecht naar verwezen heeft. We kennen ze nu enkele dagen en ik kan u niet zeggen dat onze administratie zegt dat die studie een evidente keuze voorstelt als het daarop aankomt. Wij zullen dat dus rustig bekijken. Naast de kosteneffectiviteit kunnen er voor mij ook nog andere argumenten zijn. We zijn trouwens gevat in een lopende aanbesteding en we moeten een aantal beslissingen nemen, maar ik ga me hier nu niet demagogisch laten benaderen met het argument dat ik dat moet doen omdat er inderdaad mogelijkheden zijn, ongeacht de vraag of dat in afweging is met de prioriteiten.

Ik zal het nog anders uitdrukken: er zijn dodelijke risico's wanneer het gaat over pneumokokken, ik zal dan ook absoluut geen euro weghalen om iets te doen waarvan de kosteneffectiviteit misschien niet zo groot is als die van het vaccin tegen pneumokokken. Ik wil dat rustig afwegen, alle argumenten bekijken en het engagement dat we toen zijn aangegaan, uitvoeren. Er moet snel beslist worden, dat is evident waar, maar er zijn verschillende aspecten aan de zaak waarvan het budgettaire er een is. De centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) moeten ook in het verhaal kunnen meestappen. Er zijn verschillende zaken die daarin worden afgewogen maar ik wil me niet door de ene of de andere lobby onder druk laten zetten om daar een beslissing in te nemen. *(Applaus bij CD&V en bij de N-VA)*

Freya Saeys (Open Vld): Minister, ik begrijp absoluut dat we verschillende zaken moeten afwegen ten opzichte van elkaar. Er is de volksgezondheid, de kostenefficiëntie, de kostprijs maar ik vind het zo oneerlijk dat we enkel de meisjes vaccineren en niet de jongens. Wanneer men spreekt over groepsimmunitet, weten we dat niet iedereen een partner heeft binnen de landsgrenzen. We gaan daar ook buiten, en dan spreek ik nog niet over de homoseksuele contacten waarbij beide partners niet gevaccineerd zijn. We weten dat zij juist meer risico hebben op die HPV-gerelateerde kankers. Maak dus alstublieft snel werk van dit overleg zodat wij ook op korte termijn kunnen beslissen.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Ingeborg De Meulemeester aan de heer Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het toezicht op de kennis van de Nederlandse taal bij het aantrekken van buitenlandse werkkrachten in de zorgsector

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Vlaanderen moet op zoek gaan naar werkkrachten in de zorgsector. Dat is een bekend probleem. We hebben hier zowel in de commissie als in de plenaire vergadering al over gepraat en gediscussieerd. De Vereniging voor Social Profit Ondernemingen (Verso) schatte

in dat we de volgende 10 jaar élk jaar 46.000 nieuwe werkkrachten nodig zullen hebben in de zorgsector.

Het 'Actieplan 4.0: Werk maken van werk in zorg en welzijn' tracht een veelzijdig antwoord te bieden om die tekorten aan te pakken en om die kwaliteitsvolle zorg te blijven aanbieden. Zo wordt er ingezet op zijinstromers, om mensen warm te maken om een tweede carrière in de zorgsector te beginnen. Een andere piste is het aantrekken van en het op zoek gaan naar buitenlandse werkkrachten uit landen waar momenteel een overschot is aan zorgverstrekkers.

Maar, minister, daarbij stelt zich toch het probleem van de taalvereisten. Ook hierover hebben we zowel in de commissie als in de plenaire vergadering al gediscussieerd. Dit is ook nodig, want een goede kennis van het Nederlands is echt van levensbelang. Dit is essentieel in de relatie tussen zorgverstrekker en zorgbehoevende, maar ook tussen zorgverstrekkers onderling. Minister, hoe zult u erop toezien dat het Nederlands voldoende wordt beheerst om een kwalitatieve zorg te waarborgen?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik ben blij dat u uw vraag ook in de context plaatst waarin ze is ontstaan: we hebben een nieuw actieplan gemaakt om te kijken hoe we met onze zorgambassadeur onze acties kunnen intensifiëren zodat we het nodige talent kunnen aantrekken dat aan de slag kan in de zorg- en welzijnssector.

Dat is belangrijk, want er is in heel veel sectoren schaarste op de arbeidsmarkt. Ik kijk hierbij naar mijn collega die met dit probleem permanent wordt geconfronteerd. Maar het zal u niet verbazen dat we vanuit Welzijn en Zorg in het bijzonder naar de uitdagingen in onze sectoren kijken.

We gaan een grote golf van pensioneringen tegemoet en het aanbod aan zorg- en hulpverlening op federaal en gemeenschapsniveau breidt alleen maar uit. We hebben dus alle redenen om alle zeilen bij te zetten.

De zorgambassadeur heeft een nieuw actieplan opgesteld en u hebt hieruit een aantal dingen correct geciteerd. Een van de vragen is of we ook naar buitenlandse arbeidskrachten binnen of buiten de Europese Unie kijken. Ik ben het natuurlijk ten gronde met u eens, en dit staat ook in het actieplan: indien we dit soort zaken, ook al zijn ze niet zo nieuw, opnieuw als een volwaardig element in het actieplan opnemen, dan moet dat gebeuren met een aantal randvoorwaarden. Dat zijn ethische randvoorwaarden – het lijkt me helemaal niet verstandig om mensen te gaan zoeken in landen waar er zelf schaarste is – maar ook randvoorwaarden die te maken hebben met gelijkschakeling van diploma's, en uiteraard ook taalkennis.

Die taalkennis is essentieel. Je kunt in Vlaanderen geen zorg geven aan kwetsbare mensen als je je niet verstaanbaar kunt maken of als je de patiënten of cliënten niet begrijpt. Die kennis van de Nederlandse taal is belangrijk.

Onze voorkeur gaat uit naar systemen zoals VDAB die al heeft ontwikkeld en kent. VDAB is partner in een Europees netwerk van bemiddelingsdiensten. We denken dat VDAB daar op een uitstekende manier mee omgaat. Ze kijken dus niet alleen naar de migratie op zich, maar ook naar het kader waarin dit gebeurt, naar andere dimensies die hiermee te maken hebben, zoals gelijkschakeling van diploma's en ook talenkennis.

We kijken in eerste instantie dus toch met een vraag naar VDAB en naar diegenen die op dit niveau dit soort modellen kunnen ontwikkelen, want dat stelt

in zekere zin gerust dat bijvoorbeeld taalkennis ook zal worden bewaakt. Maar in tweede instantie heeft onze strategische adviesraad jaren geleden al eens een advies uitgebracht over taalkennis; we zijn ook van plan om dit advies, zeker bij arbeidsmigratie door schaarste in onze zorg- en welzijnssector, erg ter harte te nemen. Dat wil zeggen dat we vanuit onze bevoegdheid over kwaliteit en kwaliteitsbewaking met de koepels en de sectoren afspreken dat als je bijvoorbeeld met buitenlandse arbeidskrachten werkt, we van hen een engagement verwachten dat deze mensen voldoende taalopleiding krijgen en dat zij dus niet aan de slag kunnen zonder dat de instellingen of de koepel van de instellingen daarvoor de nodige structurele initiatieven neemt.

Wat mij betreft moet dat leiden tot een aantal kwaliteitskaders die dan ook door de zorginspecties toegepast kunnen worden en gebruikt kunnen worden voor toezicht en die door het agentschap ook gebruikt kunnen worden in het handhavingsbeleid.

Dat denkspoor gaan we nu, naar aanleiding van het actieplan, ook bespreken met de partijen. We weten dat Verso al initiatieven neemt aangaande het probleem van de taalkennis op de vloer bij anderstaligen. We weten ook dat sommige fondsen daar inspanningen voor doen. Er bestaat dus wel al wat op het terrein.

Ik ben het wel met u eens, en in uitvoering van dat actieplan zullen we dat ook opnemen met de betrokken koepels en onze inspectie, dat we daaromtrent een duidelijk kwaliteitskader moeten definiëren. Wie op een gesystematiseerde manier mensen wil rekruteren binnen de correcte randvoorwaarden om naar hier te komen – ook correcte randvoorwaarden op het vlak van sociale wetgeving en natuurlijk met respect voor het decreet betreffende de zorg- en bijstandsverlening – moet er ook garant voor kunnen staan dat die mensen de nodige opleiding hebben en dat die taalkennis aanwezig is.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Dank u voor uw antwoord, minister. Ik ben blij te horen dat u er nauwlettend op zult toezien dat die taalbeheersing in de zorginstellingen bekeken zal worden door een toezicht- en een handhavingsbeleid. Dat komt de kwaliteit van de zorg alleen maar ten goede. Maar om het gehele actieplan 4.0 tot uitvoering te brengen, is die taskforce nodig op Vlaams niveau. In juni 2019 zal er een beperkte uitstroom zijn van bachelors in de verpleegkunde, waardoor het probleem van die openstaande vacatures nog wat groter kan worden. Mijn vraag is dus om dringend werk te maken van een concreet plan van aanpak. Dat moet volgens mij inderdaad gebeuren over alle beleidsgrenzen heen, zoals u zelf in de nota schrijft. Het is heel belangrijk dat er wordt samengewerkt. Minister, hoe zal de uitbouw van de taskforce eruitzien? Wat is hiervoor de timing?

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Dank u wel, voorzitter. Ik ben het volledig eens met het pleidooi van mevrouw De Meulemeester voor kennis van onze taal binnen de zorgsector. Dat is essentieel wanneer we willen kunnen communiceren met patiënten en cliënten. Ik wil wel een kleine kanttekening maken. We zullen niet alle problemen kunnen oplossen. We zien namelijk vaak in rusthuizen dat, zelfs als buitenlanders hier komen werken en de basis van het Nederlands wel beheersen, ze hun patiënten niet altijd verstaan omdat die vaak dialect spreken. Ik denk dat een basiskennis van onze taal sowieso wel essentieel is.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord. In het Nederlands, alstublieft.

Jan Bertels (sp.a): Altijd in het Nederlands, voorzitter.

Voor de sp.a-fractie is – en dat is een nagel waar we al lang op kloppen – kwalitatieve en betaalbare zorg voor alle zorgbehoevenden essentieel. Kwaliteit is

belangrijk en taal is daarvan een belangrijk element. Daarvoor hebben we ook voldoende en goed gefinancierd zorgpersoneel nodig. Dat hebben we nodig in alle zorg- en welzijnssectoren. De arbeidsmarktsituatie werd hier al terecht geschetst: het tekort aan zorgpersoneel is in sommige deelsectoren al acuut.

Minister, u hebt nu een actieplan 4.0 opgemaakt waarin een aantal goede denksporen zitten die verkend moeten worden. Voor ons mag het echter wat meer en wat concreter zijn. Want er zitten wat te weinig concrete maatregelen in op korte termijn. Er werd al naar verwezen: volgend jaar is er een probleem op het vlak van de uitstroom van verpleegkundigen. Het oprichten van de taskforce is dus een begin. Maar waarom kan die taskforce niet sneller gaan en nu al concrete maatregelen uitwerken, in plaats van alles door te schuiven naar de volgende regering?

Ik heb een concrete vraag voor u, minister. In de nota las ik een zinnetje inzake het aspect actieve arbeidsmigratie dat voor ons essentieel is om sociale dumping tegen te gaan: "zorg verlenen aan particuliere werkgevers om te garanderen dat de kwaliteit van de zorg gegarandeerd blijft". Iedereen zal het daarmee eens zijn, maar hoe zult u dat concreet doen?

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Er zijn nu al in heel veel sectoren in de zorg vacatures die open blijven staan. Directeurs van rusthuizen klagen er heel veel over dat ze eenvoudigweg geen personeel vinden. Dat is slecht voor de kwaliteit van de zorg, want dan zijn er nog minder mensen die daar aan het werk zijn.

Maar dit is ook jammer omdat dan heel vaak misschien niet de mensen met de juiste competenties op de juiste plaats terechtkomen. Dus daar moet dringend zes versnellingen hoger geschakeld worden om meer mensen in de zorg aan te trekken.

We krijgen hier een vraag die verwijst naar het buitenland, hoe we mensen kunnen aantrekken. Maar ook in België en in Vlaanderen liggen er enorme opportuniteiten. Het gaat er dan over om te zorgen dat de jobs genoeg waardering krijgen. Als je gaat kijken naar wie er momenteel in de zorg stapt, dan zien we dat we een heel grote groep onbenut laten, en dat zijn onze mannen. De mannen in de samenleving stromen veel te weinig door naar zorgjobs. Ik ben ervan overtuigd dat zij absoluut ook de competenties hebben om dat te kunnen. Dat is de helft van de bevolking, waar we eigenlijk veel te weinig gaan rekruteren. Mijn vraag is dus om niet alleen te kijken hoe u die jobs gaat herwaarderen en sterker maken, maar om heel bewust al in te zetten om ook mannen in de zorg te krijgen, want we hebben ze nodig. *(Applaus bij Groen)*

Minister Jo Vandeuren: Ik ben het daar absoluut mee eens. Laat ons elkaar wel goed begrijpen. Het is niet omdat we de medewerking nodig hebben van de sociale partners, die een aantal sectorale fondsen beheren, strikt genomen vaak zelfs op het federale niveau, dat er ondertussen geen acties ondernomen kunnen worden. Het is trouwens het vierde plan. Er zijn al plannen geweest die voorafgaan aan dit actieplan, en die zelfs behoorlijk succesvol geweest zijn. We gaan echt wel doorgaan met een aantal aangekondigde initiatieven, en we gaan ons echt niet verschuilen achter overleg. Maar het is wel waar dat je voor een aantal maatregelen, zoals een tweede loopbaan, de medewerking zult nodig hebben van bijvoorbeeld de fondsen. Dat betekent dat de Vlaamse overheid, en inzonderheid de Vlaamse minister van Welzijn, zal moeten overleggen met degenen die die fondsen beheren. Zoals gezegd, zijn dat soms wel fondsen die we op het Vlaamse niveau ergens kunnen situeren. Vaak zijn het echter ook paritaire comités die op een ander niveau ook een aantal zaken moeten kunnen beslissen. Dus we hopen dat het plan opnieuw de sense of urgency die u allemaal

onderschrijft, duidelijk maakt, ook naar al de stakeholders toe. We moeten hier wel mee aan de slag en we gaan ook nieuwe paden moeten inslaan.

Ik geef een ander voorbeeld: het subsidiariteitsbeginsel. Wij moeten ook aanvaarden dat als we innovatieve arbeidsorganisaties willen opzetten, dat moet bekeken worden of sommigen handelingen niet door mensen met een andere kwalificatie uitgevoerd kunnen worden. Want in onze sector is het diploma vaak de sleutel om een aantal dingen te kunnen doen of niet te doen, zoals u weet, en conditioneert dat in enorme mate de arbeidsorganisatie.

Zo kan ik u nog een aantal initiatieven opnoemen. Het feit dat we meer voltijdse contracten moeten kunnen realiseren, betekent wellicht ook samenwerking tussen verschillende organisaties om deeltijdse contracten te kunnen combineren en dergelijke.

We zijn op dat vlak uiteraard over een aantal zaken aan het overleggen, dat gaan we echt niet uitstellen. Collega's, de uitdaging is aanzienlijk, maar er is ook een grote verantwoordelijkheid bij degenen die inderdaad op het terrein moeten rekruteren. Je gaat in deze sector en deze strijd om talent ook moeten zorgen dat je een goede werkgever bent. Het imago van werkgevers gaat cruciaal zijn, ook als het gaat over het aantrekken van personeel. We weten uit internationale studies dat voor wie een magneetreputatie heeft, voor wie een magneetziekenhuis is, de kans groter is dat die er zal in slagen om zijn personeel en het talent te vinden dan voor diegene die die reputatie niet heeft. Er zullen dus verschillende partijen zijn die op dat vlak allemaal moeten samenwerken.

Nog een andere nuance is dat het heus niet alleen een Vlaams probleem is. Als ik hoor wat er op de Duitse arbeidsmarkt aan het gebeuren is, dan zijn dat dingen die ons nog alerter moeten maken dan we op het eerste gezicht al zouden zijn.

Ik ben het er absoluut mee eens: taal is een van de kwesties, maar er zijn nog heel wat andere. Het gaat dus over een geheel van acties op de arbeidsmarkt in de context waarin je geïnteresseerd kunt raken in een job in onze sector. Maar u moet mij niet overtuigen van de sense of urgency. Het feit dat de regering dit plan ook heeft aanvaard en het mandaat heeft gegeven om daarop door te gaan, is natuurlijk het bewijs dat de hele regering zich ook van die hoogdringendheid bewust is.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Minister, ik stel voor dat u alle zeilen bijzet, zoals u zelf zei, en dat u vol gaat voor een samenwerking over alle beleidsgrenzen heen en het plan van aanpak in gang zet. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Axel Ronse aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de toekomst van de werkwinkels

ACTUELE VRAAG van Imade Annouri aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de werking van de VDAB

ACTUELE VRAAG van Daniëlle Vanwesenbeeck aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de positie van kwetsbare werkzoekenden in het nieuwe Netflix-systeem van de VDAB

ACTUELE VRAAG van Yasmine Kherbache aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het contact met VDAB-consulenten voor kwetsbare werkzoekenden

ACTUELE VRAAG van Sonja Claes aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over digitale versus fysieke bemiddeling door de VDAB

De voorzitter: De heer Ronse heeft het woord.

Axel Ronse (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, ik ben onder de indruk dat we hier met zovelen staan. VDAB heeft een heel nieuwe werking opgestart, de Netflix-werking, waarbij we heel hard inzetten op het digitale. Werkzoekenden worden via een app geconfronteerd met jobs waar mensen met een gelijkaardig profiel goed op hebben gescoord. Tegelijk is beslist om veel meer op maat van de werkzoekende te gaan werken.

Maar we hebben een kritische stem gehoord van het ACOD dat zegt dat heel de operatie goed is, maar dat de meest kwetsbaren op de arbeidsmarkt, mensen die digitaal minder geletterd zijn, mensen die het sowieso al heel moeilijk hebben om een job te vinden, uit de boot zullen vallen. Dat zegt het ACOD. Onze fractie is natuurlijk, zeker in tijden van arbeidskrapte, net zoals u, heel bezorgd om elk talent dat in Vlaanderen aanwezig is, elk talent dat de wil toont om aan de slag te gaan, vast te pakken, te soigneren, te herscholen en naar de vele vacatures die we hier in Vlaanderen hebben, toe te leiden. Dus vonden we het nuttig om het hier onder de aandacht te brengen en uw mening te vragen. Valt met dat nieuwe plan van VDAB de kwetsbare werkzoekende uit de boot of komt die integendeel versterkt uit dat plan?

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Voorzitter, minister, collega's, er komen heel wat kansen op ons af: digitalisering, robotisering, artificiële intelligentie. Daarover is iedereen het eens, over alle partijgrenzen heen. Maar we moeten die kansen wel grijpen natuurlijk. Wat mij betreft zijn er twee grote uitdagingen. Ten eerste: als beleid moet je erop inspelen dat je de juiste keuzes maakt rond opleidingen en investeringen in bepaalde ontwikkelingen om ervoor te zorgen dat we als regio Vlaanderen die kansen grijpen. Ten tweede: je moet ervoor zorgen dat iedereen die kansen kan grijpen, de hoogopgeleiden, de niet-geschoolden, de kort-geschoolden en de mensen in een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt, onder andere mensen in armoede en mensen die langdurig werkloos zijn.

Op dat laatste vlak, minister, was er gisteren een alarmerend nieuwsbericht. Niet enkel het ACOD maar ook de expertenorganisatie Netwerk tegen Armoede en Samenlevingsopbouw hebben aangegeven dat door enerzijds de investering in de digitale dienstverlening en anderzijds de afbouw van de werkwinkels, het fysieke

kantoor waar mensen terechtkunnen, die groep van de meest kwetsbaren op onze arbeidsmarkt uit de boot aan het vallen is. Dat is de analyse die zij maken als experts. Ik denk dat we naar hen moeten luisteren.

Minister, mijn vraag aan u is dan ook: hebt u hen gehoord? Hebt u die signalen ook ontvangen? En wat nog veel belangrijker is: wat gaat u daaraan doen? Want als we ervoor willen zorgen dat de vierde industriële revolutie, de digitale revolutie, de golven die omhoog komen zoals men hier heeft gezegd, alle boten mee zal krijgen, dan moeten we ervoor zorgen dat iedereen op die boot zit en dat er niet achter ons een paar mensen aan het verdrinken zijn. Dat is het signaal dat gisteren is gestuurd.

Minister, ik ben heel benieuwd wat u eraan gaat doen om ervoor te zorgen dat iedereen mee op de kar kan springen en dat de dienstverlening van VDAB voldoende aandacht zal hebben voor de mensen in de meest kwetsbare posities op onze arbeidsmarkt.

De voorzitter: Mevrouw Vanwesenbeeck heeft het woord.

Daniëlle Vanwesenbeeck (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, de insteek van mijn vraag is natuurlijk dezelfde en komt uit hetzelfde artikel. Het gaat effectief over de vraag om die zwakkere werkzoekende niet achter te laten in tijden van grote stappen in digitalisering van VDAB. Dat was een traject dat al lang bezig was, begrijp ik. Wij nemen nu de volgende stappen.

Onze liberale fractie pleit natuurlijk voor vooruitgang, digitalisering, innovatie enzovoort. Ik heb eens een aantal cijfers opgezocht. Ongeveer 90 procent van de markt in België zijn iPhone- en smartphonegebruikers. 91 procent gebruikt een pc, is dus pc-vaardig. Ik denk dat we sowieso ook die groep, waar ook werkzoekenden in zijn, moeten beantwoorden en hun taal moeten spreken. Niettemin moeten we ook de bewering van het ACOD ter harte nemen.

Beste minister, welke garanties kunt u bieden dat die digitalisering niet ten koste gaat van de allerzwakste werkzoekenden?

De voorzitter: Mevrouw Kherbache heeft het woord.

Yasmine Kherbache (sp.a): Minister, VDAB zet volop in op digitalisering. Op zich is dat prima. Op die manier de werking efficiënter maken, daar is niks mis mee. Natuurlijk is het belangrijk dat VDAB daarmee iedereen kan bereiken.

Vorig jaar heeft VDAB een digitaal rapport opgemaakt. Daaruit blijkt dat de helft van de 55-plussers niet bereikbaar is via e-mail, 40 procent van de laaggeschoolde werkzoekenden evenmin, en ook niet de digitale vaardigheden heeft. Dat is een onrustwekkend cijfer.

Het antwoord toen van VDAB was: geen probleem, we kunnen die groep ontvangen en begeleiden via de werkwinkels, want dat is laagdrempelig en open. Ze moeten daar geen afspraak voor maken. Dus voor die kwetsbare groep hebben we de werkwinkels.

Wat lezen we gisteren op de voorpagina van De Morgen? Grote ongerustheid bij de ACOD, bij Samenlevingsopbouw, bij Netwerk, de organisatie die personen in armoede vertegenwoordigt, want de kloof tussen de dienstverlening van VDAB en de kwetsbare groepen dreigt toe te nemen. Men bouwt nu een dienstverlening af, omdat men kennelijk eerst een afspraak moet maken. Dat is dus een signaal.

Minister, kunt u de garantie bieden dat we die grote groep langdurig werkzoekenden, die kwetsbare groepen, de werkzoekenden die in armoede leven, niet

loslaten, integendeel, dat we extra inspanningen doen om hen te versterken, te bereiken en voldoende te begeleiden?

De voorzitter: Mevrouw Claes heeft het woord.

Sonja Claes (CD&V): Minister, er zijn twee bewegingen bezig. Enerzijds heb je de afbouw van de werkwinkels, die enkele jaren geleden al is ingezet en waardoor het persoonlijk contact tussen werklozen en VDAB is afgenomen. Anderzijds heb je de digitalisering. Iedereen in het parlement hier zegt dat we moeten inzetten op digitalisering. We moeten natuurlijk inzetten op een digitalisering die de meest kwetsbare werklozen zeker niet vergeet.

Als je dan de cijfers hoort van laaggeschoolde en oudere werklozen, net de twee groepen waaraan we extra zorg moeten besteden, en waarvan we moeten bekijken hoe we ze bereiken, dan zouden die twee bewegingen wel eens contradictorisch kunnen zijn.

Minister, hoe matcht u die twee zaken? Welke financiële en personele middelen zult u inzetten om zeker die kwetsbare doelgroepen, die laaggeschoolde, langdurig werklozen die niet bezig zijn met computer of iPhone, te bereiken met VDAB?

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Ik ben ongelooflijk dankbaar dat jullie met vijf deze actuele vraag stellen. Het geeft mij de mogelijkheid en de tijd om een lange reactie te geven.

Ik wil even beginnen met het nieuwe dienstverleningsmodel dat op 8 oktober is gestart. Jullie hebben dat zes maanden geleden al kunnen zien bij VDAB. De mogelijkheden die vandaag bestaan rond digitalisering en artificiële intelligentie worden gebruikt.

Collega Ronse, u sprak over het Netflix-model, maar dat is maar een van de onderdelen die daarin spelen. Het speelt ook in op een aantal moeilijkheden die werklozen vandaag ondervinden, met name de mobiliteit, de verplaatsing. Dankzij het digitale zal men zich alleen nog moeten verplaatsen als het echt nodig is. Anders kun je van thuis uit, op je iPhone, of van om het even waar contact maken met VDAB. Van VDAB krijg je taken. Ik denk dat we fier mogen zijn op zo'n VDAB die in de digitalisering vooroploopt, ook in Europa.

Een van de meest essentiële elementen in het nieuwe dienstverleningsmodel is niet zozeer het Netflix-gedeelte, maar wel dat het hele dienstverleningsmodel, en niet alleen het digitale, net de kans geeft om meer op maat te werken. Dankzij de manier van werken die nu gebeurt, zal elke persoon die werkloos wordt, binnen de maand contact hebben met VDAB.

Tijdens dat contact schat de bemiddelaar in hoe zelfredzaam die persoon is. Wie zelfredzaam is, laat men rustig werken. Wie daarentegen minder tot helemaal niet zelfredzaam is, zal veel beter opgevolgd kunnen worden. Door de digitalisering, door de tijd van de bemiddelaar juist te kunnen inzetten, zal al wie het nodig heeft, juist meer tijd krijgen dan in het verleden ooit mogelijk was. We gingen er indertijd van uit dat universitaires geen hulp nodig hebben, terwijl laaggeschoolden er veel nodig hebben. Via een persoonlijk telefonisch contact komen we nu te weten wie welke dienstverlening nodig heeft. Dankzij dat model krijgen bemiddelaars meer tijd voor kwetsbare en zwakkere groepen, en dat vind ik een heel goede zaak.

Gaan we het lokaal contact nu afbouwen? Mijn antwoord is heel duidelijk: neen. Collega Claes, in 2012 of 2013 hebben we een beweging, een aantal

efficiëntieoefeningen, gedaan. Dit is géén besparingsoefening. Er blijven evenveel bemiddelaars. Als we evenveel bemiddelaars hebben die zich beter kunnen concentreren op de taak, omdat mensen die digitaal kunnen werken, dat vanaf nu ook doen, dan komt er meer tijd vrij voor die kwetsbaren. Dat is mijn eerste punt.

Ten tweede: gisteren heeft Fons Leroy, de gedelegeerd bestuurder van VDAB, gisteren een reactie geschreven op het artikel in De Morgen. Ik denk dat zijn reactie ook verschenen is. Hij zegt daarin: "De VDAB was en is niet aanwezig in elke gemeente waar op 14 oktober gestemd kon worden, maar we hebben geen afbouwscenario en behouden nog steeds een uitgebreid netwerk aan locaties waar je zomaar kan binnenstappen en waar ook de tijd en ruimte is voor intensieve begeleidingsgesprekken door een persoonlijke bemiddelaar. Daarnaast versterken we onze dienstverlening met telefonische bemiddelaars, die van 8 tot 19 uur gratis bereikbaar zijn via een 800-nummer."

Ik denk dat dat nogmaals bewijst dat er geen sprake is van dat lokaal contact af te bouwen. Dat zegt Fons Leroy ook letterlijk. Zeggen dat er een afbouw van de lokale dienstverlening aan de gang is, is dus fout. Er is geen nieuwe beslissing genomen – dit is trouwens een beslissing uit het verleden – en er is geen afbouwscenario voor het lokaal contact. Dat is heel duidelijk wat Fons Leroy zegt.

Ik denk dat er bovendien een bijkomende troef is aan deze manier van aanpak. Door de contacten die bemiddelaars zullen leggen, zullen ze de digitale vaardigheid ook gemakkelijker kunnen inschatten. Als jullie allemaal kijken naar de huidige jobs, dan zien jullie dat er voor bijna elke job digitale vaardigheden vereist zijn. Collega Annouri, u zei al dat we iedereen moesten meenemen met de digitalisering, maar niet iedereen op hetzelfde niveau. Zowel laagdrempelig als op hoog niveau moeten we die digitalisering meenemen. Dat zal beter ingeschat kunnen worden. Wie die digitale vaardigheden niet heeft, omdat er thuis geen computer of iPhone is, zal door VDAB rapper opgepikt kunnen worden, zal die vaardigheden elders aanleren en zal op die manier ook de stap kunnen zetten om mee te zijn in dat geheel.

Tot slot kan ik u ook zeggen dat VDAB nu al nauw samenwerkt met lokale organisaties die met zwakkeren bezig zijn. VDAB heeft me ook gegarandeerd dat die samenwerking nog versterkt zal worden. Daarbij denk ik aan de OCMW's, maar ook aan de vakbonden als partnerorganisaties die vaak met die zwakkeren in contact komen. Die samenwerking en daarmee dus ook de ingang om samen met die zwakkeren de nodige stappen te zetten, zal er komen.

Ik vat samen. Ik voel me zeer gerustgesteld. Niemand zal in de kou blijven staan. Het aspect van de bereikbaarheid is voor VDAB een centraal gegeven. De organisatie stelt zich daar zelf zeer flexibel in op en, waar er nood is, komt zij effectief op locatie.

Ik geef een ander voorbeeld. Het is een vrij nieuw gegeven, dat jullie weliswaar allemaal al kennen: de mobiele opleiding. De opleiding komt daarbij naar de werkloze toe in plaats van omgekeerd. Ik denk dus dat we er zeker van kunnen zijn dat er niemand in de kou blijft staan.

Ik geloof ook dat alles op een zeer goede manier zal worden opgevolgd, want VDAB heeft een raad van bestuur. Daarin zetelen zowel de werkgevers als de vakbonden, die in de praktijk kunnen monitoren, monitoring kunnen vragen en kunnen opvolgen of er effectief niemand in de kou blijft staan. Ik ben daar echter zeer gerust in en ik zou nogmaals willen afsluiten met VDAB proficiat te wensen voor het geleverde werk. (*Applaus bij de meerderheid*)

Axel Ronse (N-VA): Bedankt voor uw antwoord, minister. Het is heel belangrijk dat dat antwoord luid en duidelijk gezien zal worden door veel mensen, zodat

niet de perceptie ontstaat dat de dienstverlening verminderd is voor kwetsbare werkzoekenden. Eigenlijk haalt u een dubbelslag thuis. Enerzijds springen we enorm op de kar van de digitalisering en zijn we zeer vooruitstrevend binnen Europa, maar anderzijds springen we ook op de kar van de personalisering: veel meer op maat van mensen gaan werken, veel meer proactief mensen naar de dienstverlening toe trekken, veel meer kijken wat die persoon effectief nodig heeft. Het is goed dat we van de fetisj afstappen dat er overal kantoren moeten zijn waar mensen zomaar kunnen binnenwandelen. Het is veel beter om met een slimme, intelligente VDAB te gaan werken.

Het is ook goed dat u de hand reikt naar partnerorganisaties, zoals het OCMW en de vakbonden, die kunnen helpen bij de digitale geletterdheid. U hebt gezegd dat het bestuur van VDAB bestaat uit werknemers- en werkgeversorganisaties. Ik vermoed dat heel die operatie goed is doorgesproken met hen en dat zij dat goedgekeurd hebben. Wat was de houding van de vakbonden daarin op het niveau van de raad van bestuur?

Imade Annouri (Groen): Bedankt voor uw antwoord, minister. Het inzetten op digitale dienstverlening, zoals VDAB het nu voor ogen heeft, dat steunen wij, denk ik, allemaal. Er zijn daar heel wat kansen om te grijpen.

Tegelijk deel ik uw houding niet. U bent er gerust in, maar ik zie een enorme kloof tussen enerzijds het idee dat u hier nu voorlegt en anderzijds de reacties van de experts die elke dag opnieuw met mensen in armoede werken en die gisteren aan de alarmbel trokken. Zij zien dat het fout loopt. Een van de belangrijkste uitdagingen op het vlak van digitalisering is: 'leave no man behind'. Zorg er niet voor dat er winnaars en verliezers zijn, maar zorg ervoor dat iedereen op zijn of haar tempo mee kan.

En dan zie je enerzijds uw verhaal en anderzijds de experts die aan de alarmbel trekken. Ik vond het frappant om te lezen dat ze maar één keer geraadpleegd zijn. U verwijst nu naar VDAB, maar gaat u als minister, nu u dat signaal gekregen hebt, contact opnemen met die experts, met het Netwerk tegen Armoede, met Samenlevingsopbouw, om eens te horen wat die signalen juist zijn en om te zien of er eventueel toch dingen op elkaar moeten worden afgestemd?

Daniëlle Vanwesenbeeck (Open Vld): Ik heb toch vooral een verhaal gehoord waarbij er wordt nagedacht over meer efficiënt werken met meer resultaat. Uiteraard horen wij dat graag.

Er is het signaal om aandacht te hebben voor die zwakkere werkzoekenden. We moeten daar wel aandacht voor hebben, maar ik denk dat het nog wat vroeg is. Het is nog maar sinds 6 oktober van kracht. Ik denk dat we eerst de tijd moeten nemen en dan pas evalueren of de situatie effectief zo dramatisch is. Vanuit onze liberale fractie blijft onze boodschap: hoe meer efficiëntie, hoe beter, zeker als er een beter resultaat is, maar altijd met oog voor die zwakkere werkzoekenden.

Yasmine Kherbache (sp.a): Minister, u bent er gerust in, maar de armoede-organisaties niet, terwijl u al een tijd bezig bent met die operatie. Het is duidelijk dat er op het vlak van samenwerking ergens iets schort. Ik zou toch willen vragen om contact op te nemen met die organisaties en een plan uit te werken, waarbij u kunt garanderen dat elke werkzoekende die laaggeschoold of niet digitaal geletterd of kwetsbaar is, terecht kan. Dat betekent dat je niet op een status-quo kunt blijven, ook niet wat het aanbod betreft, want de kern van het probleem is, zoals ik daarnet aangaf, dat de grote groep van werkzoekenden vandaag bijzonder kwetsbaar is. Er zal dus een tandje bij moeten worden gestoken op het vlak van opleiding. Ik verwacht dus ook daar een versnelling en een versterking van de middelen om alle werkzoekenden op dat vlak de nodige begeleiding en opleiding te geven.

Sonja Claes (CD&V): Minister, hartelijk dank voor uw antwoord, dat u op een globale manier gekaderd hebt. Vanuit CD&V zijn wij er absoluut voorstander van om de digitalisering, zoals die door VDAB is opgezet, verder uit te voeren en vorm te geven. Een evaluatie is daarbij natuurlijk belangrijk. Ook het kort opvolgen van wat er allemaal verandert, is belangrijk.

En de raad van bestuur is volgens mij de juiste groep van mensen om dat te kunnen bekijken. Ik ben ook heel blij dat u zegt dat de werkwinkels niet worden afgebouwd. Want uiteindelijk blijft dat voor een zwakke werknemer nog altijd het beste contact. Zij zijn namelijk niet zo handig met een telefoon, met de computer, met apps en dergelijke. Het persoonlijke contact blijft daar dus heel erg belangrijk.

Minister, ik kijk er dus vooral naar uit dat het allemaal operationeel is, wat nu eigenlijk nog niet het geval is. We moeten daar kort op de bal blijven spelen. We moeten dat goed blijven evalueren, vooral voor die laaggeschoolde zwakke werknemer. We moeten de groepen die in onze samenleving echt de vinger aan de pols houden, daarin blijven betrekken.

Daarnaast moeten we de hele hervorming, de digitalisering voor de andere werklozen, eveneens van heel nabij verder opvolgen.

Minister Philippe Muyters: Ik geef een paar korte reacties, want ik denk niet dat er nog heel veel aan moet worden toegevoegd.

De grootste kritiek is gebaseerd op een verkeerd gegeven. Er werd namelijk gezegd dat er een afbouw zou zijn van de mogelijkheid tot lokale contacten. Dat is een verkeerd gegeven. Men is dus uitgegaan van de verkeerde vooronderstelling dat de digitalisering zal leiden tot een vermindering van de lokale dienstverlening, wat niet het geval is. Dat is de essentie. Anderen zijn meegegaan in die veronderstelling. Ik vind dat raar. Want effectief, in de raad van bestuur zitten de vakbonden, het ABVV en het ACV. Dat zijn twee organisaties die heel goed weten dat er geen beslissingen werden genomen na de beslissingen die we jaren geleden hebben genomen. Het is dus raar dat men dat nu aan die digitalisering koppelt, wat niet juist is. Die plaatselijke contactname is en blijft een belangrijk gegeven in dat geheel. Daarover ben ik het met iedereen eens.

Zal ik zelf contact opnemen? Neen. Ik denk dat ik alle vertrouwen in VDAB kán en mág hebben. Ik ga VDAB vragen – wat overigens al is gebeurd – om nog nauwer contact te leggen met die lokale organisaties. De ACOD lijkt mij niet nodig, omdat het ABVV in de raad van bestuur zit en juiste informatie kan geven. Ik zal VDAB vragen om nog eens beter uit te leggen wat het systeem wel en niet doet, om te luisteren naar de bezwaren en na te gaan op welke manier we dit nieuwe systeem nog kunnen en mogen bijschaven.

Ik ben daar – opnieuw – ongelooflijk gerust in. De VDAB is een organisatie die zeer veel overleg heeft met alle organisaties en die er altijd voor heeft openstaan om waar nodig verbeteringen aan te brengen.

Ook hier: als het nodig is, als de organisaties uitdrukkelijk zouden vragen om de minister te mogen spreken, wil ik daar zeker op ingaan. Maar ik heb er alle vertrouwen in dat VDAB met die organisaties tot een werking zal komen die, zoals gepland, geen status quo is, mevrouw Kherbache, maar een verbetering voor wie het echt nodig heeft. Dat 'tandje bij' zit in het model. Dat hoeft niet altijd centen te kosten. Want door digitaal te werken, zullen een aantal mensen die vroeger wél moesten worden geholpen, nu zelfredzamer zijn en minder begeleiding nodig hebben vanuit VDAB. Daardoor kan wie het écht nodig heeft meer begeleiding krijgen. Het 'tandje bij' zit dus in dit model. Het moet er niet bovenop komen, het zit er al in.

Ik ben het met jullie allemaal eens: laat ons dat monitoren, laat ons dat opvolgen. De raad van bestuur van VDAB is, zoals jullie zelf zeggen, het juiste orgaan voor de dagdagelijkse en maandelijks opvolging. Laat ons over – ik zeg maar wat – een jaar, tenzij er eerder alarmsignalen zijn, bekijken of dat nieuwe model er effectief komt. Laat ons dan bekijken: waar staan we nu? Heeft het model met zich meegebracht wat we verwachtten?

Maar opnieuw, ik kan maar één ding zeggen: ik ben ongelooflijk tevreden met de huidige manier van werken. En ik ben er zeker van dat de dienstverlening van VDAB tot de top van Europa en van de wereld behoort, voor alle – alle – werkzoekenden. (*Applaus bij de N-VA*)

Axel Ronse (N-VA): Het verbaast mij dat, na het antwoord van de minister, de linkse oppositie nog altijd blijft meesurfen op hardnekkige berichten als zouden kwetsbare werkzoekenden uit de boot vallen.

Ze doen dat nadat we de minister letterlijk hebben horen zeggen: "Wij bouwen onze capaciteit niet af. Tegelijkertijd zullen we ervoor zorgen dat we, dankzij de digitale troeven, met minder middelen de digitaal sterkgeletterde werkzoekende kunnen helpen, zodanig dat meer mensen, infrastructuur en middelen kunnen worden ingezet voor de kwetsbare werkzoekenden." Ik begrijp echt niet hoe men dan nog hardnekkig kan blijven meesurfen op de kwalijke perceptie die wordt gewekt. We mogen dat niet doen. Het is in het belang van de kwetsbare werkzoekende dat hij of zij nu net de boodschap krijgen dat er meer voor hem of haar zal worden gedaan. Beste collega's van de oppositie, vooral bij jullie is er dus nog werk aan de winkel. (*Applaus bij de N-VA*)

Imade Annouri (Groen): Minister, dank u voor uw extra antwoord.

Het Netflixmodel van de arbeidsbemiddeling. Collega's, Netflix is leuk: thuiskomen na een lange werkdag, in de zetel ploffen en een afleveringetje opzetten. Ik kan diegenen die fan zijn van superhelden het derde seizoen van Daredevil aanraden. Maar, minister, aan Netflix heb je weinig als je geen geld hebt voor een tv of een computer, daar heb je weinig aan als je geen geld hebt voor een internetverbinding, en je hebt er nog minder aan als je geen geld hebt om die 10 euro abonnementskosten per maand te betalen.

Minister, mijn punt is dat een heel sterk digitaal product niet genoeg garantie biedt om iedereen te bereiken en om ervoor te zorgen dat iedereen wordt meegenomen in het verhaal van VDAB. Mijnheer Ronse, als armoede-experts, en dus niet de linkse oppositie maar armoede-expertenorganisaties, dan communiceren dat er een alarmerend signaal is, dan hoop ik dat u niet zegt dat u binnen een jaar zult evalueren. Ik hoop dat u nu uw verantwoordelijkheid opneemt, dat u nu met die mensen aan tafel gaat zitten en dat u er nu voor zorgt dat de problemen, mochten die er zijn, effectief worden opgelost en dat er een bijsturing komt. (*Applaus bij Groen*)

Daniëlle Vanwesenbeeck (Open Vld): Echt vrolijk word je daar toch niet van. Eindelijk worden er grote stappen vooruit gezet in de digitalisering en modernisering enzovoort, en toch is er nog altijd kritiek. Ik blijf zeggen, minister: ga alstublieft verder op die innovatieve weg. Ook Fons Leroy verdient zeker felicitaties. De boodschap van mijn liberale fractie is dat het nu te vroeg is om te evalueren. We zullen dat zeker doen. Er zal aandacht worden gegeven aan de zwakkere werkzoekende om te weten of het echt zo dramatisch is als de linkse oppositie het nu voorstelt. (*Applaus bij de N-VA*)

Yasmine Kherbache (sp-a): Minister, de ongerustheid van de armoedeorganisaties is gebaseerd op een realiteit. Die is niet nieuw. We weten al jaren dat VDAB een probleem heeft met het bereiken van de kwetsbare groepen. De discussie die we

vandaag voeren, is maar een symptoom van een veel dieper liggend probleem. U zegt nu dat het via de iPhone allemaal beter zal gaan. Het punt is, minister, dat het belangrijk is dat VDAB eindelijk niet alleen op papier maar ook in de praktijk aanwezig is daar waar de werkzoekende hem nodig heeft. *(Applaus bij sp.a en Groen)*

Sonja Claes (CD&V): Ik ben blij dat ik hier als laatste mag spreken. Ik ben niet de linkse oppositie. Minister, ik ben blij dat ik van u heb gehoord dat de kwetsbaren zeker niet worden achtergelaten, dat er extra inspanningen zullen worden geleverd om hen te bereiken. Daar reken ik u op af, minister. En daar mag ik u ook op afrekenen. Want heel die digitalisering, dat loopt wel. U bent er gerust op. U zegt dat er meer tijd komt voor die kwetsbare groepen. Ik hoop dat dat inderdaad zo is. Want het klopt wat mevrouw Kherbache zegt: met die doelgroep heeft VDAB het in het verleden altijd heel moeilijk gehad. Wij herinneren ons dat de rapporten van Samenlevingsopbouw en van de netwerken waar armen het woord nemen daar altijd op hebben gewezen. Ik neem u op uw woord dat het in de toekomst beter zal zijn, ook voor deze doelgroep. *(Applaus bij CD&V)*

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Bart Nevens aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de onderfinanciering van gemeenten door Fost Plus

De voorzitter: De heer Nevens heeft het woord.

Bart Nevens (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, als het over afval gaat, is er meestal een geurtje aan. Ook aan dit dossier waarin we de onderfinanciering van de gemeenten en lokale besturen en intercommunales tegenover Fost Plus willen aankaarten, hangt een geurtje. Dat geurtje is er gekomen nadat Recover, een samenwerking tussen een aantal intercommunales en de stad Antwerpen, een berekening maakte van de terugnameplicht waaraan producenten moeten voldoen om ervoor te zorgen dat ons afval, onze drankverpakkingen, ons papier en karton, ons glas, wordt teruggenomen op een manier dat de kost voor de gemeenten en lokale besturen, de eindproducent, nul is. Men noemt dat 'de vervuiler betaalt'.

Minister, vandaag is gebleken dat die factuur gewoon wordt doorgeschoven naar de lokale besturen via de intercommunales. Voor de stad Antwerpen zou dat toch gaan over een bedrag van 750.000 euro, wat ik persoonlijk niet min vind.

Minister, was u op de hoogte van die onderfinanciering? Waarom heeft de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) dat niet tijdig ontdekt? De samenwerkingsovereenkomst met Fost Plus bestaat al twintig jaar. De Interregionale Verpakkingcommissie (IVC) heeft, bij mijn weten, ook geen signaal gegeven om te melden dat er eigenlijk een discrepantie is en dat er eigenlijk een onderfinanciering is.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega, ik ben daar niet van op de hoogte. Meer nog, het gaat over de Recover-studie die hier een paar weken geleden in een actuele vraag ook aan bod is gekomen. Ik had toen de studie niet in handen, ook mijn diensten niet. Ik heb vandaag contact opgenomen met onze diensten en ze hebben die studie nog altijd niet. Ik denk dat ze vandaag of morgen officieel wordt voorgesteld en gelanceerd. Ik begrijp dat u die studie wel in handen hebt en hebt gelezen. Ik heb zelf de gegevens niet en kan ze dus niet checken. Als het klopt dat er een onderfinanciering is, dan is het inderdaad niet juist. Het principe van 'de vervuiler betaalt' is voor mij bijzonder belangrijk.

U weet ook dat op dit moment OVAM en de Interregionale Verpakkingcommissie fors onderhandelen over een nieuwe erkenning van Fost Plus. In die procedure is

in ieder geval in een evaluatie voorzien met de intercommunales en de gemeenten zodat we die bezorgdheden ook kunnen meenemen.

Samengevat: voor mij is het belangrijk dat ik die studie kan zien, dat mijn diensten die kunnen ontleden en dat we daaruit dan de juiste lessen kunnen trekken. Maar als u de studie bezit, kunt u die misschien al sneller aan mij overmaken zodat wij over hetzelfde praten en ook de studie hebben.

Bart Nevens (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik vind het raar dat u als minister bevoegd voor afvalbeleid niet de vinger aan de pols zou houden om te weten waar de steden en gemeenten en intercommunales vandaag mee bezig zijn. Als we de leiderspositie van Vlaanderen op het vlak van afvalbeleid willen behouden, zullen we moeten samenwerken en niet elkaar tegenwerken. Ik vind het frappant dat een organisatie als Fost Plus die de producenten vertegenwoordigt, probeert onder haar verantwoordelijkheid uit te komen, ook onder haar financiële verantwoordelijkheid, en de factuur eigenlijk doorstuurt naar de burgers via de intercommunales en de steden en gemeenten.

Minister, ik roep op om eindelijk samen te zitten, zowel de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten als de intercommunales en Fost Plus, en om samen te werken. We moeten ervoor zorgen dat we de koppositie die we in Vlaanderen steeds hadden, behouden en versterken. We moeten ervoor zorgen dat de kosten die voortvloeien uit het afvalbeleid, de producentenverantwoordelijkheid waarover we het allemaal eens zijn, eindelijk worden geïmplementeerd.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Voorzitter, collega Nevens, ik denk dat de minister wel zeer goed weet dat de lokale besturen enorm veel werk verzetten als het gaat over het inzamelen van afval. Onze ploegen zijn dagelijks op straat bezig met het inzamelen van afval, en ook van zwerfvuil. Het is een gigantische kostprijs. De minister heeft in haar antwoord op uw vraag verwezen naar de volgende erkenningsronde van Fost Plus. Dat is altijd een erkenning voor vier jaar. Er is een erkenning geweest van Fost Plus voor 2014-2018. Die erkenning is één keer gewijzigd, in 2017. Minister, wat is de verdere timing wat die erkenning van Fost Plus betreft? Dat zal voor de komende vier jaar immers zeer belangrijk zijn voor die lokale besturen.

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Voorzitter, minister, onze partij is uiteraard ook een groot voorstander van het principe 'de vervuiler betaalt'. De Vlaming heeft de buik vol van het vele verpakkingsafval, dus we moeten evolueren naar minder verpakkingen en uiteraard ook de recyclagegraad verhogen. Minister, in het kader van de vraagstelling van vandaag is het inderdaad duidelijk dat u in het bezit moet zijn van die studie. Ik heb die persoonlijk ook niet, en niemand van mijn partij. Ik roep Recover dus op om die zeker ook aan alle commissieleden over te maken. In het kader van de nieuwe onderhandelingen inzake de erkenningsvoorwaarden et cetera met Fost Plus is het immers belangrijk dat we ook daar de detailcijfers van hebben, om goed te onderhandelen en om zo toekomstgericht tot de juiste beslissingen te kunnen komen.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, ik denk dat collega Nevens de studie, die hij wellicht grondig heeft bekeken, wel aan ons zal overmaken, en dat we dan zeker het debat verder in de commissie zullen kunnen aangaan.

Collega Nevens, het is zeker niet zo dat ik niet weet wat er in de gemeenten en de intercommunales gebeurt. De OVAM heeft daar enorm veel expertise en is daar ook enorm mee begaan. Ik vind het heel belangrijk – ik heb het daarnet ook gezegd – wat wij samen hebben afgesproken in de Vlaamse Regering, namelijk

dat wij nog een sterkere producentenverantwoordelijkheid zullen invoeren, waar ook echt sterke financiële sancties aan verbonden zijn indien die engagementen niet worden nagekomen. Daarnaast is het voor mij cruciaal dat we die lokale besturen, die intercommunales goed betrekken bij de nieuwe erkenning van Fost Plus. Dat gebeurt ook. Collega Taeldeman, de timing ter zake is dat dit voor het einde van het jaar rond zou moeten zijn. Collega Nevens, als ik die studie kan bekijken, en daaruit zou blijken dat er inderdaad een onderfinanciering zou zijn, dan zal daar uiteraard tegen worden opgetreden. Als ik me niet vergis, is er morgen een studiedag over die studie, waarna die ook zal worden vrijgegeven, dus ik ben er zeker van dat we daar nog verder kennis van zullen kunnen nemen. Tot nu toe heb ik die immers nog altijd niet. Op basis daarvan zullen we zeker, als zou blijken dat dat zo is, ook verdere stappen kunnen zetten.

Ik denk dus dat we het met elkaar eens zijn dat het principe 'de vervuiler betaalt' heel belangrijk is, maar dat daarnaast ook de producentenverantwoordelijkheid cruciaal is. Die belangrijke afspraken hebben wij ook in juli binnen de Vlaamse Regering gemaakt.

Bart Nevens (N-VA): Minister, ik ben alvast verheugd dat u wilt bekijken of de cijfers van Recover kloppen. Ik nodig u graag uit om morgen met mij naar de studiedag te gaan. Misschien kunnen we carpoolen. Dan sparen we nog wat benzine uit. Ik heb me alvast ingeschreven voor die studiedag, omdat ik de erg duidelijke signalen van steden, gemeenten en intercommunales over de manier waarop Fost Plus handelt met die lokale besturen zo belangrijk vind. We moeten daar paal en perk aan stellen. Ik ben dus ook blij met uw antwoord dat u niet zult dulden dat de factuur wordt doorgeschoven voor een verplichting die werd opgelegd door de Vlaamse Regering, door dit parlement, om te voldoen aan die producentenverantwoordelijkheid, om die terugnameplicht waar te maken. Ik hoop dat u daarop zult toezien, dat u ook die boodschap overbrengt aan de OVAM, die daarop moet toezien, en dat u dat ook meeneemt naar de Interregionale Verpakkingscommissie, want zij hebben ook een rol in dezen. Ze moeten ervoor zorgen dat dat niet kan gebeuren, mocht het waar zijn dat er vandaag een factuur wordt doorgeschoven.

De voorzitter: Mijnheer Nevens, ik stel voor dat u die studie, als u die hebt, ook aan mij ter beschikking stelt, zodat alle volksvertegenwoordigers daar mede gebruik van kunnen maken.

Bart Nevens (N-VA): Ik engageer mij om die persoonlijk aan u over te maken tijdens een lunch in De Daktuin. *(Gelach)*

De voorzitter: Op uw kosten? Geen probleem.

De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Katia Segers aan Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, over het laten aankopen van redactionele aandacht en airplay van Vlaamse artiesten door de Vlaamse netwerkradio VBRO

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (sp-a): Minister, een jaar geleden, op 15 september 2017, hebt u vier netwerkradio's erkend, namelijk S-radio, VBRO, hit fm en Stadsradio Vlaanderen. Uw beslissing heeft toen een ongelooflijke storm veroorzaakt en die is allerminst gaan liggen. Het regende klachten bij de Raad van State, een enorme verontwaardiging. Ondertussen is S-radio NRJ geworden en hit fm is TOPradio geworden.

Vandaag lezen we in de krant verontrustende berichten over de derde netwerkradio, namelijk VBRO. VBRO heeft de erkenning gekregen omdat hij de

promotie op zich neemt voor Nederlandstalige en Vlaamstalige muziek. In de kranten lezen we dat bijna het omgekeerde gebeurt. Het lijkt erop alsof de Vlaamse artiesten voor hun promotie betalen aan VBRO. VBRO vraagt immers tot 1500 euro aan Vlaamse artiesten om hun plaatjes gedraaid te krijgen. Dat is dan de VBRO-Trotsplaat, de plaat van de week. Gelukkig blijkt dit geen courante praktijk te zijn in het Vlaamse radiolandschap, maar dat uitgerekend VBRO, die erkend is om promotie te voeren voor de Vlaamse muziek, geld vraagt aan Vlaamse artiesten, roept serieuze vragen op bij mij, en ik hoop ook bij u.

Minister, vindt u samen met mij de praktijk van VBRO laakbaar? Zo ja, wat plant u te ondernemen?

De voorzitter: Minister Gatz heeft het woord.

Minister Sven Gatz: Mevrouw Segers, het frustreert mij net als u dat wij het in de commissie Media en soms ook in deze plenaire vergadering steeds weer moeten hebben over problemen die opduiken bij de 5 procent luisterdichtheid van de radio's waarover u het hebt. Gelukkig is het zo dat bij die andere 95 procent dat niet of nauwelijks zo is. Ik wil dit maar meegeven qua proportie.

Er is maar één instantie echt en exclusief bevoegd – u weet dat, want u bent inmiddels een ervaren parlementslid en een ervaren lid van de commissie Media – om tegen de zaak die u zonet hebt aangeklaagd, op te treden, namelijk de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM).

Ik wil toch even in herinnering brengen waarom het belangrijk is dat we een autonome Vlaamse Regulator voor de Media hebben. Dat is trouwens niet alleen zo in ons land. Ook met de recente Europese richtlijn is de positie van de regulatoren in alle Europese landen versterkt. Die is belangrijk omdat het goed is dat er een afstand is tussen de uitvoerende macht – de minister van Media in dit geval – en de mediasector zelf, omdat goede ingrepen anders mogelijk zouden zijn maar het waarschijnlijk ook slechte ingrepen zou regenen. Het is dus nodig dat iedereen zijn werk doet, met name de VRM.

De feiten waarover u het hebt – zonder ze meer te kennen dan via de informatie waarover we waarschijnlijk allebei beschikken –, wil ik heel voorzichtig in een eerste toetsing onderwerpen aan het Mediadecreet, maar het is niet aan mij om daarin een definitieve beslissing te nemen. Dat is aan de Vlaamse Regulator voor de Media. Als het zo is dat de redactionele onafhankelijkheid van de betrokken radio in het geding is als gevolg van de onduidelijkheid wanneer men dergelijke plaatjes zou draaien en of dit dan wordt vermeld in de redactionele bijdragen, dan is dat mogelijk of zelfs zonder die 'mogelijk' problematisch. Ik wil dat duidelijk maar voorzichtig zeggen. Ik kan en wil niet in de plaats treden van de Vlaamse Regulator voor de Media.

Wanneer deze liedjes zouden worden gespeeld tegen betaling, dan zijn het eigenlijk reclamespots. Dan moeten zij duidelijk afgescheiden zijn van de rest van de programma's. De vraag is of dat kan en hoe men dat zal doen. Als men dat niet doet, dan is ook dat problematisch.

Verder kan en wil ik niet gaan, want het gaat ook over feiten, en ik ken maar een beperkt deel van de feiten. Zoals u weet, worden de feiten exclusief onderzocht door de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM), niet door de minister. En u weet ook dat het op basis van een klacht zal moeten gebeuren.

Katia Segers (sp·a): Uiteraard zal het aan de VRM zijn om daarover te oordelen. Maar u kent het Mediadecreet, en ik ken het ook goed. En ik denk dat deze praktijk indruist tegen zowel de geest als – volgens mij – tegen enkele bepalingen. De VRM gaat daar over oordelen.

Ik heb ook vandaag veel artiesten aan de lijn gehad, en de praktijken gaan eigenlijk nog veel verder. Voor interviews vraagt de zender een doos met cd's, die zij dan verkopen. Artiesten moeten optreden op events van VBRO, en ze krijgen daarvoor een vergoeding van 25 euro. Dus ik denk dat er op een manier wordt omgegaan met de Vlaamse artiesten die niet klopt. En velen onder hen hebben het al moeilijk om het hoofd boven water te houden.

Los daarvan loopt er nog altijd een klacht bij de Raad Van State – dat weet u ook – die ingediend is door een van de concurrenten, Family Radio. Minister, als blijkt dat er inderdaad inbreuken zijn tegen het Mediadecreet, dan denk ik dat u de erkenning van VBRO zult moeten herbekijken. Vandaar nog eens mijn vraag: vindt u dat op dat moment die erkenning voor VBRO overeind kan blijven?

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister, ik denk dat uw antwoord een correct antwoord is. Maar het is natuurlijk een symptoom van het radiolandschap, dat lijkt op een soort van cowboy-en-indianenland. We zitten er met zijn allen tegen aan te kijken, alsof het een slechte spaghettiwestern is. Dat is eigenlijk de ervaring die wij hebben, denk ik. De dossierbehandeling is geweest wat het is. Ik denk dat die met de nodige integriteit en deskundigheid is gebeurd, toen de erkenningen werden toegekend. Wat dat betreft, lijkt mij dat oké.

Maar het is natuurlijk zo dat wij met zijn allen de plicht hebben om dat soort gedoe in dat land op te ruimen. En we zullen inderdaad de Raad van State – want er zijn ook klachten bij de Raad van State dacht ik – en de VRM nodig hebben, als toezichhoudend orgaan, om te kijken of wat ze in de praktijk doen, minstens naar de letter en de geest overeenkomt met wat er in hun erkenningsdossier staat, en of die reclame al dan niet klopt.

Ik roep iedereen eigenlijk op om hier niet te veel tijd meer aan te besteden. Als er een klacht komt, dan hoop dat ik dat de VRM die snel kan behandelen, en dat er snel duidelijk komt. Dit is ook in het belang van de Nederlandstalige muziek, want u hebt daarvoor een van die vier zenders erkend. Want daar gaat het toch over, we willen de Vlaamse zangers toch steunen?

De voorzitter: De heer Bajart heeft het woord.

Lionel Bajart (Open Vld): Collega's, minister, ik deel eerst en vooral de bezorgdheid van de collega's. Ik versta ook de vraag, en het doet me uiteraard ook denken aan de vraag van vorige week. We zitten hier – en dat is denk ik het belangrijkste – ook met een spanningsveld tussen promotie en natuurlijk de redactionele onafhankelijkheid, want die is hier uiteraard belangrijk.

Maar ik vind wel dat men voor dergelijke vragen – vooral in de plenaire vergadering, ook al kan het een politiek statement zijn – altijd moet aftoetsen: wat kan de minister wel en niet doen, en wat mag hij wel en niet doen? En hier is het natuurlijk de taak van de VRM om een en ander verder te bekijken. Ik denk dat we de zaken toch niet te snel met elkaar moeten mengen.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Minister, die zender moet Nederlandstalige muziek brengen. Maar dat men ook muziek draait tegen betaling, daar zijn we eigenlijk niet mee vertrouwd. Met dat soort technieken zijn wij niet vertrouwd, zeker niet in Vlaanderen. Het zal wel op andere plaatsen bestaan, maar wij kennen dat zo niet. Ik denk dan ook dat uw antwoord vrij correct is. Ik kijk dan ook uit naar de beoordeling die wij verwachten, van de instanties die daarvoor dienen. Maar politiek kunnen we hier op het eerste gezicht weinig mee, denk ik.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Minister, over de VBRO hebben wij naar aanleiding van de erkenningen ook al een en ander binnengekregen en de vraag is hier natuurlijk of hun businessplan, het erkenningsdossier, de financiële draagkracht enzovoort correct zijn ingediend maar daar mogen wij inderdaad niet over oordelen. Ik heb morgen nog een vraag in de commissie over de behandeling van klachten door de Vlaamse Regulator voor de Media en ik hoop dat we toch nog eens grondiger kunnen ingaan op de vraag of de VRM doet wat hij moet doen wanneer het gaat over de naleving van de erkenningen, maar dat is dan voor morgen.

Minister Sven Gatz: Ik nodig iedereen die vragen heeft bij de feiten die mevrouw Segers heeft beschreven, uit om daar klacht tegen in te dienen. Dat is noodzakelijk voor de VRM om zijn werk te kunnen doen. Op wat er daarna zal gebeuren, mevrouw Segers, ga ik nu nog niet vooruitlopen. Ik heb immers al herhaaldelijk gezien, in algemene zin en dus niet ten aanzien van u, dat gelijk hebben of gelijk denken te hebben één ding is, maar gelijk krijgen nog iets anders. Finaal zal alleen de VRM daarover oordelen, daarover kunnen oordelen en daar hopelijk ook over moeten oordelen.

Katia Segers (sp-a): Minister, ik heb het al vaak gezegd dat de doelstellingen van het Radiodecreet de juiste zijn. Helaas is bij de uitrol een en ander misgelopen. U wilde een transparante, objectieve procedure maar precies door het gemis van een realitycheck zijn er beslissingen genomen die onbegrijpelijk zijn en die nu, een jaar na de beslissingen, al voor een groot deel zijn teruggedraaid. Het is nu afwachten hoe de Raad van State zal oordelen over dit dossier maar ik vind dat die laakbare praktijk bij de VBRO moet stoppen, en die oproep kunt u gerust doen. Wij willen dat er een radio is voor Vlaamse en Nederlandstalige muziek om de Vlaamse artiesten te ondersteunen die het al vaak moeilijk hebben en hen niet uit te persen als citroenen.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de gevolgen van de moord op een Saoedische journalist

ACTUELE VRAAG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een totaal wapenembargo ten opzichte van Saoedi-Arabië

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Saoedi-Arabië is in dit parlement al vaak ter sprake gekomen in de commissie Buitenlands Beleid om de schending van mensenrechten aan te klagen, de betrokkenheid van het land bij de oorlog in Jemen die zeer veel slachtoffers maakt en zorgt voor een hongerregime, en de betrokkenheid bij het exporteren van het wahabisme.

Zeer recent is nog iets toegevoegd aan die lange lijst van feiten. Tijdens een diplomatieke missie in het consulaat, bij uitstek de plaats voor de soevereiniteit van een staat, heeft een moordcommando een kritische journalist op een verschrikkelijke manier omgebracht. Men heeft geprobeerd dat op vele manieren te verdoezelen en het is buitengewoon pijnlijk hoe de details nu naar buiten komen.

De vraag is nu wat de reactie moet zijn van de wereld op de goednieuwsshow die Saoedi-Arabië de laatste jaren probeert te verkopen, onder andere door vrouwen

de kans te geven om met een auto te rijden, een grote verworvenheid, of het heropenen van cinema's, een grote stap voorwaarts in de richting van een normale staat, nu we hebben vastgesteld dat er bij deze moord directe linkers zijn met dat regime. Deze moord sluit aan bij een lange lijst van zaken die ons moeten bezighouden.

Veel Europese leiders onder wie Duits bondskanselier Merkel hebben gezegd dat Europa nu moet pleiten voor een boycot van wapens naar dat land. Dat moet allemaal worden stopgezet. Vlaanderen exporteert niet want via de case-by-case-behandeling hebben we eigenlijk die wapenexport stopgezet. Wallonië verdient nog altijd zeer grof geld aan wapens en is een hofleverancier van het Saoedische koningshuis, maar ik denk dat Europa nu verenigd moet spreken en dat Vlaanderen daarin het voortouw moet nemen.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): De heer Kennes heeft al uitvoerig het palmares van Saoedi-Arabië geschetst en ook de moord op de kritische Saoedische journalist in het begin van deze maand. Er gaan binnen Europa meer en meer stemmen op om de wapenhandel naar dit land stop te zetten. Duitsland heeft deze week aangekondigd dat het de wapenhandel naar Saoedi-Arabië zal stopzetten. Federaal Minister De Croo heeft een half uur voor deze plenaire vergadering nog een persbericht uitgestuurd met de uitdrukkelijke vraag aan de regionale overheden, dus eigenlijk aan u, om ook deze wapenhandel stop te zetten. Ik heb deze vraag hier ook al een paar keer gesteld, onder andere vanwege de oorlog in Jemen, de humanitaire noodsituatie en de hongersnood die daar heerst, en de vuile rol die Saoedi-Arabië in die oorlog speelt.

Dus, ik wil u opnieuw vandaag de vraag stellen om vanuit Vlaanderen een formeel wapenembargo op te leggen tegen Saoedi-Arabië, en u ook vragen wat u wilt doen om tot een Europees wapenembargo te komen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het is heel duidelijk dat ik me aansluit bij de morele verontwaardiging zoals die door de heer Kennes in zijn inleiding is verwoord. Bovenop alle problemen die er al zijn en waren met Saoedi-Arabië, onder andere de betrokkenheid in het conflict in Jemen, is daar nu de brutale en heel afschuwelijke schending van de mensenrechten bij gekomen. Het meest fundamentele mensenrecht, namelijk het recht op leven, is geschonden op een buitenmenselijk brutale manier en ik denk dat hierover terecht grote verontwaardiging is ontstaan, niet alleen in ons land, maar ook in andere landen.

Ik ben er dus meer dan ooit van overtuigd, collega's, dat Vlaanderen geen vergunning mag leveren tot het uitvoeren van wapens aan Saoedi-Arabië, iets wat we al een hele tijd, namelijk sinds 2014, niet meer doen. Ik zal dit beleid ook niet meer veranderen.

Ik heb vanmorgen, na mijn terugkeer uit Portugal vannacht, al opdracht gegeven aan mijn diensten om dit punt te agenderen op het Overlegcomité, want ik heb begrepen dat Wallonië zegt dat het verder zal gaan met het uitvoeren van wapens, en dat het alleen wil overwegen om hiermee op te houden als er een Europees standpunt, een Europees embargo, komt. Daar hebben wij overigens – dat herinnert u zich allemaal – al een initiatief toe genomen. Mijn diensten hebben dit al vruchteloos aangekaart bij de Working Party on Conventional Arms Export (COARM), minister Reynders heeft deze kwestie op onze vraag al Europees aangekaart, maar heeft daar toen geen succes mee gehad.

Ik heb nu het gevoel dat er binnen Europa een bredere verontwaardiging is ontstaan. We hebben een signaal gekregen van Angela Merkel, die de wapenleveringen

heeft opgeschort. Om het officieel te agenderen, zijn we te laat, want op 7 november is het Overlegcomité. Maar ik heb toch gevraagd om dit punt op het Overlegcomité te zetten met de bedoeling dat we tot een gezamenlijk intra-Belgisch standpunt komen. We kunnen dit dan Europees agenderen zodat er een embargo komt, wat volgens mij in deze omstandigheden het beste antwoord is. Ik denk dat we nu niet alleen blij moeten geven van een morele verontwaardiging, maar dat we ook de daad bij het woord moeten voegen. Ik hoop dat andere Europese landen nu het voorbeeld zullen volgen van Vlaanderen, dat tot nu toe heel consequent, vanwege het conflict in Jemen, elke wapenuitvoer weigert. Ik denk dat een algemeen embargo op Europees vlak het krachtigste signaal zou zijn van een Europa, dat gebaseerd is op rechten en vrijheden en dat zich beroept op de fundamentele waarden waarop onze samenleving is gebaseerd.

Ward Kennes (CD&V): Ik denk dat dit een heel duidelijk standpunt is. Ik ben blij dat u initiatief hebt genomen in de richting van de federale overheid en het Overlegcomité. Ik ben ook blij dat u herhaalt dat we dit ook op Europees niveau moeten waarmaken en dat Vlaanderen hierin het voortouw wil en moet nemen. Ik hoor u bevestigen dat we geen wapenexport doen of zullen doen, maar het is belangrijk dat dit in een ruim kader wordt vastgelegd en dat we binnen Europa geen uitzondering zijn of een eilandje vormen, maar dat dit standpunt ver wordt gedragen. Dit is een van de zaken waarin Vlaanderen zich nu groot moet maken: het moet dit absoluut doorduwen, waar het ook maar kan.

Tine Soens (sp-a): Dank u wel, minister. U hebt gezegd dat we geen wapens meer uitvoeren naar Saoedi-Arabië. U hebt inderdaad in juni van dit jaar nog een vergunning geweigerd. Dat toont echter ook aan dat er vandaag nog altijd Vlaamse bedrijven zijn die wapens willen uitvoeren naar Saoedi-Arabië. Een formeel embargo zou dus alleen al de duidelijkheid kunnen geven aan iedereen, ook aan de Vlaamse bedrijven, dat ze geen moeite meer moeten doen om een vergunning aan te vragen omdat die toch per definitie geweigerd zal worden.

We hebben een heel hoog 'ongekend eindgebruik' in Vlaanderen. Van heel veel militaire onderdelen uit Vlaanderen weten we niet waar ze terecht komen. We kennen gevallen van Vlaamse onderdelen die toch in Saoedi-Arabië terechtgekomen zijn. Ook daarvoor zou een formeel wapenembargo absoluut een stap in de goede richting zijn.

Tot slot denk ik ook dat het een belangrijk signaal zou zijn naar andere Europese lidstaten als we dit vanuit Vlaanderen zouden doen. We hebben die voortrekkersrol. We kunnen dit doen. Het staat in ons ons decreet dat we dit kunnen doen. Laten we dus dit signaal geven. Hopelijk beweegt er op die manier ook iets in Europa om tot een Europees wapenembargo te komen.

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

Matthias Diependaele (N-VA): Dank u wel, voorzitter. Eerst en vooral sluit ik mij, in naam van mijn fractie, uiteraard aan bij de veroordeling van de gruwelijke moord die gebeurd is. Mevrouw Soens, de facto hebben we op dit moment geen wapenleveringen aan Saoedi-Arabië. In de tekst van het voorstel van resolutie, dat u bij hoogdringendheid voorlegt, probeert u de indruk te wekken dat dat wel zo is. De facto is er echter op dit moment geen wapenuitvoer naar Saoedi-Arabië. Laten we daar ook aan vasthouden. We zijn het er allemaal over eens dat dit gruwelijke voorval, hoe gruwelijk die moord ook was, daar niets aan verandert. De heer Kennes heeft dat heel duidelijk aangegeven: het lijstje van gruwelijkheden is al heel lang en die beslissing was dus al genomen.

Laten we dit voorval vooral gebruiken om op Europees niveau te pleiten voor een totaalafpraak. Laten we proberen om die Europese solidariteit ten volle te laten spelen om samen een standpunt in te nemen tegenover Saoedi-Arabië. Vanuit

dat perspectief zou dat signaal veel sterker zijn. De verontwaardiging die we op dit moment overal in Europa horen, kan misschien net de kans geven om ook Wallonië en andere landen mee te krijgen in dat standpunt. Laten we daar vooral op inzetten. De facto verandert er niets ten aanzien van het beleid dat Vlaanderen nu reeds voert. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: De heer Daems heeft het woord.

Rik Daems (Open Vld): Voorzitter, collega's, vanuit onze fractie komt uiteraard hetzelfde geluid. Ik denk dat de minister-president de juiste invalshoek inneemt. Dat is trouwens dezelfde invalshoek die vicepremier De Croo ook ingenomen heeft, vandaag maar ook al enkele dagen geleden. De moeilijkheid binnen de Belgische context is natuurlijk het 'economische belang' dat er is in Wallonië. Maar ik heb begrepen dat minister-president Borsus wel mee in die richting wil.

Minister-president, vanuit onze fractie steunen we dus in ieder geval de acties die u onderneemt in dat Overlegcomité om een algemeen embargo inzake wapenuitvoer naar Saoedi-Arabië op Europees niveau af te kondigen. Waarom? Omdat dat natuurlijk op zich geen kwestie is van solidariteit, zoals men dat noemt. Neen, dat is een kwestie van het creëren van een nieuwe politieke realiteit, waarbij een Europees buitenlands beleid, in casu inzake wapenexport, het enige is dat voldoende slagkracht heeft om resultaten te boeken. Want zolang je dat niet doet, zal er natuurlijk altijd wel hier of daar een Europees land zijn dat tussen de mazen door toch denkt hieruit profijt te halen. Open Vld geeft dit dus de volle steun en wil ook dat dit een onderwerp is, collega's, over de partijgrenzen heen, waarbij we niet in een of in andere richting proberen ons gelijk te halen. Ik heb het al een aantal keren gezegd in de commissie: hier zouden we gewoon, zonder onderscheid tussen partijen, zaken naar voren moeten brengen.

In die zin geef ik u meteen mee, collega Soens, dat ik het een beetje spijtig vind dat u ons niet vooraf hebt gecontacteerd inzake het voorstel van resolutie dat u hebt ingediend, want dan hadden we dat samen kunnen doen.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Saoedi-Arabië is een schurkenstaat. Ik denk dat iedereen hier al genoeg redenen op tafel gelegd heeft om dat te staven, niet het minst de oorlog in Jemen en het totale gebrek aan respect voor zowel het oorlogsrecht als voor mensenrechten. De blokkade tegen Qatar werd hier nog niet genoemd, evenmin als de gewelddadige repressie tegen mensenrechtenactivisten in eigen land.

Wat Wallonië doet, is dus schandalig. Ze zouden daar onmiddellijk moeten stoppen met hun vele wapenleveringen. Ik ben het er helemaal mee eens dat er een Europees wapenembargo moet komen. Maar ik vind ook, minister-president, dat Vlaanderen nu consequent moet zijn en, na de zoveelste aanleiding, formeel een wapenembargo moet invoeren – niet alleen de facto, maar formeel.

Het is veel sterker, ook als politiek signaal naar Europa, en uw positie in Europa om voor zo'n Europees wapenembargo te pleiten zal ook veel sterker zijn. Dus twijfel niet, en doe het vandaag. (*Applaus bij Groen*)

Minister-president Geert Bourgeois: Ik ben het volledig eens met wat collega's Diependaele en Daems gezegd hebben, en niet eens met de tussenkomsten van collega's Soens en Vanbesien.

De heer Daems heeft er terecht op gewezen dat we hier intern geen discussie moeten voeren waar er geen discussie is. Ik geef geen enkele vergunning voor wapenuitvoer aan Saoedi-Arabië, laat dat heel duidelijk zijn. (*Applaus bij de N-VA*)

Een embargo, of hoe men het ook mag noemen, zou daar niets aan toevoegen. In de parlementaire voorbereiding – de memorie van toelichting – staat trouwens ook dat geval per geval de beste beoordeling is, overeenkomstig het gemeenschappelijk standpunt in Europa. Alleen als dit geen afdoend effect heeft, kun je overgaan tot een embargo. Maar de facto is het er in Vlaanderen.

Dat dit standpunt niet zou gekend zijn, moet ik tegenspreken. Ik heb op de radio geluisterd naar wat vicepremier De Croo heeft gezegd. Hij heeft zich niet tot mij gericht, hij heeft zich niet tot Vlaanderen gericht, maar hij heeft zich gericht tot Wallonië. Want daar zit het probleem, en niet in Vlaanderen. Dat is heel duidelijk. *(Applaus bij de N-VA)*

Ten tweede, ik heb de resolutie nog niet kunnen lezen, maar ik verneem dat u daarin ook zou pleiten om dual use niet toe te laten. Dan moet u weten waarover u spreekt. Vlaanderen voert aan niet-militair materieel meer dan 1,4 miljard euro uit naar Saoedi-Arabië. Dat is een belangrijke uitvoermarkt: voedselproducten, farmaceutische producten, machines en dergelijke meer. U moet weten wat u wilt. Als u zegt dat we naar alle landen in de wereld waar de mensenrechten geschonden worden, voortaan geen uitvoer meer doen, dan gaat u rechtstreeks de welvaart van tienduizenden en tienduizenden jobs in Vlaanderen bedreigen. Het gaat hier over wapens, laat ons de discussie duidelijk houden bij de wapenuitvoer en niet gaan uitbreiden naar algemene export.

Tot slot denk ik dat we een uiterste poging moeten doen om de EU op één lijn te krijgen. Het is niet zo dat minister-president Borsus nu al heeft te kennen gegeven dat Wallonië wil stoppen met die wapenuitvoer. Zijn eerste reactie is er een geweest van overwegen om de wapenuitvoer naar Saoedi-Arabië op te schorten – ‘suspendre’ heeft hij gezegd – en daarna heeft hij zijn standpunt verstrakt en gezegd dat hij het alleen doet als er een algemeen Europees standpunt komt. Vandaar dat ik het zal agenderen op het eerstvolgende Overlegcomité op 7 november in de hoop dat we daar eensgezind tot een intra-Belgisch standpunt komen. Ik heb het gevoel dat het geen probleem zou zijn om daar met het federale op een lijn te zitten, ik heb vicepremier De Croo gehoord vandaag, en dat we het op die manier op de Europese tafel kunnen gaan leggen.

Ik heb het al meermaals gezegd: er is maar één wereldspeler op dit Europese continent, en dat is de Europese Unie. We zijn alleen krachtig als we daar gezamenlijke standpunten innemen, als we daar tonen dat de Europese Unie ook een morele speler is, een speler die gaat voor rechten en vrijheden, voor fundamentele waarden. Dit ga ik proberen te agenderen. Ik weet dat daar heel veel zware nationale belangen in spelen. Voor Frankrijk en voor het Verenigd Koninkrijk, dat alsnog deel uitmaakt van de Europese Unie, mee zullen gaan in die richting, denk ik dat er nog heel veel zal moeten gebeuren. Maar dat belet niet dat we daar het morele voortouw in kunnen nemen, en dat ga ik met uw goedkeuring – ik voel dit – ook doen op het Overlegcomité op 7 november. *(Applaus bij de N-VA)*

Ward Kennes (CD&V): Ik denk dat het duidelijk is dat we de discussie nu niet te veel moeten toespitsen op wat Vlaanderen intern moet doen. Wij hebben een pragmatische keuze gemaakt om case per case geen export te doen, en daar houden we ons aan. Moeten we dat nu formaliseren en nog meer symbolisch gaan doen? Dat kan, ik vind dat allemaal bespreekbaar, maar om het verschil op het terrein te maken, moet er Europees gehandeld worden. Wat Vlaanderen nu intern gaat doen, dat gaat geen verschil maken. Er is geen export. Maar als we een signaal willen geven dat Saoedi-Arabië begrijpt en voelt en dat op het terrein een verschil kan maken, dan moet het gaan om een Europees signaal, en ik ben blij dat u daarin mee het voortouw wilt nemen. *(Applaus bij CD&V)*

Tine Soens (sp.a): Minister-president, ik denk dat u toch die verordening er eens bij moet nemen, en die driehonderd bladzijden tellende bijlage erbij moet nemen, en op zoek moet gaan naar voedselproducten of medicijnen. Die staan daar allemaal niet in. Dus u moet geen zaken zeggen die niet waar zijn. U weet dat die daar inderdaad niet in staan.

Als u denkt dat van de Vlaamse Regering zo duidelijk is, waarom zijn er dan vandaag nog altijd Vlaamse bedrijven die vergunningen aanvragen om wapens te leveren aan Saoedi-Arabië? Laat ons formeel duidelijk zijn en laat ons een formeel wapenembargo instellen. Dat is ook een belangrijk signaal naar onze Europese partners. Wij kunnen die voorttrekkersrol op ons nemen. Laat ons straks met het goedkeuren van ons voorstel van resolutie de daad bij het woord voeren. *(Applaus bij sp.a en Groen)*

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Peter Van Rompuy aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorbereiding op een eventuele 'harde' brexit

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Minister-president, vorige week op de Europese top is gebleken dat een brexitdeal niet voor het grijpen ligt. Gisteren was er een ministerraad in Groot-Brittannië die naar verluidt geëindigd is in chaos. Jammer genoeg is er in het Britse parlement nog altijd geen zicht op een meerderheid voor om het even welk brexitscenario.

Dat is slecht nieuws want op 29 maart, over amper vijf maanden, gaat Groot-Brittannië automatisch uit de Europese Unie. Dat heeft als gevolg dat Groot-Brittannië eigenlijk een soort van derde land wordt. Er zijn nog dergelijke landen. Veel Afrikaanse landen hebben dat statuut. Het zou zo verregaand zijn. Dat is nefast voor Groot-Brittannië. Vandaag blijkt dat ze aan het onderzoeken zijn hoe ze schepen kunnen charteren om de voedselvoorziening en de voorziening van medicijnen op peil te houden. Maar dat is natuurlijk ook nefast voor de Vlaamse economie. Naar schatting zullen 28.000 Vlaamse jobs bedreigd worden in geval van een harde brexit.

Minister-president, we hopen natuurlijk allemaal dat er geen harde brexit komt en dat er alsnog een deal komt de volgende weken of maanden. Maar wij moeten ons jammer genoeg voorbereiden op het 'worst case scenario' van de harde brexit. Welke maatregelen hebt u al dan niet samen met de federale regering genomen om ons daarop voor te bereiden en de negatieve gevolgen zo beperkt mogelijk te houden?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Van Rompuy, helaas is dit een heel actuele en een heel pertinente vraag. Ik denk dat we volledig op dezelfde lijn zitten dat een 'hard brexit' zeer nefaste gevolgen zal hebben. Dat zou in de eerste plaats zo zijn voor het Verenigd Koninkrijk, maar dat zal ook voor het continent het geval zijn, en op het continent meer voor de landen rond de Noordzee dan voor andere landen. Vlaanderen wordt zeer zwaar getroffen bij een harde brexit. Het zou 2,6 procent BNP kunnen verliezen en tot 28.000 jobs.

Wij hebben van meet af aan gepleit voor een 'soft brexit'. De onderhandelingen zijn nog niet ten einde. Ik blijf hopen maar ik deel uw mening dat we ons helaas steeds meer moeten voorbereiden op een scenario van een harde brexit. We

hebben alle mogelijke acties ondernomen. We hebben een meldpunt opgericht dat in het begin nauwelijks reacties losweekte. Dat is nu heel snel aan het veranderen. We hebben 32 activiteiten georganiseerd, met stakeholders, met de havens, met de academische wereld, met de federaties, met Voka, met UNIZO, met de landbouw, noem maar op. We hebben een brochure gemaakt over de gevolgen voor de etikettering, voor de certificaten, voor de douane.

Nu steken we een tandje bij. U weet dat ik in de begroting 2 miljoen euro bij gekregen heb om extra acties te nemen, om bedrijven te ondersteunen die daarmee worden geconfronteerd en om ze desgevallend te helpen naar andere exportmarkten. We maken een frontoffice. We maken samen met federaal een impactscan zodat bedrijven in bepaalde sectoren kunnen weten wat de impact voor hen kan zijn. Dat verschilt van bedrijf tot bedrijf. Wij gaan samen met federaal, met de douane, met Vlaanderen, met FIT, met het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO), met mezelf en met federaal collega Van Overtveldt een roadshow opzetten om in Vlaanderen mee rond te gaan om bedrijven erop te wijzen wat er te gebeuren staat.

Ik heb na de Septemberverslaging een interview gegeven met De Tijd en erop gewezen dat vele, vele kmo's die exporteren naar het Verenigd Koninkrijk, zich nog altijd niet bewust zijn van wat er op hen afkomt inzake douanemaatregelen, inzake phytofarmaceutische vereisten, inzake etikettering, inzake vrachtbrieven en inzake controles aan de grenzen. Men zegt mij dat er in Dover geen plaatsen zijn en dat de Britten er nu rekening mee houden dat er langs de snelweg naar Dover 40 kilometer zou worden gereserveerd om de vrachtwagens te laten parkeren. Dit kan tot grote problemen en grote chaos leiden.

We gaan dus ook die roadshow doen. We hebben 2 miljoen euro meer om onze diensten te versterken, zowel in Londen als bij de Europese Unie als hier op ons departement Buitenlandse Zaken.

Tot slot komt op het Overlegcomité van 7 november – mede op mijn vraag, ik heb dit geïnitieerd – het punt om de regelgeving te screenen. Het zal Belgische regelgeving zijn, ik zie tot nu toe geen decreten, maar misschien zijn die er ook. Die zou moeten worden aangepast in geval van een harde brexit. Het is duidelijk dat bepaalde landen zich daarop aan het voorbereiden zijn. President Macron vraagt daarvoor volmachten om wetten te kunnen wijzigen. Ik vraag dat er zeker een screening zou zijn zodat er op dat vlak kan worden gekeken of er ook wetgevende maatregelen moeten komen.

De economische gevolgen, de problemen met de douane waarbij de federale overheid gevolg geeft aan mijn vraag om te komen tot een zachte douaneregeling ... Er worden douaniers bij aangeworven, men gaat digitaliseren, men gaat werken met preclearance, men gaat werken met Authorised Economic Operators. Dat zijn allemaal zaken die de pil wat vergulden, die de zaak wat verzachten, maar die natuurlijk niks afdoen van de grote, nefaste gevolgen.

Wij brengen alles in lijn wat we maar kunnen. Als er nog bijkomende ideeën zijn, laat ze maar komen. Vooral moeten we zeker de kmo's die geen ervaring hebben met export buiten de Europese Unie – dat is het grootste aantal – voorbereiden op een mogelijke harde brexit.

Peter Van Rompuy (CD&V): Macron en Merkel hebben aangekondigd dat ze nu toch gaan komen met een noodplan voor een harde brexit. Dat gaat in essentie over het opleiden en aanwerven van honderden douaniers, grenswachters, controleurs voor dierentransport, voor voedseltransport enzovoort, om de files – de Franse transportsector heeft dat berekend, twee minuten extra betekent 27 kilometer extra file – per vrachtwagen ... Zulke situaties kunnen we ons in Vlaanderen niet permitteren. We moeten er dus alles aan doen om dat te voorkomen.

We moeten ook een noodplan maken. Ik ben blij te horen dat we in Vlaanderen al redelijk ver staan.

Ik stel toch vast dat we onze federale collega's een extra duwtje moeten geven, want de aantallen die men in het buitenland zal aanwerven om de stromen onder controle te houden, zijn veel hoger. Zij zullen veel meer douaniers aanwerven dan wij doen. Wij zijn maar van plan om er 141 aan te werven. Dat moet nu gebeuren, want die moeten worden aangeworven en opgeleid zodat ze tegen 29 maart klaar kunnen zijn.

Ik vrees dat het op dit ogenblik op het federale niveau too little en too late is. We moeten absoluut een noodplan hebben in het geval er toch een harde brexit op ons af zou komen.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, we kunnen het niet ontkennen, we zitten in een slechte fase en Vlaanderen heeft nood aan een goede brexitdeal. Een no-deal is natuurlijk de slechtst mogelijke oplossing die op ons af kan komen voor een open en exportgerichte economie zoals wij die hebben in Vlaanderen.

Minister-president, de Vlaamse Regering heeft al bijzonder veel gedaan. U hebt het opgesomd: heel wat ontmoetingen, FIT, Meldpunt, ontmoetingen met bedrijven, met kmo's enzovoort. Er zijn afspraken gemaakt met de federale overheid.

Vandaag hebt u opnieuw maatregelen aangekondigd. Maar natuurlijk, we kunnen niet ontkennen dat de brexitstrategie van de haven van Zeebrugge dezelfde is als die van de Vlaamse Regering: 'Hope for the best, but prepare for the worst.'

Minister-president, ik heb nog een bijkomende vraag. Ik hoop dat we toch nog naar een goede deal kunnen gaan, je weet nooit. Premier May heeft gezegd: we zitten op 95 procent van een akkoord. Misschien kan het nog. Op welke manier zou u samen met de federale overheid ultiem druk kunnen uitoefenen zodat er toch nog een deal komt met het Verenigd Koninkrijk?

De voorzitter: De heer Daems heeft het woord.

Rik Daems (Open Vld): De deal die er gaat komen, zal sowieso slecht zijn. Daar mag je gif op innemen, om de eenvoudige reden dat het Britse parlement nooit tot een vergelijk zal komen. Dat is mijn persoonlijke overtuiging.

Minister-president, ik wil geen zwartdenker zijn, maar dat is de reden waarom ik denk dat u iets nog iets meer moet doen dan nu. In overleg met dit parlement moet u een bijzonder executief mandaat vragen, zodat de Vlaamse Regering direct proactief kan optreden op het vlak van regelgeving en bijzondere maatregelen, zonder die noodmaatregelen, als we ze zo mogen noemen, vooraf met het parlement te bespreken.

Voorzitter, ik denk dat het perfect mogelijk is een opvolgingscommissie op te richten binnen het parlement, om dat bijzonder executief mandaat op te volgen en de democratische besluitvorming alsnog binnen bepaalde lijnen te houden. Ik ben ervan overtuigd dat dat de enige manier is om proactief te kunnen handelen en ik denk dat het ook de enige manier is die de Federale Regering zou moeten aannemen. Ik ben in het federaal parlement een van de grote tegenstanders geweest van volmachten, maar in deze specifieke situatie is een bijzonder executief mandaat nodig. Ik pleit daar dan ook heel uitdrukkelijk voor.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Collega's, ik hoop nog steeds dat er geen harde brexit komt, maar de signalen die we krijgen, zijn niet goed. Toch begrijp ik de vraag van collega Daems niet, als ik eerlijk moet zijn. De Europese Commissie geeft al sinds eind augustus signalen en ook vanuit Groot-Brittannië komen diezelfde signalen. De positie van May zelf is in haar land blijkbaar ook zeer precair. Ik begrijp de hoogdringendheid niet om de minister-president nu zonder het parlement via een 'executive board' te laten werken. Het is al heel lang aan de gang.

Ik ben het er wel met collega Van Rompuy over eens, dat er op federaal niveau 'too little too late' gebeurt en dat er hier veel 'bla bla' is, maar geen concrete acties komen.

Minister-president Geert Bourgeois: Er zijn een aantal elementen aangebracht. Gebeurt er op federaal niveau 'too little too late'? Ik heb gehoord dat de Federale Regering 400 à 500 bijkomende douanebeambten zal aanwerven, dat er nu al een eerste schijf is van 141 mensen die opgeleid worden en dat de minister van Financiën heel duidelijk zegt dat we daarvoor klaar moeten zijn. Er zijn meer aspecten dan enkel douaniers. Het gaat ook om fytofarmaceutische controles, waarbij we dierenartsen en dergelijke moeten inschakelen. Naar mijn informatie is de Federale Regering zich daarop wel degelijk aan het voorbereiden.

Ik ben ook de eerste – en de Federale Regering volgt me daar nu ook in – die gezegd heeft dat we moeten oppassen met het meerjarig financieel kader van Europa. De Commissie wil de inhoudingen van de douanerechten namelijk van 20 naar 10 procent terugbrengen, terwijl het precies die landen aan de Noordzee zijn, die die 20 procent hard nodig hebben. Het zijn zij immers die geconfronteerd worden met zeer hoog oplopende kosten, niet het minst door de bijkomende douaneambtenaren. Ik pleeg hier hoe dan ook overleg over en collega Van Overtveldt en ikzelf plannen samen met onze diensten ook een roadshow. Alle ideeën om een tandje bij te kunnen steken, zijn welkom.

Ik ben trouwens verre van optimistisch. De commissieleden weten dat ik mij van bij het begin vrij pessimistisch uitgelaten heb over de oplossing voor de grenskwestie tussen de Ierse Republiek en Noord-Ierland. Ik heb het de kwadratuur van de cirkel genoemd en dat is het nog altijd. Tot vandaag is er voor die kwestie nog geen goede oplossing en de standpunten van de EU en het VK staan lijnrecht tegenover elkaar. Daar komt nog eens bij dat Theresa May voor haar meerderheid in het Lagerhuis onder andere afhankelijk is van de steun van de Democratic Unionist Party (DUP). Je ziet trouwens dat er geen consistentie zit in hun lijn: de 'white paper' was het allereerste document en moest de dag na de lancering al genuanceerd worden. Wij moeten ons dus helaas voorbereiden op een erge situatie.

Wat mij altijd uitermate gestoord heeft, is, ten eerste, het referendum zelf – ik ben geen voorstander van referenda –, en, ten tweede, het feit dat de Britse regering dat referendum geïnterpreteerd heeft als een uitstap uit de EU en meteen ook alle andere mogelijke deelnames aan de interne markt uitsloot: de formule van Noorwegen met de Europese Economische Ruimte (EER), de formule van Zwitserland met een associatieovereenkomst en de formule van Turkije met een douaneovereenkomst. Ik heb in een interview met De Tijd gezegd dat we ten minste een douane-unie moeten hebben met het VK, zoals met Turkije. Wordt het VK een compleet derde land, met de regels van de Wereldhandelsorganisatie (WHO), dan zal iedereen daar zwaar onder lijden.

Ik hoop dus dat er ruimte is voor pragmatisme. Ik zeg al lang dat we de transitieperiode misschien moeten verlengen. Theresa May stond daar in eerste fase niet negatief tegenover, maar werd direct teruggefloten door de 'hard brexiteers', die er absoluut uit willen vóór de Europese verkiezingen.

De klok tikt inderdaad. Als er een akkoord is, moet dat er ten laatste eind december zijn om nog de hele ratificatieprocedure te kunnen doorlopen voor 29 maart, de dag waarop de Unie formeel afscheid moet nemen van het Verenigd Koninkrijk.

We zijn al een hele tijd bezig met de screening van de wetgeving. Tot nu toe hebben wij geen Vlaamse decreten gevonden waarvan we denken dat die gewijzigd zullen moeten worden met het oog op de brexit. Het zit vooral op federaal niveau. Daarom agendeer ik het ook op het Overlegcomité. Ik vind dat er daar snel een screening moet komen, om te zien welke federale wetgeving moet worden aangepast.

Moet dat op Vlaams vlak? Misschien, voorzitter, kunnen ook de wetgevende diensten van het parlement daar een zekere controle op doen, om te zien of wij decreten hebben die eventueel, in het kader van een harde brexit, zouden moeten worden aangepast. Tot nu toe hebben wij die niet gedetecteerd.

Collega Daems, u gebruikte een heel mooie omschrijving. Bij Jean-Luc Dehaene waren het 'bijzondere machten' en niet langer 'volmachten'. U noemt het nu een 'bijzonder executief mandaat'. Dat is een heel mooie omschrijving, maar dat zou natuurlijk betekenen dat het parlement dan zijn wetgevende taak afstaat aan de uitvoerende macht. Dat is een zeer verregaande maatregel, waar ik met mijn parlementaire reflex een zeer grote terughoudendheid voor heb. Er kan, denk ik, ook nog altijd snel gehandeld worden in het parlement. Maar wat de urgentie betreft, hebt u gelijk. Dus mocht het zo zijn, voorzitter, collega's, dat er decreten moeten worden aangepast – wat tot nu toe in mijn ogen niet zo is, omdat alles wat die relaties aangaat, op federaal vlak zit – dan denk ik dat we met zijn allen bereid moeten zijn om daar bij voorrang werk van te maken, zodat er wetgevend werk kan gebeuren en dat in werking kan treden voor 29 maart. Daarin deel ik uw mening.

Misschien zien onze administraties en wijzelf zaken over het hoofd, dus mijn uitnodiging is: zijn er decreten waarvan er gedacht wordt dat die wel zullen moeten worden aangepast, laat het alstublieft zo snel mogelijk weten. We hebben daar allemaal belang bij. Het gaat ook over onze welvaart. Enorm veel jobs hangen daarvan af. Enorm veel kmo's zijn zich nog altijd niet bewust van de problemen waarmee ze geconfronteerd zullen worden. Er gaan enorme transportproblemen ontstaan, en ook grote douaneproblemen. Daarom is het mijn herhaalde pleidooi – ik heb het ook aan de Europese commissaris gezegd – om te komen tot een grenscontrole die een beetje vergelijkbaar is met die tussen de VS en Canada, met 'preclearance', met operatoren die je kunt vertrouwen, waarbij je niet elke lading telkens opnieuw moet controleren, met digitalisering. Zo niet, zal dit een chaos van jewelste worden: elke vrachtwagen die onder het Kanaal gaat, controleren, de vracht controleren, de vrachtbrieven controleren, nog los van de interne kosten bij de bedrijven om daar een hele administratie voor uit te werken, wat de meeste tot nu toe niet hebben.

Peter Van Rompuy (CD&V): Het is duidelijk dat we echt geen tijd meer te verliezen hebben om tot een brexitnoodplan te komen, desnoods een brexitnooddecreet, om ons voor te bereiden en te voorkomen dat dit chaos wordt op de Vlaamse wegen en in de Vlaamse havens, want dat kunnen we absoluut missen als kiespijn. Er was dit weekend in Londen een betoging tegen de brexit. Men had 100.000 man verwacht, het zijn er 700.000 geworden. Het was de grootste betoging sinds de oorlog in Irak. Een van de slogans was: 'All I want for Christmas is EU.' Ik zou zo ver niet gaan, maar laat ons hopen dat er onder de kerstboom misschien toch een brexitdeal komt, onder druk van de publieke opinie. Maar als dat niet lukt, moeten wij ons jammer genoeg voorbereiden op een worstcase-scenario. En daar hebben we een echt brexitnoodplan voor nodig. Ik ben blij dat u het geagendeerd hebt op het Overlegcomité van 7 november. Ik hoop dat het dan heel snel kan gaan.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Chris Janssens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over eventuele gesprekken tussen de minister-president en de Spaanse ambassadeur

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister-president, vorige week hebben we u ondervraagd over het verbreken door Spanje van de diplomatieke banden met Vlaanderen naar aanleiding van een aantal uitspraken door de parlamentsvoorzitter over de Catalaanse kwestie. U zei toen, afgelopen woensdag, 17 oktober, hier in de plenaire vergadering dat u de ambassadeur had uitgenodigd. U zou vorige week vrijdag een afspraak met de ambassadeur plannen. U zei ook dat u die woensdagochtend contact had gehad met de federale minister van Buitenlandse Zaken, minister Reynders, die volgens u ook contact zou opnemen met de Spaanse ambassadeur en haar wijzen op de scheiding der machten en het recht op vrije meningsuiting dat in Spanje geschonden zou worden. U noemde het hier in de plenaire vergadering letterlijk een 'majeur incident, dat om opheldering vraagt'.

Die opheldering werd mijns inziens al snel teleurstelling, want zowel premier Michel als minister Reynders lachte u uit. Premier Michel zei op de Europese top dat er helemaal geen conflict is tussen de Federale Regering en Spanje. En Reynders zei dan weer, in de plenaire vergadering van de Kamer vorige week donderdag: "Ik heb kennis genomen van de verklaringen van de minister-president. Hij mag mij eventueel een briefje sturen, en dan zal ik desnoods wel postbode spelen ten aanzien van Spanje."

Uw partijgenoot dan, minister van Defensie Vandepuut, minister in diezelfde Federale Regering, zei in Villa Politica tot tweemaal toe: 'Ik ben een loyaal lid van de Federale Regering. We zullen dit binnen de regering verder bespreken'. En wie de N-VA-trukendoos intussen een beetje kent, weet dat je er dan verder niets meer over hoort.

U mocht dan diezelfde donderdagavond in Terzake concluderen dat u eigenlijk wel teleurgesteld was in minister Reynders. Wel, ik neem aan dat u dan ook teleurgesteld bent in de premier, in uw partijgenoot minister Vandepuut en in de rest van de Federale Regering die helemaal niets doen om Spanje erop te wijzen dat men daar ver over de schreef is gegaan.

Minister-president, welke gesprekken, welke andere initiatieven zijn er intussen genomen? En vooral, wat is daarvan het resultaat?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, ik heb hier inderdaad vorige week tekst en uitleg gegeven bij wat zich heeft voorgedaan. Ik heb toen inderdaad gezegd dat dit een majeure probleem is, een ongeziene situatie binnen Europa, het naoorlogse Europa. Ik heb ook beklemtoond – en daar blijf ik bij – dat het in eerste instantie een zaak is van vrije meningsuiting. De voorzitter van dit parlement, die vrij zijn mening heeft geuit, zei het in eigen naam, zei het namens het parlement. En ik had niet alleen de indruk, maar de zekerheid dat het hele parlement op één lijn zat op dit vlak, namelijk dat het ongehoord is dat ten aanzien van een uitvoerende macht sancties worden genomen door het diplomatieke statuut van onze vertegenwoordiger af te nemen.

Ik heb gezegd wat ik heb gezegd over mijn contacten met minister Reynders. Ik blijf er ook bij. Ik stel vast dat hij dit heeft ontkend. Dat betreur ik heel sterk. Ik ben een man van mijn woord. Ik heb hem tot twee keer toe gecontacteerd. We hadden afspraken gemaakt. Hij is daarop teruggekomen. Hij heeft mij gezegd:

'Ik ga wel contact nemen met de Spaanse ambassade. Bezorg mij wat u wilt'. Ik heb, afgaand op het debat hier, op de wens van dit parlement, een brief bezorgd met de vraag om de ambassadrice uit te nodigen. Ten eerste, om haar te wijzen op het disproportionele, ongehoorde karakter van de maatregel die genomen is naar aanleiding van de uitlatingen van voorzitter Peumans. En, ten tweede, om haar te wijzen op de principes die hier leven, in dit land: het principe van vrije meningsuiting en het principe van de scheiding der machten.

Hij heeft niet alleen publiek verklaard dat hij de boodschap van Vlaanderen zou overbrengen, hij heeft dat ook aan mij gezegd. Ik wacht nu dus op zijn antwoord, op de resultaten daarvan.

Ik heb de ambassadrice nog niet bij mij gehad. Haar diensten hebben laten weten dat ze opnieuw niet in Brussel zal zijn, dat ze opnieuw naar Madrid vertrekt.

Het derde punt dat ik u willen meedelen, is – maar dat weet u ook al – dat wij onze vertegenwoordiger voor overleg hebben teruggeroepen. Welke acties wij daarna zullen ondernemen, zullen we dan beslissen. Eerst zullen we inderdaad met hem in overleg gaan.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister-president, we hadden hier vorige week inderdaad de unanieme veroordeling van het Vlaams Parlement over de Spaanse houding. Maar wat zien we tegelijkertijd? De federale minister van Buitenlandse Zaken, van een regering waarvan uw partij deel uitmaakt, vindt het niet eens niet eens de moeite om de Spaanse ambassadeur op het matje te roepen. De federale premier van de regering waarvan uw partij deel uitmaakt, zegt boudweg: 'Er is helemaal geen probleem met Spanje.' En uw eigen N-VA-ministers in die Federale Regering zitten blijkbaar nog steeds in hun communautaire winterslaap, want ook zij nemen geen enkele actie in dezen.

Minister-president, u wordt vanuit de overkant van de straat gewoon in het gezicht uitgelachen. En mijn oproep aan u is dan ook: schud uw partijgenoten in die Federale Regering nu eindelijk eens wakker, als u in deze persoonlijk nog enige geloofwaardigheid wilt hebben.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Mijnheer Janssens, ik dank u voor uw vraag.

Collega's, eerst en vooral wil ik nog eens goed duiden dat het uiten van onze mening niet, nergens en nooit mag worden beperkt, onder welke druk van waar dan ook.

Minister-president, ik wil graag twee bemerkingen maken. Zolang de diplomatieke verhoudingen zijn wat ze zijn, zolang we in dit Belgische carcan leven, verwacht ik van iedereen dat men zijn verantwoordelijkheid neemt daar waar het moet. Ik verwacht dat dus ook van Didier Reynders. Ik verwacht uit die hoek dus toch nog enige inspanning.

Ten tweede, de Spaanse ambassadrice, die nu alweer enige tijd opnieuw in functie is, lijkt zich nog steeds te verstoppen, voor ons, voor ons parlement, voor onze Vlaamse Regering en blijkbaar ook voor de Federale Regering. Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om nog eens een oproep te doen aan de Spaanse ambassadeur om hier, in ons Vlaams Parlement, uitleg te komen geven over de situatie en over de veroordelingen die van ginder uit aan ons worden gericht.

Minister-president, kunt u daarover nog enige toelichting geven? Mocht u haar kunnen contacteren, dan vraag ik u om haar aan te manen om naar ons parlement te komen.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): We moeten betreuren dat minister Reynders zich niet aangesproken voelt door wat er is gebeurd. We hebben hierover vorige week een duidelijk standpunt ingenomen in het Vlaams Parlement. Minister-president, ik heb geen reden om te twifelen aan uw woorden over uw contacten. Ik vind het dus zeer jammer dat men zich daar niet aangesproken voelt. Ik zou u willen vragen om blijvend achter de Spaanse ambassadeur, die blijkbaar zeer veel op reis is en zich zeer veel verplaatst, aan te gaan, om dat gesprek te kunnen hebben.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Kennes en mijnheer Van Esbroeck, wat dat laatste betreft: ik heb onmiddellijk gevraagd dat de Spaanse ambassadrice zou komen. Ze was toen volgens haar diensten niet in Brussel. Ik heb de vraag hernomen, en toen luidde het antwoord dat ze onmiddellijk uit Brussel vertrok en dat ze er dus niet zou zijn. Ik denk dat dit erop wijst dat – laat ons het zo uitdrukken – er geen onmiddellijke bereidheid is van Spanje om met ons aan tafel te zitten. Ik heb in het verleden al andere ambassadeurs uitgenodigd, ook om hen op het matje te roepen en om mede namens u ons ongenoegen of onze verontwaardiging te uiten. Ik stel vast dat Spanje de boot afhoudt.

Ik wacht nu af wat minister Reynders doet. Hij heeft mij gevraagd om hem een brief te bezorgen. Ik heb u gezegd wat daarin de drie elementen zijn. Ik heb hem gevraagd om de ambassadrice uit te nodigen en uitleg te vragen bij die disproportionele maatregel, en om te wijzen op de twee fundamentele punten die hier, los van de discussie ten gronde, aan bod zijn gekomen: het recht op vrije meningsuiting en het principe van de scheiding der machten. Ik heb daar nog geen antwoord op. Ik neem aan dat ook hij de ambassadrice nog niet heeft ontmoet. Ik wacht op zijn antwoord om te zien wat het resultaat is van de federale tussenkomst bij de Spaanse ambassade.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister-president, we hebben de voorbije jaren vanuit de Federale Regering veel verontwaardiging gezien als het ging over de mensenrechten in Polen en Hongarije enzovoort. Maar blijkbaar is er geen enkel protest wanneer democratisch verkozen politici in Spanje in de cel worden gegooid. Dan hoort men de Federale Regering, waar uw partij trouwens deel van uitmaakt, helemaal niet. Catalonië wordt niet verdedigd, de eigen parlementsvoorzitter wordt niet eens verdedigd. De Spaanse regering mag de democratie, de vrijheid van meningsuiting en de mensenrechten blijkbaar beknotten, en de Federale Regering, waar de N-VA deel van uitmaakt, laat gewoon begaan. Straffe taal hier in het Vlaams Parlement, maar zwijgen in de Belgische Regering: dat is blijkbaar de N-VA geworden.

Minister-president, ik wil u dan ook vragen om, als daar geen verandering in komt, uw partijgenoten op te roepen om weg te blijven uit Catalonië want in deze kwestie bent u echt de geloofwaardigheid kwijt.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Jo De Ro aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de capaciteitsdruk in de Brusselse Rand

ACTUELE VRAAG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het gebruik van capaciteitsmiddelen secundair onderwijs voor scholen die effectief capaciteitstekorten hebben

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

Jo De Ro (Open Vld): Collega's, voorzitter, minister, het gaat over cijfers en daarom heb ik er mijn papieren bijgenomen, om geen fouten te maken. Enkele weken geleden liet Statistiek Vlaanderen in het algemeen weten dat de bevolking in Vlaanderen de komende jaren sterk, met meer dan 7 procent, gaat stijgen. Er is één gebied in Vlaanderen waar die stijging net iets groter zal zijn. De sterkste stijging kennen we in de zone Halle-Vilvoorde. Ik mag in dit halfroond niet meer 'Brussel-Halle-Vilvoorde' zeggen. Maar eigenlijk is het Brussel-Halle-Vilvoorde want Brussel stijgt net nog meer dan Halle-Vilvoorde. In het Vlaamse Gewest is de regio Halle-Vilvoorde de sterkste groeier.

Wij weten onder andere door de hoorzittingen die we in de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand hebben gehouden, dat de prognoses die de Studiedienst van de Vlaamse Regering gebruikt, telkenmale worden overschreden door de realiteit.

En dat is niet onbelangrijk in onze regio. Als je al een sterke stijger bent maar de realiteit overtreft telkenmale de prognose, dan betekent dat, als je alleen maar op de eerste prognose afgaat, het voor onze regio wat te weinig is.

Ik heb het hierover al verschillende malen gehad in de verschillende commissies van het parlement. Minister, vrijdag heeft de Vlaamse Regering een heel belangrijke beslissing genomen en een heel belangrijk budget uitgetrokken om aan capaciteit in het secundair onderwijs te werken. Er zijn ook middelen naar de Vlaamse Rand en Brussel gegaan. Mijn belangrijke vraag is: is er bij die beslissing voldoende rekening gehouden met de wetenschap dat de prognose altijd een onderwaardering van de sterke groei in onze regio is?

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, collega De Ro schetst het juist: deze Vlaamse Regering heeft 150 miljoen euro extra capaciteitsmiddelen ter beschikking gesteld, boven op de reguliere middelen. Misschien toch nog eens herhalen: 'boven op', voor de mensen van de oppositie die daar altijd vragen over stellen.

Ik stel ook vast dat er in onze regio, het Waasland, 4,4 miljoen euro is voor Beveren, 8,6 miljoen euro voor Sint-Niklaas. Voor de Denderstreek is er 5,7 miljoen euro. Dat zijn niet-onbelangrijke bedragen. Er is ook 2,4 miljoen euro voor Roeselare. Dan stel ik vast dat er recent in de stad Roeselare heel veel protest is tegen een aantal scholenfusies die daar op stapel staan. Leerkrachten, ouders, leerlingen willen niet dat die scholen verdwijnen, dat er fusies gebeuren, dat er iets gebeurt. Er wordt lokaal gezegd: 'Wij moeten dit doen, want anders kunnen wij geen aanspraak maken op extra capaciteitsmiddelen. Wij moeten een domeinschool worden.' Alweer wordt u daar in allerlei gesprekken betrokken en gezegd dat die 2,4 miljoen euro er anders niet zal komen. Bangmakerij noem ik dat. Ik maak me daar toch wel zorgen over.

Minister, gaan de capaciteitsmiddelen die vrijgemaakt zijn per regio – die 150 miljoen euro is opgedeeld – terechtkomen in die scholen – en dan bedoel ik ook vestigingsplaatsen – waar effectief een capaciteitsprobleem is en waar ouders ook hun kinderen naartoe willen sturen? Als we natuurlijk capaciteitsmiddelen inzetten in de scholen of soort school of fusieschool waar ouders eigenlijk niet naartoe willen, dan is het zonde en dan zou ik eerder zeggen – en dus ook de collega bijtreden – dat we die middelen misschien op een andere plaats moeten inzetten waar we ze wel nodig hebben.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, eerst en vooral dank voor de appreciatie voor het feit dat we vorige vrijdag met de Vlaamse Regering beslist hebben om de

komende jaren 150 miljoen euro te investeren in extra plaatsen in scholen. Waarom doen we dat? Omdat we zien dat de babyboom van enige tijd geleden zich spectaculair heeft doorgezet in het lager onderwijs. Die kinderen zitten nu in het lager onderwijs maar langzaam maar zeker zullen we de komende jaren, gelukkig maar, zien dat die babyboom een 'boom' in het secundair onderwijs zal teweegbrengen.

Ik zal misschien kort de stand van zaken geven. We hebben de voorbije jaren in het totaal al 372 miljoen euro in capaciteit geïnvesteerd. Daarmee zijn de tekorten in het basisonderwijs ongeveer weggewerkt. Ik heb nog in 23 miljoen euro voorzien – ik zeg het uit het hoofd – om in Brussel nog extra capaciteit te geven. Ook in Gent, in Antwerpen en in Dilbeek omdat er daar nog objectieve tekorten waren. Het saldo, 150 miljoen euro min 23 miljoen euro, gaat integraal naar projecten om het secundair onderwijs sterker te maken.

De positie van het secundair onderwijs is een beetje anders dan van het basisonderwijs. In het basisonderwijs huldigen we de filosofie van 'kinderen zo dicht mogelijk bij hun woonplaats naar school'. In het secundair onderwijs is dat anders.

Collega De Ro, we houden rekening met bevolkingsprognoses. We kunnen met niets anders – en ik heb u dat lang geleden al gezegd – rekening houden dan met de officiële cijfers, met de meest recente van 2018 die door de diensten van de minister-president worden bijgehouden. Ik begrijp dat u zegt 'het is altijd meer', maar we houden niet alleen rekening met de stijging van de bevolkingscijfers, maar ook met pendelbewegingen. Waarom? Omdat natuurlijk de ene secundaire school veel aantrekkelijker is dan de andere en dat er bijvoorbeeld van Brussel naar de Vlaamse Rand een heleboel pendelbewegingen zijn. We hebben echt gekeken waar de grootste groei is. Daarna zijn we nagegaan wat de capaciteit is in alle scholen. We hebben een bevraging gedaan in heel Vlaanderen bij alle secundaire scholen. De meeste hebben geantwoord. Het moest op stads- en gemeenteniveau worden bepaald. We weten dus goed wat er objectief in Vlaanderen te kort is. Het resultaat is dat er bijna 60.000 plaatsen, 58.000 om precies te zijn, te kort zijn de komende jaren.

We hebben daarvoor nu 128 miljoen euro vrijgemaakt. Dat is de eerste schijf. Daarmee zullen we geen 58.000 plaatsen kunnen creëren, maar de middelen zijn toegekend aan steden, dus voorlopig niet aan scholen, maar wel aan steden. Het is nu tot 15 januari aan de steden om met de scholen op hun grondgebied te bekijken waar de beste projecten komen. Collega Daniëls, ik ga ervan uit dat scholen die echt capaciteitsproblemen hebben, de projecten zullen indienen. We hopen dat dat ook echt zo zal zijn.

Collega Daniëls, ik wil u wel geruststellen wat Roeselare betreft. Ik ben vanmorgen in alle vroegte zelf naar Roeselare geweest omdat ik het ongezien en ongehoord vind dat kinderen of jongeren op straat moeten komen betogen omdat ze tegen hervormingsplannen zijn. Ik heb er geen enkel probleem mee dat scholen bewegingen doen om meer samen te werken, of dat men binnen de scholengroep met bso, kso, tso, aso een beetje aan kruisbestuiving wil gaan doen. Voor mij geen probleem, maar er is wel een probleem als je voelt dat er dermate weinig draagvlak is, en dat men slecht is geïnformeerd. Ik heb me immers laten informeren over wat men wil doen, en ik stel vast dat noch de leerlingen, noch de leerkrachten degelijk en grondig zijn geïnformeerd, dus is ook de vraag gesteld om dat on hold te zetten.

Collega Daniëls, dat heeft evenwel geen enkele impact, geen éneke impact op de capaciteitsmiddelen die Roeselare heeft gekregen, omdat, zoals ik al zei, het de stad is. Dat is een stad die aan het groeien is, die onderwijs heeft dat zeer aantrekkelijk is, ook voor de rand. Ik ga er dus van uit dat men nu projecten zal

indienen om die capaciteitsproblemen die de Roeselaarse scholen straks zullen hebben in het secundair onderwijs, op te vangen. Of de scholen dan beter samenwerken of niet, heeft er wat mij betreft, niet echt iets mee te maken. Capaciteit is iets objectiefs en je moet proberen te investeren op die plaats of in die school waar je de grootste capaciteitsnoden verwacht.

Collega's, het zal dus wachten zijn tot eind januari, denk ik, voor alle projecten binnen zijn. Ik hoop dat we zo veel mogelijk plaatsen zullen kunnen creëren. De eerste 150 miljoen euro zijn altijd de gemakkelijkste. Die kan je gebruiken voor quick wins, bijvoorbeeld als scholen ongebruikte zolders hebben. We hebben dat ook in het lager onderwijs gezien.

De laatste loodjes zijn de duurste, omdat je dan soms moet overgaan tot splinternieuwe gebouwen. We hebben één voordeel: er zijn minder secundaire scholen dan basisscholen in Vlaanderen, wat betekent dat we geconcentreerder kunnen investeren. Ik hoop dus dat we met onze eerste schijf van miljoenen een pak van de extra noden die er zijn, nu toch al zullen kunnen opvangen.

Jo De Ro (Open Vld): Minister, dank u voor het uitgebreide antwoord. Ik ga in op het laatste dat u hebt gezegd.

Het is inderdaad zo geweest de afgelopen jaren dat de eerste investeringen die we deden, altijd hebben geleid tot projecten die snel klaar waren, waarbij lege stukjes van scholen werden heringericht. Ik kan u zeggen dat in onze regio, de Noordrand van Brussel, de meeste secundaire scholen die met capaciteitsproblemen sukkelen – voornamelijk in het aso, dat staat ook in de capaciteitsmonitor zeer goed uitgelegd – elke vierkante meter hebben gebruikt om toch extra klaslokalen te maken. Dat zijn de ruimtes waar vroeger de borstels werden opgeborgen, de leraarskamers zijn in twee gedeeld, turnzalen zijn verkleind...

Ik vrees dus dat het laaghangend fruit in een aantal regio's – Antwerpen, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, de Noordrand van Brussel – weg is. Dan wil ik deze bijkomende vraag stellen. Als dat weg is, en ik ben daar bijna zeker van, is er bij de Vlaamse Regering dan een opening om met de toegekende middelen bijvoorbeeld terreinen aan te kopen? Nu is dat niet mogelijk, maar de kostprijs, en dat is trouwens ook zo voor Welzijn en andere sectoren, van die vierkante meters is zeer hoog op die plaatsen die zijn volgebouwd. Dat betekent dat er eventueel geen snelle capaciteitsuitbreidingen mogelijk zijn.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, dank u wel voor uw toelichting en omdat u heel duidelijk zegt dat we die capaciteitsmiddelen moeten inzetten voor die scholen, dus niet scholengroepen, waar er daadwerkelijk een capaciteitsprobleem is. Ik denk dat dat een zeer belangrijk signaal is, ook aan die verschillende steden, om er op die manier naar te kijken en de capaciteitsmiddelen niet te gebruiken om verdoken een of andere reorganisatie erdoor te krijgen die eigenlijk niet wordt gedragen. Wat u zegt, is immers correct.

In Roeselare, maar ook in Neerpelt-Overpelt probeert men voor de tweede keer iets uit te leggen. Ik denk dat men heeft geprobeerd zeer goed te informeren, met teksten en powerpointpresentaties en al wat je wil, en opnieuw, voor een tweede keer zijn leerkrachten, ouders en leerlingen daar eigenlijk helemaal niet tevreden over. Ik denk dat we dan ons Participatiedecreet, onze inspraak au sérieux moeten nemen, en dat de besturen daarnaar moeten luisteren en ervoor zorgen dat, als men infrastructuurprojecten indient, dat dan in het kader is van wat, zoals u zegt, inderdaad objectief nodig is. Welke school, en dat zijn dan de gebouwen, de plaatsen, de vestigingen, de organisaties zoals ouders die op dit moment kennen, heeft die nodig? Zodoende zullen we geen zuurverdiende, belangrijke centen investeren in iets wat ouders, leerlingen en leerkrachten eigenlijk niet vragen, want dan komt binnen het jaar dezelfde vraag opnieuw op u af.

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Minister, u bent deze legislatuur begonnen met te erkennen dat er een scholentekort was. Ik heb dat toen als Brusselaar maar ook als politicus erg gewaardeerd, omdat voorgangers van u lang hebben beweerd dat het een kwestie van populaire scholen enzovoort was. In Brussel, maar ook in Antwerpen en Gent, is er een echt scholentekort. Ik ben blij dat we dat erkennen, vastnemen, ook in de Brusselse Rand.

Minister, u hebt ook een capaciteitsmonitor gemaakt om te kijken wat het tekort is en om het te objectiveren. Dat is goed. U zegt nu ook dat u middelen vrijmaakt om daaraan tegemoet te komen. Dat zijn belangrijke en goede stappen.

Ik hoor u tegelijkertijd zeggen dat we met de 150 miljoen euro waarin nu is voorzien, niet alle plaatsen kunnen creëren die nodig zijn, waarvan we zelf berekend hebben dat ze nodig zijn. Ik doe dan ook een oproep om een meerjarenplan te maken zodat er een perspectief is, zodat de situatie waarbij ouders niet weten of ze een plek hebben voor hun kind op een school – iets hallucinants – verleden tijd is.

Ik heb ook nog een vraag voor u. U zegt dat u in geld voorziet en hoopt dat scholen projecten indienen. We hebben al vaak over Brussel gediscussieerd omdat u zegt dat er te weinig projecten binnenkomen. Op die manier komen we op den duur in een situatie waarbij het geld niet onbesteed mag blijven. Als u in januari vaststelt dat er middelen onbesteed zullen blijven of dat er vanuit bepaalde regio's te weinig initiatief komt, wat zult u dan doen om ervoor te zorgen dat het initiatief er effectief komt?

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, ik wil vooreerst u en de Vlaamse Regering feliciteren met de beslissing die u vorige vrijdag hebt genomen. Mijn zorg blijft toch wel hoe de vrijgemaakte middelen van dit jaar en ook van vorige jaren zo snel en zo efficiënt mogelijk worden ingezet, want het proces vergt soms veel tijd.

De capaciteitsmonitor die deze legislatuur is ingevoerd, laat ons toe om op een meer objectieve en wetenschappelijk onderbouwde manier de middelen te verdelen.

Daarnaast wil ik nog de huursubsidies vermelden. Die laten toe om op een snellere en meer flexibele wijze op sommige problemen in te spelen. Zijn daarmee alle problemen opgelost? Zeker en vast niet. Er zijn nog zorgen.

Ik zou toch ook een oproep willen doen die opnieuw niet alle problemen zal oplossen maar een bijdrage kan leveren, namelijk dat er iets meer voluntarisme aanwezig mag zijn bij schoolbesturen om op het vlak van infrastructuur samen te werken. Ik viseer geen enkele stad, geen enkele gemeente of geen enkel net, maar het is een algemene oproep om op dat vlak iets meer voluntarisme aan de dag te leggen.

Daarnaast doe ik ook een grote oproep om steden en gemeenten aan te moedigen om op dit terrein wat meer verantwoordelijkheid op te nemen in de zoektocht naar gebouwen, huisvesting en terreinen. Ik heb daarnet verwezen naar de huursubsidies. Er zijn middelen om daar op een heel soepele wijze op in te spelen.

Minister Hilde Crevits: Laat mij starten met de mooie stad Brussel en de vragen van mevrouw Van den Brandt. Ik erken zeker dat het in Brussel niet zo evident is. Ik ben blij dat u toch ook inziet dat ik de eerste minister van Onderwijs ben die

geprobeerd heeft een objectivering te maken van de toestand. U moet zich dat voorstellen: toen ik een aantal jaren geleden op de post kwam, had ik geen enkel zicht op het aanbod in de scholen en evenmin een geobjectiveerd zicht op wat de noden waren. Dat stelt je natuurlijk voor moeilijkheden. Ik heb dan ook de vraag gesteld op basis van welke parameters al die miljoenen tijdens die voorbije jaren waren uitgedeeld.

We hebben toen voor het eerst – u hebt mij daarover ook positief becommentarieerd, wat zeldzaam is in de politiek – de noden in Brussel vastgesteld. Er zijn heel veel miljoenen gegaan, niet enkel naar Brussel maar ook naar de Rand, omdat het ene natuurlijk een impact heeft op het andere.

Nu zegt u dat niet alles gerealiseerd zal kunnen worden en dat er een meerjarenperspectief gemaakt moet worden. Ook dat, mevrouw Van den Brandt, is tijdens deze legislatuur veranderd. Vroeger was het zo dat er jaar per jaar een ronde was. Er is ons gevraagd om daar alstublieft mee te stoppen en te proberen een drie- of vierjarenperspectief te maken. We hebben vrijdag met de regering 150 miljoen euro vrijgemaakt, niet voor een jaar maar voor de komende jaren in de volgende legislatuur. Dat is niet zo evident. Mijn coalitiepartners hadden perfect kunnen zeggen: 'Crevits, het is het laatste jaar van de legislatuur. Eén jaar zal wel genoeg zijn.' We hebben dat niet gedaan.

De minister van Financiën zit hier, en mijn dierbare collega van mijn andere coalitiepartner zit hier ook. We hebben gezegd: 'neen, we gaan de komende jaren al vastklikken', net om dat meerjarenperspectief te maken. Ik kan nog geen perspectief maken op vijf of tien jaar, omdat we ook de leerlingenbewegingen willen zien. Dat is veel moeilijker in het secundair onderwijs dan in het lager. Ik zeg het nog eens: in het lager is dat allemaal hetzelfde, voor iedereen, en het liefst zo dicht mogelijk bij de mensen.

In het secundair is dat anders. Collega De Ro zegt net dat er een tekort aan aso is. Maar ik zie dat er in Brussel een grote groep leerlingen is die aso volgt. Wat mij betreft, is er dus ook een acute nood aan beroeps- en technisch onderwijs. Want ik vraag mij dan af: hoe komt het dat in Brussel iedereen aso volgt, terwijl dat in de rest van Vlaanderen niet zo is? Zit er daar iets in het water? Neen. Het heeft ook te maken met een gebrek aan aanbod.

Het is veel moeilijker om dat allemaal te gaan inschatten. Ik weet niet wat de kinderen, die nu in het vijfde leerjaar zitten, in het secundair willen doen. Als ze in het derde of vierde jaar zitten, kan ik onmogelijk nu al zeggen: het zijn leerlingen die technisch of beroeps zullen volgen, of wiskunde-wetenschappen. Dat maakt het moeilijk. Ik moet daar dus ook een beroep doen op de scholen, op de parameters van vroeger. Je kunt nu dus niet alles voor tien jaar vastklikken, maar ik ga ervan uit dat de volgende regering, wie dat ook moge zijn, die inspanning zal doen om opnieuw een ronde middelen vrij te maken.

Collega De Ro, ik denk dat u gelijk hebt wat dat laaghangend fruit betreft in bepaalde regio's – niet overal, dat moeten we bekijken. Grond subsidiëren wij in principe niet, dat weet u. Ik vind dat ook een beetje moeilijk. Maar ik zie wel dat veel steden en gemeenten bijvoorbeeld werken met concessies, dat men daar vanuit lokaal perspectief wel hulp in biedt. Wij doen dat als Vlaamse Regering ook. En als ik dan nu even naar Brussel kijk: de inspanningen die collega Guy Vanhengel doet om samen met ons en de Vlaamse Gemeenschapscommissie te zoeken naar locaties, ook om gebruik te maken van de huursubsidies, collega De Meyer, zijn spectaculair. We moeten die trend dus voortzetten, en in de ene regio gaat het beter dan in de andere.

Alles is op dit ogenblik geobjectiveerd. Als we kijken naar de mogelijkheden die er nu zijn, dan denk ik dat we zullen moeten rekenen op een goede samenwerking

tussen steden en gemeenten enerzijds, en scholen anderzijds. Want we moeten natuurlijk vermijden dat we niet willekeurig in capaciteit gaan voorzien. Je moet zorgen dat je investeert daar waar het nodig is, zeker als het over bovenbouw secundair gaat. In dit verband wil ik toch specifiek de opmerking van collega De Meyer ondersteunen: ik vind het goed dat scholen samenwerken, en ik vind inderdaad dat men daar wat voluntaristisch mag in zijn. Maar ik vind het niet goed dat je een samenwerking door de strot wil duwen van mensen die dagdagelijks in die scholen staan – leerkrachten en leerlingen.

En ik zie dat dat op bepaalde plaatsen in Vlaanderen schitterend loopt. Ik woon zelf in een stad waar er al enorm lang een middenschool is. Het eerste en tweede middelbaar zitten ook volgens capaciteiten in de klassen, maar iedereen loopt daar door elkaar. Maar in andere scholen lukt dat minder goed. Je moet daar wel met die eigenheid rekening houden, en je moet vooral de tijd nemen om de geesten te laten rijpen. Ik stel vast dat men dat op sommige plaatsen niet zo goed aanpakt, ook communicatief gezien. Want, collega Daniëls, je kan wel slides maken, maar dat zijn niet altijd de slides die blijven plakken, of die enthousiasmerend zijn, of die de ouders ervan overtuigen dat een reorganisatie de kwaliteit ten goede zal komen. Want dat is wat we allemaal willen. Je moet zoeken naar een draagvlak voor wat je doet. Akkoord, samenwerking kan zelfs een oplossing zijn om ook die aso-, bso-, tso- en kso-problemen wat op te lossen in de toekomst. Maar je moet proberen om het op een gedragen wijze te doen.

Collega's, ik hoop dat alle steden en gemeenten die middelen toegekend hebben gekregen, nu heel snel aan de slag gaan. Want ik heb hen natuurlijk ook nodig, ik heb de scholen nodig om effectief tot realisaties op het terrein te kunnen overgaan. Gelet op jullie vraag, denk ik dat jullie daar ook jullie steentje toe kunnen bijdragen.

Jo De Ro (Open Vld): Minister, het is heel mooi dat u inderdaad erkent dat uw twee coalitiepartners hier langetermijnwerk hebben toegestaan, en in middelen hebben voorzien tot 2021.

Ik denk dat er twee zaken cruciaal waren voor Brussel en de Rand in deze legislatuur. Ten eerst hebt u effectief laten objectiveren, waardoor de achterstand en de prognoses echt meegenomen werden in uw beleid. We hebben ook al verschillende keren in de commissie gezegd dat dat heel belangrijk is. Ten tweede: u was ook de eerste minister, geholpen door een aantal parlementsleden en collega's, om te zeggen dat die regel in zijn geheel bekeken moet worden. Dat is het werk van de oppositie en de meerderheid geweest. In de vorige legislatuur hebben we daar hard aan geduwd. Dat werd niet zo gedaan, nu wordt dat wel zo gedaan.

De enige bijkomende vraag is: er zal ook wel wat maatwerk nodig zijn.

Vlaanderen heeft een belangrijke cheque uitgetrokken voor de komende drie jaar. Het is heel belangrijk dat die gemeenten en scholen op alle Vlaamse agentschappen en departementen kunnen rekenen om zaken te forceren wanneer het gaat over ruimtelijke ordening, over leegstaande gebouwen van de Vlaamse Gemeenschap, over een pleidooi bij Defensie om verlaten terreinen te mogen gebruiken voor scholenbouw. En dan denk ik dat die 150 miljoen euro effectief sneller dan de afgelopen jaren kunnen worden ingezet en dat scholen kunnen worden uitgebreid en kinderen opnieuw plaats hebben.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, ik denk dat het inderdaad een zeer goede beslissing is geweest van deze regering met CD&V, Open Vld en de N-VA om ook voorbij het einde van deze legislatuur te kijken. Het is zeer goed dat u aangeeft dat we bij de beoordeling van wat er binnenkomt uit die steden, zullen kijken naar scholen en naar vestigingsplaatsen waar die capaciteit effectief nodig is. Ik stel ook vast dat in de lijst niet alleen grote steden zoals Antwerpen, Gent en

Brussel voorkomen, maar ook een aantal centrumsteden en kleinere gemeenten zoals Beveren, Sint-Niklaas, Dendermonde en Vilvoorde die een centrumrol vervullen. Het is ook goed dat u aangeeft dat een capaciteitsprobleem gaat over een objectieerbare, vaststelbare grond, namelijk dat er te weinig plaatsen zijn, en geen breekijzer is om hervormingen erdoor te krijgen die we hier niet hebben goedgekeurd. Dit is geen breekijzer om domeinscholen op te leggen, het is geen breekijzer voor een brede eerste graad, het is geen breekijzer voor een uitgestelde studiekeuze, dat is het allemaal niet. Het gaat erover te zorgen voor capaciteit in die scholen waar er een capaciteitsprobleem is. We zullen dan ook verder bekijken of de middelen daar terechtkomen.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over slimme openbare ledverlichting tegen lichthinder

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Vorige zaterdag hebben we de Nacht van de Duisternis beleefd. Heel wat steden en gemeenten hebben meegewerkt om een deel van of de volledige openbare verlichting te doven. Dat moet in samenwerking gebeuren met de distributienetbeheerder. Op gemeentelijke eigendommen in Vlaanderen zijn er 1,2 miljoen lichtarmaturen. Zij hebben een vermogen van ongeveer 100 megawatt, dat is ongeveer een tiende van een grote kerncentrale. Dat elektriciteitsverbruik kost ongeveer 130 miljoen euro.

Uit luchtfoto's van ons land blijkt dat Vlaanderen het meest lichtvervuilend is. Wanneer men het heeft over een geleidelijke verleding zoals men dat noemt, dan gaat het over een kostprijs van 400 à 450 miljoen euro. We besparen dan 15 miljoen euro maar er zijn ook nog andere grote voordelen. Zo kan er meer gericht worden verlicht, kan de lichtintensiteit op het juiste niveau worden gebracht, is het mogelijk enkel te verlichten wanneer dat nodig is en kunnen ook meer donkere plekken worden gecreëerd wat goed is voor mens, dier en natuur.

We hebben daarover hoorzittingen georganiseerd op basis van een conceptnota van mijn fractie waarover een algemene consensus bestond. Momenteel bereiden we een resolutie voor.

Wanneer we willen versnellen, zien we echter dat een van de remmende factoren is dat de kost van openbare verlichting, zijnde de manuren voor het onderhoud en de installatie, verrekend wordt in de openbaredienstverplichting, met andere woorden in de elektriciteitsprijzen. De gemeente betaalt dat dus niet zelf, zij betaalt enkel het eigen verbruik plus het materiaal. En dat is volgens ons het euvel om te versnellen. Minister, u hebt het altijd over het kerntakendebat. Hoever staat u daarmee om dit euvel te kunnen verhelpen?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, ik ben een absolute voorstander van ledverlichting, en hoe sneller die kan worden geïmplementeerd, hoe beter. Dit gaat immers over energiebesparing. Zoals u weet, zijn energiebesparing en energie-efficiëntie het belangrijkste onderdeel van het energiebeleid.

De totale factuur voor de openbare verlichting is, zoals u weet, 144 miljoen euro: 100 miljoen euro elektriciteitsverbruik, 30 miljoen investeringen, 6 miljoen onderhoudskosten van materialen en nog 8 miljoen onderhoudskosten personeel. Alleen die laatste 8 miljoen zit in het nettatarief via de openbaredienstverplichting

en de rest van de kosten betalen de gemeenten zelf. Het niet langer doorrekenen in het nettatarief heeft een impact op de gemeenten – en vlak na de gemeenteraadsverkiezingen met mensen die klaarstaan om hun verantwoordelijkheid op te nemen in de gemeenten, is dit natuurlijk niet zo fraai – want de gemeenten moeten die kosten zelf betalen.

Dit is trouwens niet de grootste kost, mijnheer Gryffroy, als je het totaalplaatje bekijkt. De financiering van de omschakeling naar ledverlichting staat hier volledig los van, want die staat niet in de factuur. Fluvius heeft een plan klaar om ten laatste tegen 2030 de gemeentelijke openbare verlichting om te schakelen naar ledverlichting. Dat kan natuurlijk ook via de markt. Verschillende privéspelers staan klaar en dit is een investering die zichzelf terugverdient via een verlaging van de elektriciteitsfactuur. Nog veel mooier is dat dit ook kan via coöperatieven waar de burgers zelf mee instappen.

We moeten trouwens niet alleen omschakelen naar ledlampen, maar ook naar slimme sturing, maar ik wil gerust het Vlaams Energieagentschap (VEA) laten uitzoeken of de huidige financiering van de onderhoudskosten personeel, dus 8 miljoen, via de nettarieven een rem betekent op de uitroling van slimme en energiezuinige openbare verlichting in Vlaanderen, en het VEA laten bekijken of we dit zo nodig uit de factuur kunnen halen.

Een andere optie is dat we een financieringsfonds maken voor steden en gemeenten met een rol voor de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) en het Vlaams EnergieBedrijf (VEB), maar u weet dat ik boven alles een liberaal ben. Ik geloof in de markt en in participatie van de burgers.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik wil hierover drie opmerkingen maken.

Ten eerste: het is leuk dat u zegt dat u hierin de markt wilt betrekken, maar u weet ook dat de aanbestedingen voor dergelijke dossiers supercomplex zijn. In Wallonië heeft men zoiets uitgerold in het kader van de energy service company (ESCO) voor gewestwegen en dat heeft twee tot drie jaar geduurd.

Ten tweede: is 8 miljoen euro veel? Sommigen spreken van 12 miljoen euro, dat is 1 à 2 euro per Vlaming. Maar u hebt daar achteraf ook de winst van. Als men die kost eenmaal opneemt waar die ook hoort – ik denk dat dat een juiste allocatie zou zijn – dan heeft men nadat de ledverlichting is geplaatst ook het profijt van het onderhoud. Dat profijt zit nu in uw elektriciteitsfactuur en niet bij degene die investeert.

Ten derde: we zitten met een metingsprobleem. Nu wordt het verbruik berekend, men weet hoeveel armaturen en uren er zijn, maar het wordt niet gemeten. Ik vraag me bijvoorbeeld af of diegenen die tijdens de Nacht van de Duisternis de verlichting hebben uitgeschakeld, wel of geen factuur krijgen voor het niet laten branden van de lampen tijdens die uren.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): De problematiek is ruimer dan ledverlichting alleen. Het gaat voor een stuk ook over de openbaredienstverplichtingen, en er was een tijd dat een deel van die openbaredienstverplichtingen in de algemene middelen werd gestopt. Uw regering heeft ervoor gekozen om alles door te rekenen in de factuur, waardoor we tot een heel hoge factuur komen, die als het ware een tweede belastingbrief is. Maar daarover gaat deze vraag niet. Ik wil wel dit zeggen: als het zo is dat die 8 miljoen een rem zou zijn op de snelle ontwikkeling van de omvorming van traditionele lampen naar ledlampen, dan stel ik de vraag of u als minister eraan denkt om die 8 miljoen euro eventueel in de algemene middelen op te nemen zodat die rem wordt weggenomen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Ik denk dat we het er allemaal over eens zijn dat we zo snel mogelijk naar een energiezuinigere openbare verlichting moeten gaan met aandacht voor de noden van de natuur als het over lichtoverlast gaat. De vraag is alleen of het een goed idee is om dit hele verhaal ongebreideld te liberaliseren, waardoor er straks driehonderd lokale besturen apart de markt moeten opgaan en apart marktspelers voor zich krijgen die allen in deze materie zijn gespecialiseerd. Ik denk dat de netbeheerders hierin een goede en belangrijke rol spelen, minister, en ik hoop dat u die rol in de toekomst ook zult vrijwaren.

Daarnaast is er de financiering van deze kost. Ik hoop dat u die uit de nettarieven kunt halen en een nieuwe innovatieve financieringsmethode, die de nettarieven ontlast, op tafel kunt leggen.

Minister Bart Tommelein: Eerst en vooral: ik ben het met u eens dat het complex kan zijn. Ik heb ook niet gezegd dat alles via de markt moet verlopen en dat alles geprivatiseerd moet worden. Ik heb gezegd dat de gemeenten de keuze moeten hebben en dat vooral de burgers de keuze moeten hebben op welke manier ze dat doen. Ik twijfel aan het feit dat Fluvius, de distributienetbeheerder, de enige zou zijn die deze rol op zich kan nemen. Er zijn ook kerntaken. Distributienetbeheerders zijn niet noodzakelijk verantwoordelijk voor openbare dienstverlichting of voor de omschakeling van gewone verlichting naar ledverlichting. Dat kan ook via de private markt.

Als het te complex is, mijnheer Gryffroy, dan kunnen we, zoals ik gezegd heb, overwegen om een fonds te maken met de Participatiemaatschappij Vlaanderen en met het Vlaams Energiebedrijf, die toch een belangrijke rol kunnen spelen om die ledverlichting sneller te implementeren op het terrein.

Wat de personeelskosten voor het onderhoud betreft: het gaat over 8 miljoen euro. Doen alsof dankzij de omschakeling naar ledverlichting die personeelskosten sowieso wegvallen, is niet correct. Er zal altijd onderhoud nodig zijn. Er zal altijd personeel nodig zijn. Heel concreet betekent dat wel – en ik heb dat aangetoond – dat dit slechts een klein gedeelte is van de totale kost van die verlichting. Met andere woorden: als je de ledverlichting sneller wilt doen gaan en op een snellere manier wilt omschakelen, dan moet bekeken worden welke spelers op de markt daar allemaal geschikt voor zijn. Ik zou zeggen: 'feel free'.

De voorzitter: 'Feel free, mister Gryffroy'.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik denk dat we wel moeten opletten dat we de kosten daar alloceren waar ze gemaakt worden. Met andere woorden: als 8 tot 12 miljoen euro dient voor manuren voor onderhoud en als men dan ledverlichting plaatst, dan is de besparing ongeveer 50 procent en is het ook logisch dat die besparing daar gealloceerd wordt waar de investering gebeurd is.

Verder denk ik inderdaad dat wat collega Bothuyne zegt, de juiste benadering is, namelijk dat de distributienetbeheerder wel de perfecte partij of stakeholder is, die dit inderdaad kan faciliteren. Wie het uitvoert, is een andere zaak. Hoe men het financiert, is een andere zaak. Daarvoor verwacht ik inderdaad innovatie. Maar vooral zou ik ervoor opteren, of toch wensen – dat is ook naar voren gekomen tijdens de hoorzittingen – dat we goed onderzoeken hoe we deze openbaredienstverplichting van 8 tot 12 miljoen euro uit de elektriciteitsfactuur halen en plaatsen waar ze gealloceerd zou moeten worden.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, we schorsen de vergadering.

– *De vergadering wordt geschorst om 16.46 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 16.59 uur.*

ONTWERP VAN DECREET van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de uitvoering van de begroting van de Vlaamse rechtspersonen zonder raad van bestuur voor het begrotingsjaar 2017 – 23-A (2017-2018) – Nrs. 1 tot en met 3

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de uitvoering van de begroting van de Vlaamse rechtspersonen zonder raad van bestuur voor het begrotingsjaar 2017.

De algemene bespreking is geopend.

Mevrouw Maes, verslaggever, heeft het woord.

Lieve Maes (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, op dinsdag 2 oktober 2018 besprak de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting in samenhang de volgende documenten: het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de uitvoering van de begroting van de Vlaamse rechtspersonen zonder raad van bestuur voor het begrotingsjaar 2017 (stuk nr. 23-A); het rekeningenrapport van het Rekenhof over 2017 (stuk nr. 36) en het rapport over het beleid inzake kas-, schuld- en waarborgbeheer van de Vlaamse Gemeenschap in 2017 (stuk nr. 32). Daar het hier documenten betreft die met de begroting te maken hebben, breng ik u een kort mondeling verslag.

We kregen achtereenvolgens een toelichting van minister Tommelein, een toelichting van de mensen van het Rekenhof, de repliek van de minister op de toelichting van het Rekenhof, een debat met de commissieleden met tussenkomsten van collega's Rzoska en Bertels en antwoorden op hun vragen. Daarna waren er de stemmingen.

Minister Bart Tommelein zei dat het gaat over een voorlopig definitieve uitvoering aangezien voor een aantal uitgaven nog met ramingen wordt gewerkt. Dat geldt bijvoorbeeld voor de door het RIZIV aangeleverde cijfers inzake de naar aanleiding van de zesde staatshervorming overgedragen bevoegdheden. Daarnaast is het evident dat het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) het laatste woord heeft in de bepaling van de definitieve uitvoeringcijfers. Het INR zal die binnenkort publiceren. De samenvatting van de laatste update van de begrotingsuitvoering 2017 heeft dezelfde vorm als de voorgaande monitoringrapporten.

De minister gebruikte een powerpoint, die in het schriftelijk verslag terug te vinden is.

Vlaanderen realiseerde in 2017 een overschot: volgens de methodologie van de Hoge Raad van Financiën (HRF) 470,3 miljoen euro en volgens de methode van het Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen (ESR) 1,08 miljard euro. De minister verklaarde daarna de verschillen tussen de begrotingsaanpassing en de huidige cijfers, dit zowel voor de zijde van de ontvangsten als voor de uitgaven.

Wat betreft het rapport over het beleid inzake het kas-, schuld- en waarborgbeheer van de Vlaamse Gemeenschap uitgevoerd in 2017, had de minister het over

de geconsolideerde schuld, de evolutie van het netto te financieren saldo voor de periode 2015-2017, de evolutie van de directe schuld en de gebruikte schuld-instrumenten, het waarborgbeheer en de schuldnorm.

De minister gaf nog aan dat in het recentste ratingrapport van Moody's, dat op vrijdag 28 september 2018 gepubliceerd werd, Vlaanderen zijn uitstekende Aa2-rating behield. En zo blijft Vlaanderen een van de vier regio's binnen Europa met een rating beter dan de federale overheid.

De toelichting bij het rekeningenrapport van het Rekenhof over 2017 werd gegeven door raadsheer Vital Put en door eerste auditeur Raf Carmeliet. Beide heren gingen uitgebreid in op een aantal aspecten en schuwden ook geen technische details. Voor de liefhebbers is dit ook uitgebreid beschikbaar in het schriftelijk verslag.

Minister Tommelein stelde vast dat het Rekenhof de verwerking van de gegevens van dit boekjaar grondig heeft onderzocht en een aantal punctuele opmerkingen geformuleerd heeft. Hij stelde algemeen dat voor een aantal ervan reeds een antwoord is opgenomen in de bijlage bij het verslag van het Rekenhof over de algemene rekening 2017, waarvan het Vlaams Parlement op 21 juli 2018 in kennis is gesteld.

Hij ging onder andere nog in op de punten jaarafgrenzing, oninbare vorderingen, prestatiebegroting, beperking van het aantal ESR-correcties, waardering van activa en de aanleg van voorzieningen.

Daarna waren er tussenkomsten van collega's Rzoska en Bertels. Ze hadden een aantal vragen zowel aan de heren van het Rekenhof als aan de minister.

Na de antwoorden op deze vragen werd er overgegaan tot de artikelsgewijze bespreking en stemmingen. Door de Vlaamse Regering werden drie amendementen ingediend bij het ontwerp, die alle drie werden aangenomen met 7 stemmen bij 2 onthoudingen. Het aldus gewijzigde ontwerp van decreet werd aangenomen met 7 stemmen bij 2 onthoudingen.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De algemene bespreking is gesloten

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet.

De door de commissie aangenomen tekst wordt als basis voor de bespreking genomen. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 23-A/3)

– De artikelen 1 tot en met 12 worden zonder opmerkingen aangenomen.

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

ONTWERP VAN DECREET houdende bepalingen betreffende de huur van voor bewoning bestemde goederen of delen ervan – 1612 (2017-2018) – Nrs. 1 tot en met 5

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet houdende bepalingen betreffende de huur van voor bewoning bestemde goederen of delen ervan.

De algemene bespreking is geopend.

Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Het ontwerp van Vlaams Huurdecreet dat vandaag ter stemming voorligt, is het resultaat van twee jaar zeer intensief overleg met alle betrokken actoren. Het is een ontwerp van decreet dat – en dat mag toch ook wel eens gezegd worden – nu al wordt geprezen als een sterk juridisch werkstuk, met zeer veel voorafgaande inspraak van veel relevante spelers. Ik denk dat dat heel belangrijk is. Het is een werk van lange adem geweest, maar zoals altijd in de commissie gezegd is: liever een werk van lange adem dat juridisch een sterk werkstuk is dan een korte hevige zucht waar nadien veel juridische flaters in zouden staan.

Minister, dat de huidige huurwetgeving op veel vlakken niet meer aansluit bij onze hedendaagse maatschappij, is een element dat velen de voorbije jaren reeds hebben aangekaart in de commissie en hier in het parlement. Aangezien de bevoegdheid inzake de huurwetgeving met de zesde staatshervorming werd overgedragen aan de gewesten, was dit uiteraard het ideale moment om de Woninghuurwet grondig te herzien. Voorheen zaten die bepalingen verspreid over de Woninghuurwet, het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek. Het is heel belangrijk en een zeer goede zaak in het kader van de duidelijkheid dat het Vlaams Woninghuurdecreet al die bepalingen gaat bundelen in één overzichtelijke tekst waarin tevens specifieke regelingen worden opgenomen voor de diverse vormen van samenhuizen maar ook van studentenhuisvesting.

Voor Open Vld betekent het samenvoegen van alle bepalingen in dit nieuwe Huurdecreet een herstel van het evenwicht tussen de verhouding huurder-verhuurder, met verbeteringen waar beide partijen, zowel huurder als verhuurder, beter van worden. Dat was voor onze partij van heel groot belang.

De doelstellingen van dit ontwerp van decreet zijn uiteraard het bevorderen van de woningzekerheid, het waarborgen van de minimale woonkwaliteit voor de huurders maar ook het garanderen van een behoorlijk rendement voor de verhuurder. De huurovereenkomst van negen jaar blijft behouden, blijft de regel – dat was een vrees van velen – maar ook een kortere duur blijft mogelijk. De huurder zal voortaan ook die laatste contracten kunnen opzeggen – dat is een nieuw element – mits uiteraard er conform ook voor de verhuurders een vergoeding wordt betaald.

De opzeggingsmogelijkheden van de verhuurders wegens renovatiewerkzaamheden zullen ook worden versoepeld. Bij risico op uithuiszetting wordt het OCMW onmiddellijk in kennis gesteld. De huurder kan zich hier niet meer tegen verzetten. Minister, dat is ook een heel belangrijk element. Zoals we het hier ook in het parlement al meermaals besproken hebben, is elke uithuiszetting er een te veel. Met dit ontwerp van decreet wordt daaraan tegemoet gekomen.

Ook kunnen de huurprijzen in de loop van de verhuurperiode toekomstgericht gemakkelijker worden herzien, waar onze minister van Energie ook heel blij mee

is, bijvoorbeeld in het kader van de energiebesparende investeringen voor de verhuurder, waardoor de huurder uiteraard ook minder zal moeten uitgeven aan bijvoorbeeld verwarming. Dat is ook een heel goede zaak.

Ook is er een niet-limitatieve lijst met de verdeling van de kosten die voor de huurder zijn en de kosten die voor de verhuurder zijn, waar in het verleden heel wat disputen over zijn geweest. Het is goed dat die lijst er komt en dat die gaandeweg zal worden aangevuld.

De vereisten voor de woonkwaliteit zullen verder worden verstrengd tot het regime van de Vlaamse Wooncode. Bij aanvang van de huurovereenkomst moet de woning al voldoen aan de minimale kwaliteitsnormen, anders is de huurovereenkomst nietig.

Minister, voor onze partij is het ook belangrijk dat de plaatsbeschrijving extra slagkracht krijgt bij opzettelijke schade door de huurder aan woningen.

Minister, ik ga het hierbij laten. Ik heb de belangrijkste elementen voor ons aangehaald. Uiteraard is er nog veel meer waar we over kunnen spreken, maar dat hebben we in de commissie al gedaan. Ik wens u, uw medewerkers en uw kabinetshoofd proficiat met de manier waarop dit ontwerp van decreet tot stand is gekomen.

De voorzitter: Mevrouw Partyka heeft het woord.

Katrien Partyka (CD&V): Zoals mevrouw De Vroe zo mooi heeft gezegd, zijn we niet voor de korte, hevige zucht gegaan maar voor het lange intensieve werk in de commissie. We hebben er inderdaad heel veel werk van gemaakt.

Uiteraard is niet alles opgelost, want het gaat over de contractuele relatie tussen huurder en verhuurder, maar toch is het ontwerp van decreet ontzettend belangrijk. Het was een stuk van de staatshervorming. Huren is ook een steeds belangrijker vorm van wonen. Niet minder dan een op vijf gezinnen huurt. Het is dus ontzettend belangrijk dat die regels up-to-date zijn.

Naast het evenwicht tussen huurder en verhuurder en vooral de stabiliteit van het systeem dat bestond, was de belangrijkste uitdaging de regels up-to-date te maken in de Vlaamse regelgeving. Aan de ene kant is dat om de investeringen in de huurmarkt aan te moedigen en rechtszeker te maken, maar aan de andere kant ook om woonzekerheid te bieden aan de huurder. Deze meerderheid heeft van de gelegenheid gebruikgemaakt om met de overheveling van de bevoegdheid naar Vlaanderen, die regelgeving de 21e eeuw binnen te loodsen.

Een voorbeeld van het up-to-date maken is het mee zijn met de tijd op het vlak van samenlevingsvormen. Feitelijk samenwonenden kunnen gemakkelijker medehuurder worden, er is een gelijke behandeling van echtgenoten en wettelijk samenwonenden. Er is ook een systeem om investeringen in woningkwaliteit en energiezuinigheid, bijvoorbeeld renovatie-inspanningen van de verhuurder, te belonen.

Aan de andere kant was het plots opduiken van allerlei verborgen kosten en lasten waar bij het afsluiten van het huurcontract geen sprake van was, niet meer van deze tijd. Er is nu ook een lijst van wie welk aandeel van kosten en lasten op zich moet nemen. Dat zorgt voor veel meer transparantie.

Een ander voorbeeld van transparantie is te vinden in de studentenhuysvesting. Dat heeft meer dan ooit een specifiek kader nodig. Het kader voor studentenkoten is nu een pak helderder en transparanter.

Nog een belangrijk voorbeeld van het evenwicht tussen huurder en verhuurder is het evenwichtig compromis dat werd bereikt rond de huurwaarborg. Aan de ene

kant is er een vraag naar meer zekerheid om te investeren in de huurmarkt. Aan de andere kant is er ook een vraag om de kwetsbare huurder niet uit de markt te duwen. Daar is een mooi compromis bereikt. De huurder zal via zijn renteloze lening toch zekerheid kunnen bieden aan de verhuurder. En mensen met problemen hebben nu een instrument waarmee ze de kosten kunnen spreiden.

Samen met de maatregelen inzake sociale huur en huursubsidie kunnen we echt wel spreken van een evenwichtige aanpak van de huurmarkt. Deze laat toe dat deze markt toegankelijk is en toch de nodige investeringen kan genereren.

Er is nog een vraag in verband met artikel 53, waar we het in de commissie ook al over hadden. Artikel 53 bepaalt dat de rechter de weigering van een verhuurder om een kandidaat-medehuurder toe te laten, onder bepaalde voorwaarden mogelijk is. Eén zo'n voorwaarde is: de persoon biedt vanuit financieel oogpunt onvoldoende waarborg voor een behoorlijke nakoming van de huur. Dat betekent dat men enkel kan weigeren indien de betaalzekerheid in totaliteit in gevaar komt. Kunt u dit bevestigen, minister?

Ik wil de collega's nog bedanken voor de goede samenwerking, en ik wil de minister en haar kabinet proficiat wensen voor het degelijke werk.

De voorzitter: De heer Van Malderen heeft het woord.

Bart Van Malderen (sp-a): Collega's, de zesde staatshervorming heeft Vlaanderen inderdaad bevoegd gemaakt voor de huurwetgeving. Het ontwerp van decreet dat vandaag voorligt, geeft invulling aan die bevoegdheid en heeft duidelijk de ambitie om de huurwetgeving te actualiseren. Dat kunnen we bestempelen als twee kwaliteiten van het document, en dat is ook broodnodig.

De krappe huurmarkt die we kennen, creëert voor mensen op het terrein een aantal problemen inzake betaalbaarheid, kwaliteit van huisvesting en ook toegankelijkheid. Ongeacht het feit dat er ongetwijfeld goede dingen in dit ontwerp van decreet staan, hebben we ons bij de analyse van de tekst laten leiden door twee grote vragen. Eén: komt het ontwerp van decreet tegemoet aan de uitdagingen die ik net heb opgesomd, betaalbaarheid, kwaliteit en toegankelijkheid? Twee: biedt het ontwerp van decreet effectief het evenwicht tussen eigenaars en huurders, waarvan de meerderheidspartijen zeggen dat het erin staat?

Ik zal u niet lang in spanning houden. De uitkomst van onze analyse is dat het ontwerp decreet op elk van beide vragen faalt, en dat vinden wij bijzonder jammer. Ik geef u heel graag de belangrijkste pijnpunten. Ik zou er meer kunnen opnoemen, wat we in de commissie ook uitgebreid gedaan hebben, maar in deze plenaire vergadering beperk ik mij tot vier punten die voor ons cruciaal zijn en waar we niet akkoord mee kunnen gaan.

Eerst en vooral verhoogt dit ontwerp van decreet de huurwaarborg tot drie maanden. Ik denk dat het zonneklaar is dat dit de toegang tot de huurmarkt voor tal van mensen moeilijker maakt.

Het antwoord dat de regering en de meerderheid daarop gegeven hebben, is meteen een tweede pijnpunt, met name de anonieme huurwaarborglening, die niet anoniem is. Het loutere feit dat die huurwaarborglening niet direct kan worden toegekend, dat er een wachttijd tot twaalf dagen op zit, betekent dat mensen in de praktijk uitstel van betaling zullen moeten vragen, een lening zullen moeten aanvragen en daarmee meteen ook mogelijk een stigma over zich krijgen. Dat stimuleert die mensen absoluut niet om toe te treden tot de huurmarkt. Dat is trouwens geen analyse van ons alleen. Ik verwijs naar de hoorzittingen waarop het Kenniscentrum diezelfde analyse en diezelfde probleemstelling naar voren gebracht heeft. Nochtans zijn er alternatieven mogelijk, collega's. ik

wil nogmaals het centraal huurwaarborgfonds bepleiten. De sp.a heeft daarrond al verschillende voorstellen ingediend.

Een derde punt, dat ook is aangehaald door de collega's van de meerderheid, is de preventie van uithuiszettingen. Ik denk dat er een kamerbrede consensus bestaat dat de maatschappelijke kost van een uithuiszetting veel groter is dan die van een tussenkomst in de eigenlijke huurachterstand. We moeten er dan ook alles aan doen om een uithuiszetting te vermijden en dat vraagt meer preventief werk dan vandaag het geval is. Daarom pleit ik dus voor een verplichte bemiddelingsprocedure vooraleer een vordering tot uithuiszetting ingeleid kan worden. Daarom pleit ik ook voor een preventieve woonbegeleiding die huurachterstand moet vermijden. Het spreekt voor zich dat dit grotere problemen kan voorkomen. Om diezelfde reden pleit ik er ook voor om het bestaande huurgarantiefonds te optimaliseren. Al deze elementen vinden we niet terug in het ontwerp van decreet en dat is bijzonder jammer.

Het vierde pijnpunt, ten slotte, is dat er in heel dit ontwerp met geen woord gerept wordt over discriminatie. Nochtans is discriminatie een heel reëel probleem op de huurmarkt. Daar bestaan talloze rapporten over en cijfermatig is het ondertussen uit den treure onderbouwd, maar het is een probleem waarvoor wel oplossingen bestaan. Zo bewijst Gent dat praktijktesten werken. Het zou dan ook nuttig zijn om in dit ontwerp van decreet de wettelijke basis te creëren die dit soort van praktijktesten in Vlaanderen mogelijk maakt. Dat dat niet is opgenomen, is een blinde vlek in dit ontwerp van decreet.

We hebben ook geprobeerd om met tal van amendementen verbetervoorstellen te doen ten opzichte van de bestaande tekst. De meerderheid heeft die op één na allemaal weggestemd. Elk weggestemd amendement is een gemiste kans om van dit ontwerp van decreet, dat toch wel een belangrijk momentum zou kunnen zijn, een gedragen document te maken. De eindbalans is dus dat dit ontwerp een gemiste kans is, een gemiste kans om evenwicht te creëren en een gemiste kans om effectief antwoorden te bieden op reële vragen van talloze Vlamingen. Dit had beter gekund en onze fractie zal dan ook tegen stemmen.

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Ook wij vinden dat het evenwicht tussen rechten en plichten van respectievelijk huurders en verhuurders niet gewaarborgd wordt met dit ontwerp van decreet, maar we vinden wel dat er een aantal positieve elementen in staan. Ik haal er een aantal aan: de focus op de contracten van lange duur, de heldere opzegmogelijkheden voor de contracten van korte duur, de regeling met cash huurwaarborg en de beoogde doelstellingen die geformuleerd zijn. Het zijn allemaal elementen waar we achter staan.

Er zijn echter een aantal artikelen waar we ons absoluut niet in kunnen vinden en dat is ook direct de reden waarom we vinden dat het evenwicht niet gewaarborgd wordt en waarom we dit ontwerp van decreet straks niet kunnen goedkeuren.

Het eerste en belangrijkste artikel waar we ons niet in kunnen vinden en waar we ons tegen blijven verzetten, betreft de verhoging van de huurwaarborg van twee naar drie maanden. Wij vinden dat een onbegrijpelijke keuze, gezien de scherpe wooncrisis van vandaag en gezien het feit dat de reden waarom steeds meer mensen in armoede vallen, de huurgelden en de woonkosten zijn die niet meer betaald kunnen worden – talloze studies tonen dat aan. Uit het grote woononderzoek, dat ondertussen toch al een aantal jaren oud is, blijkt dat 42 procent van de mensen het vandaag al moeilijk heeft om twee maanden bijeen te sprokkelen. Daarom vinden wij het een slechte zaak dat die huurwaarborg opgetrokken wordt naar drie maanden. Volgens ons zal het aantal huurders dat moeite heeft om de gelden bijeen te sprokkelen, daardoor alleen maar toenemen.

Bovendien komen er ook kritische opmerkingen van de Raad van State, de Vlaamse Woonraad, de huurdersbonden, het Netwerk tegen armoede en anderen. Wij vinden het heel erg jammer dat er toch vastgehouden is aan die verhoging van de huurwaarborg.

Een tweede pijnpunt is volgens ons het feit dat discriminatiemaatregelen niet worden vermeld en onvoldoende worden opgevolgd. Tijdens de hoorzitting heeft ook Unia die kritiek geuit. Zij zeiden dat een beleid tegen discriminatie op de huurmarkt een integraal beleid moet zijn, wat wil zeggen: informeren, sensibiliseren, maar ook controleren en handhaven. Dat is een standpunt dat wij 100 procent volgen. We vinden het dus heel erg jammer dat dit niet gewaarborgd wordt in dit ontwerp van decreet, waardoor volgens ons het evenwicht zoek is.

Ten derde treed ik mijn collega bij dat er meer had kunnen worden ingezet op de preventie van uithuiszettingen door meer preventiemiddelen voorhanden te hebben, bijvoorbeeld de optimalisatie van het Huurgarantiefonds.

Om met een positieve noot te eindigen, wil ik het amendement uitlichten waarvoor we wel de steun van de meerderheid hebben gekregen. Dat ging ook over uithuiszettingen. Het is een amendement over uithuiszettingen waarbij kinderen betrokken zijn. Dat amendement is gebaseerd op een heel degelijk advies van de kinderrechtencommissaris. De kinderrechtencommissaris maakte er ons immers attent op dat bij een op de vier uithuiszettingen kinderen betrokken zijn en dat het belang van het kind te vaak over het hoofd wordt gezien. Een van de voorstellen was daarbij om op het moment dat zo'n zaak bij de vrederechter komt, een attest van de gezinssamenstelling mee te geven, zodat de vrederechter kan oordelen op basis van het feit dat er ook kinderen bij betrokken zijn. Dat amendement werd aanvaard door de collega's van de meerderheid. Daarvoor wil ik hen ook bedanken.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Minister, zoals collega De Vroe al zei: het heeft even geduurd voordat over dit ontwerp van decreet kon worden gestemd in de plenaire vergadering. Dat is, voor alle duidelijkheid, geen kritiek. Dat is eigenlijk vooral het bewijs dat u niet over één nacht ijs bent gegaan en dat u al het nodige hebt gedaan om alle betrokkenen en alle stakeholders rond de tafel te krijgen, om een zo breed mogelijke consensus te krijgen en om ervoor te zorgen dat het een evenwichtig verhaal is. Alle externe experts – behalve dan die van de oppositie, blijkbaar – zijn het erover eens dat het een evenwichtig werkstuk is. Dat zeg ik niet alleen. Dat zegt ook de Vlaamse Woonraad. U hebt al het nodige gedaan en iedereen kan er zich in vinden, zowel de huurders als de verhuurders. Natuurlijk wil de ene een beetje meer van dit en de andere een beetje meer van dat, maar al bij al is iedereen tevreden over de consensus die bereikt is.

Ik ga niet het hele debat van in de commissie opnieuw voeren. Ik wil enkel twee aspecten die voor onze fractie bijzonder belangrijk waren, een beetje toelichten: de toegankelijkheid tot de huurmarkt en de woningkwaliteit.

Mijnheer Van Malderen, de toegankelijkheid tot de huurmarkt wordt in dit ontwerp van decreet wel degelijk verbeterd. Ik zal kort vier voorbeelden aanhalen van hoe dit ontwerp van decreet ervoor zorgt dat de toegankelijkheid tot de huurmarkt verbetert. Eerst en vooral: contracten van negen jaar zijn en blijven de norm. Meer zelfs, contracten van kortere duur worden eigenlijk voor een stuk ontmoedigd, omdat de huurder die kan opzeggen en de verhuurder niet. We hebben ervoor gekozen dat de huurder daar meer rechten krijgt en dat de verhuurder weer vaker zal kiezen voor de standaardcontracten van negen jaar, zodat de huurder meer zekerheid heeft.

Ten tweede worden medehuurlers in de toekomst beschermd. Vandaag is het zo dat wettelijk samenwonenden of zelfs feitelijk samenwonenden zeer weinig rechten hebben. Dit ontwerp van decreet lost dat op, zodat ook zij het recht hebben om in die woning te blijven en dat er een keuze moet worden gemaakt wie ze verder kan huren.

Wanneer iemand wil gaan samenwonen met een aantal kameraden, kan er ook iemand vertrekken of iemand nieuw bij komen. Het geeft dus ook een oplossing aan de nieuwe woonvormen, aan cohousing. Dat is positief, ook op het vlak van de toegankelijkheid.

Waar vroeger een eigenaar de woning te allen tijde kon opzeggen, niet alleen voor eigen bewoning, maar ook voor de kinderen, kleinkinderen en – als ik me niet vergis – zelfs de achterkleinkinderen, wordt dit nu beperkt. Tijdens de eerste drie jaar kan hij het enkel opzeggen voor zichzelf, niet meer voor zijn kinderen of kleinkinderen. Want in het verleden gebeurde het vaak. U huurde een pand, u zette het mooi in orde, u behing het, u zaaide mooie bloemetjes. En dan zei de verhuurder plots: 'Mijn zoon gaat hier komen wonen.' En u kon vertrekken na zes maanden. Dat sluit de minister uit met dit ontwerp van decreet. Het kan niet meer voor uw kinderen en kleinkinderen, tijdens de eerste drie jaar. Ook dat toont aan hoe de toegankelijkheid verbeterd wordt.

Wat het verhaal van de dreigende uithuiszetting betreft, is het voortaan zo dat het OCMW elke keer zal worden verwittigd bij een dagvaarding, een oproep in verzoening, een verzoekschrift. Telkens wanneer iemand naar de vrederechter wil gaan, zal het OCMW automatisch op de hoogte worden gesteld. Daardoor kunnen zij maatregelen nemen, kunnen zij zich van de concrete situatie vergewissen en kunnen zij helpen en ondersteunen. Heel vaak is het zo dat een dialoog tussen huurder en verhuurder al heel veel problemen oplost, nog voordat de procedure moet worden voortgezet. Ook dat komt dus tegemoet aan de toegankelijkheid tot en vooral de woonzekerheid op de huurmarkt.

Een tweede punt is de woningkwaliteit. Dat is ook gebleken uit het Grote Woononderzoek. Het is een feit dat de kwaliteit van de huurwoningen in Vlaanderen vaak nog te wensen overlaat. Ten eerste voorziet de minister in het ontwerp van decreet in renovatiehuurovereenkomsten, waardoor de huurder de woning renoveert en een tijd geen huurgelden moet betalen. Hij kan dat doen in onderling overleg en op die manier de woning in orde zetten. Zolang die woning niet aan de kwaliteitsnormen voldoet, mag hij die natuurlijk niet bewonen. Dat is nogal logisch. Ten tweede, een opzeg voor een grondige renovatie en waarbij minstens drie jaar huur werd betaald, kan voortaan wél. Ten derde, de huurprijs kan worden verhoogd na een grondige renovatie. De huurder wordt daar trouwens ook beter van. Hij zal minder energie verbruiken en een stuk van die huurprijs kunnen recupereren. Ook inzake woningkwaliteit biedt dit ontwerp van decreet een oplossing.

Ik kom nog even terug op de huurwaarborg. Collega's, ik denk – en u zult het misschien een rare uitspraak vinden – dat die huurwaarborg, samen met de huurwaarborglening, de toegankelijkheid op de huurmarkt net versterkt en verbetert voor de huurder. Er was in het verleden geen werkende oplossing voor mensen die die huurwaarborg van twee maanden niet konden betalen. Nu is het drie maanden geworden, maar er is wel een oplossing voor mensen die de huurwaarborg niet hebben, namelijk die huurwaarborglening. Er is steeds gezegd: er zal en er moet een uitvoeringsbesluit komen om die huurwaarborglening ingang te doen vinden, zodat die gelijktijdig met het Huurdecreet kan starten. Dat is een oplossing, ook voor mensen die die huurwaarborg vandaag niet bij elkaar gesprokkeld krijgen.

En, mijnheer Van Malderen, die huurwaarborglening is wel degelijk anoniem. Er zal een systeem komen waarbij de huurder die op zoek gaat naar een woning, in

de beginfase al het nodige kan doen om die huurwaarborglening te krijgen. Het is maar op het moment dat hij het contract heeft, in de laatste fase, dat hij dat contract moet laten zien. En dan is het onmiddellijk in orde. U doet hier alsof de huurder pas vanaf het moment dat er een akkoord is tussen huurder en verhuurder, alles in gang kan steken om die huurwaarborglening te krijgen. En dat duurt dan inderdaad wel enkele dagen. Maar dat is absoluut niet het geval. Dat is net de kracht van die huurwaarborglening, namelijk dat die anoniem is.

Tot slot, collega's, discriminatie op de huurmarkt is een probleem dat wordt erkend. Er is een aanpak voor. De meningen daarover verschillen duidelijk heel erg. De minister heeft haar plan al uitvoerig toegelicht in de commissie. Maar dit hoort niet thuis tijdens de bespreking van een Huurdecreet. Een Huurdecreet regelt de contractuele bepaling tussen enerzijds de huurder en anderzijds de verhuurder, niet minder, maar zeker ook niet meer. Ja, we moeten discriminatie aanpakken. Neen, dat moet niet worden besproken in het Huurdecreet. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: De heer Van Malderen heeft het woord.

Bart Van Malderen (sp-a): Collega, u hebt zich een paar keer tot ons gericht. Daarom wil ik graag een aantal elementen opnieuw onder de aandacht brengen.

Ik ben mijn betoog begonnen met te zeggen dat dit ontwerp van decreet wel degelijk positieve elementen bevat.

U hebt er een aantal opgesomd waarvan ik perfect kan zeggen dat we er ons in kunnen vinden: nieuwe samenlevingsvormen, enzovoort. Alleen steekt u zich in uw opsomming een paar pluimen te veel op de hoed, in een poging om het grote pijnpunt van dit ontwerp van decreet onder te sneeuwen. En dat grote pijnpunt is dat we, als we dit goedkeuren, drie maanden huurwaarborg zullen vragen aan mensen die heel vaak die centen niet hebben en die niet over spaarreserves beschikken om vier maanden huur te betalen. U schijnt daar gemakkelijk overheen te walsen. U ontkent het licht van de zon als u beweert dat dit geen negatief effect heeft op de toegankelijkheid. U beroept zich op een anonieme huurwaarborgregeling waarvan, nogmaals, het Kenniscentrum zegt dat dit in de feiten geen anonieme huurwaarborgregeling is omdat men eenvoudigweg een termijn dient te respecteren van een aantal dagen. Iedereen in de sector zal hierin een indicator kunnen detecteren van het feit dat men te maken heeft met iemand met mogelijke betaalproblemen. Ik verwijs daarvoor naar het verslag waar het zwart op wit op papier staat. De positieve elementen die u opsomt worden mede daardoor tenietgedaan.

Er worden inderdaad ook kansen niet benut. Ik ben het 100 procent met u oneens dat er in dit ontwerp van decreet geen plaats zou zijn voor een verankering van een aanpak van discriminatie.

Mijnheer Engelbosch, als u het hebt over toegankelijkheid en preventie van uithuiszettingen, dan is het lijstje een beetje te lang. Vandaag wordt het OCMW al verwittigd zodra een procedure wordt ingeleid. En wat een negenjarig contract op zich met toegankelijkheid heeft te maken, is mij ook niet duidelijk. Dat biedt een woonzekerheid en is een belangrijk element. Maar de toegankelijkheid zullen we er niet mee verhogen.

De eindsom is dat dit ontwerp van decreet tekortschiet op belangrijke doelstellingen die het claimt te hebben. Wij zullen het dan ook niet goedkeuren.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Mijnheer Van Malderen, ik zal nog een poging ondernemen om u de huurwaarborg uit te leggen. Dit is wel degelijk een maatregel die

beide partijen ten goede komt ondanks het feit dat het een maand extra is. Het is trouwens niet een maand extra voor iedereen want de drie maanden huurwaarborg bestaat vandaag, voor alle duidelijkheid, ook nog altijd. Als u het via het OCMW doet, is het ook nog steeds drie maanden. Houd nu alstublieft op met te zeggen dat men nu opeens vier maanden moet betalen. Men moet één maand betalen, en via de huurwaarborglening moet men drie maanden sparen. Dat geld wordt gespaard. Het is achteraf van de huurder. Als hij de woning in goede staat terug aflevert, is dat geld van hem. Hij krijgt het voor een deel terugbetaald.

De voorzitter: Minister Homans heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Collega's, er is al zeer veel gezegd. Ik begin met de zeer specifieke vraag van mevrouw Partyka over artikel 53. U hebt daarover in de commissie ook al een vraag gesteld. Ik wil nog meegeven dat een verhuurder enkel een kandidaat-medehuurder kan weigeren als de globale financiering van het huurcontract in het gedrang zou komen.

Alle vragen en opmerkingen die vandaag in deze plenaire vergadering aan bod zijn gekomen, zijn ook aan bod gekomen in de commissievergaderingen, in actuele vragen en in de bespreking van dit ontwerp van decreet. Het is inderdaad een ontwerp van decreet van lange adem geworden, maar dat was ook nodig. Dank u, mevrouw De Vroe, dat u zegt dat het een sterk juridisch staaltje is. Ik zal dat compliment overmaken aan mijn kabinet en aan de administratie. We zijn niet over één nacht ijs gegaan, daarvoor was het onderwerp te belangrijk.

Sommigen zeggen dat het ontwerp van decreet heel weinig voordelen bevat voor de huurder. Ik wil dat met klem tegenspreken. Het is bijvoorbeeld in het kader van de woonzekerheid belangrijk, mijnheer Van Malderen, dat de huurovereenkomst van 9 jaar de regel blijft. Ook huurovereenkomsten van korte duur blijven mogelijk. *(Opmerkingen van Bart Van Malderen)*

U hebt inderdaad een aantal positieve punten gezegd, mijnheer Van Malderen. U bent ongeveer een kwartier aan het woord geweest, ik 2 minuten. Dus als ik nog eventjes mag?

Ook wat de woonkwaliteit betreft, zitten er positieve zaken in voor de huurder. Dat zijn verbeteringen ten opzichte van de huidige situatie.

Bijvoorbeeld dat de woonkwaliteit uitsluitend de verantwoordelijkheid is van de verhuurder; bijvoorbeeld dat, als een woning niet conform de normen is, de huurovereenkomst nietig kan worden verklaard en ook de huurder de terugbetaling kan eisen van de huurgelden die zijn betaald. Dat zijn allemaal zaken die verbeterd zijn. Dat we niet op dezelfde lijn zitten wat andere zaken betreft, was ook al van in het begin redelijk duidelijk.

Wat de huurwaarborg betreft, daar heeft iedereen al zijn zegje gedaan. Collega Engelbosch heeft al op heel veel vragen geantwoord, waarvoor dank. Ik ben het – en dat zal u niet verbazen – helemaal eens met wat de collega's van de meerderheid zeggen over die huurwaarborg. Beseffen jullie eigenlijk wel hoeveel mensen de dag van vandaag ook al drie maanden huurwaarborg betalen? Hebt u eigenlijk enig besef van het feit dat er de dag van vandaag mensen zijn die ook drie maanden moeten betalen en betalingsmoeilijkheden hebben?

Tegelijkertijd voeren we die renteloze en anonieme huurwaarborglening in. Dat bestaat vandaag niet, ook niet voor mensen van wie de verhuurder zich wel aan de wet houdt en maar twee maanden huurwaarborg vraagt. Die mensen hebben nu niet de mogelijkheid om dat bedrag anoniem en renteloos te lenen. Ze moeten dat ook ergens halen. Zoals de heer Engelbosch ook terecht opmerkt, is het niet zo dat men nu ineens vier maanden huur moet betalen. Neen, een

maand huur en drie maanden waarborg kan men gaan lenen bij de Vlaamse overheid die men op een zeer billijke termijn kan afbetalen. Als men het huis waarin men woont en dat men huurt als een goede huisvader bewaakt, dan krijgt men dat geld gewoon terug. Het is een vorm van sparen. Mensen die de waarborg betalen en goed zorg dragen voor de woning, krijgen die waarborg gewoon terug. Het is een vorm van sparen als u tenminste als een goede huisvader met de eigendom van anderen wil omgaan.

Collega Van Malderen, u zegt over de anonieme huurwaarborglening dat er een zekere tijd over gaat. Neen, ook dat heeft collega Engelbosch zeer duidelijk gemaakt. Men kan op voorhand al een dossier openen bij het Vlaams Woningfonds. Er moet dus nog geen contract zijn. Op drie dagen tijd kan men een waarborglening krijgen. Op drie dagen tijd. Dat is nu toch ook niet het einde van de wereld. Als je nu al op zoek moet gaan naar een waarborg, zal iedereen die ook niet op een, twee, drie vinden. Drie dagen tijd moet men wachten voor men die anonieme renteloze huurwaarborglening krijgt. Ik denk dat dit toch wel een zeer belangrijke opmerking is.

Wat mij aan dit debat vooral stoort – en er moeten natuurlijk verschillen blijven met bepaalde partijen in dit parlement want anders zouden we allemaal tot dezelfde partij behoren en dat kan niet de bedoeling zijn –, is de oneerlijkheid. Natuurlijk is het het volste recht van bepaalde partijen om tegen de verhoging van twee maanden huurwaarborg naar drie maanden te zijn. Absoluut, maar tegelijk ontkennen dat er zoiets is als een oplossing daarvoor, zijnde de renteloze anonieme huurwaarborglening, daar word ik wel moe van. Ik vind dat geen intellectueel eerlijk debat. Iets dat vandaag niet bestaat voor mensen die twee maanden huurwaarborg betalen, en heel veel mensen die al drie maanden moeten betalen, lossen wij op als ze betalingsproblemen hebben met net die huurwaarborglening. Het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering is de tweede keer principieel goedgekeurd vorige vrijdag. Het ligt nu bij de Raad van State. Alles gaat samen, wat op de afspraak was, in werking treden op 1 januari 2019.

Wat discriminatie betreft, ook daar is de essentie al van gezegd, niet alleen in deze plenaire vergadering maar ook al verschillende keren in de commissie. Dit ontwerp van decreet regelt eigenlijk in essentie de contractuele relatie tussen de verhuurder en de huurder. De contractuele relatie wil zeggen dat er al een contract is tussen beide partijen. Waar u nu mee afkomt, is met discriminatie van mensen die niet worden toegelaten om een bepaalde woning te bezichtigen om welke reden dan ook. Heb ik ontkend dat deze vorm van discriminatie bestaat? Neen, ik heb dat nooit ontkend. Nooit. Dit gaat over de contractuele relatie en beide partijen hebben dus al een contract met elkaar. Vandaar dat het inderdaad niet thuishoort in dit ontwerp van decreet.

Heb ik dan gezegd dat we niets moeten doen om discriminatie op de woonmarkt te bestrijden? Ja, natuurlijk wel. Ik heb het ook al in de commissie gezegd dat er een plan is – en ik raad iedereen aan om dat plan eens goed door te nemen – dat ik nog voor het zomerreces aan de Vlaamse Regering heb meegedeeld en waarbij we alle sectoren hebben betrokken. Het moet uitgroeien tot een convenant met de sector.

Ik vind sensibiliseren veel belangrijker en ook veel efficiënter dan die praktijktesten. Collega's, er wordt hier het voorbeeld van Gent aangehaald. Men zegt dat de praktijktesten in Gent werken. Ik kan alleen maar vaststellen dat er inderdaad meer mensen met bepaalde achtergronden worden uitgenodigd voor een gesprek, maar wie zegt dat die mensen ook daadwerkelijk een woning hebben gekregen? Wie zegt dat? Dat wijst het onderzoek op geen enkele manier ook uit.

Collega's, moeten we dus iets doen aan discriminatie? Ja. Gaan we dat doen? Ja, met dat plan. Gaan we dat doen met praktijktesten? Neen, want ik wil geen

heksenjacht creëren op elke eigenaar, op elke verhuurder. Tegelijkertijd herhaal ik dat dit ontwerp eigenlijk de contractuele relatie tussen de huurder en de verhuurder regelt. Daarom hoort dat niet thuis in het ontwerp.

Voorzitter, dit is een belangrijk, maar ook overzichtelijk ontwerp van decreet. De meeste collega's hebben dat ook gezegd. Het regelt wel degelijk een evenwicht tussen de rechten en de plichten van de huurders, maar ook van de verhuurders. Ik denk dat de meesten hier ook hebben erkend de afgelopen twee jaar tijdens de debatten over dit ontwerp van decreet en over dit onderwerp, dat die rechten toch wel een beetje waren scheefgetrokken. Ik wil dan ook alle collega's van de meerderheid, van Open Vld, van CD&V en natuurlijk ook van de N-VA, danken voor de constructieve samenwerking. Ook mevrouw Moerenhout wil ik bedanken voor de toch wel constructieve houding en haar positieve opmerkingen over een en ander in dit ontwerp van decreet.

De voorzitter: De heer Van Malderen heeft het woord.

Bart Van Malderen (sp-a): Minister, ik kan een goede dosis cynisme absoluut appreciëren, ik vind dat een hogere vorm van humor, maar het moet wel niet gekker worden. U probeert hier vandaag de veralgemening van een derde maand huurwaarborg te verkopen als ware het een spaarproduct. U bent minister van Armoedebestrijding. U zou vertrouwd moeten zijn met het Wikifin-onderzoek van maart 2017, waaruit blijkt dat 45 procent van de huurders gewoon niet in staat is om te sparen. Dat men hiermee de toegankelijkheid van de huurmarkt verslechtert voor een belangrijke groep mensen, staat dus voor mij als een paal boven water en is reden genoeg om dit ontwerp van decreet niet goed te keuren.

Minister Liesbeth Homans: Ik heb collega Engelbosch herhaald. Collega Van Malderen, u hebt letterlijk gezegd dat de mensen nu worden verondersteld om vier maanden huur te betalen. Dat hebt u letterlijk gezegd. Neen, men betaalt één maand huur en drie maanden waarborg, die op een geblokkeerde rekening wordt gezet, en als men goed zorg draagt voor de eigendom, dan wordt dat geld ook gewoon teruggegeven. U hebt letterlijk gezegd dat men vier maanden huur betaalt. Ik zeg: neen, men betaalt één maand huur en de rest is drie maanden waarborg, en als men zorg draagt voor de eigendom, krijgt men dat integraal terug.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet.

De door de commissie aangenomen tekst wordt als basis voor de bespreking genomen. *(Zie Parl.St. VI.Parl. 2017-18, nr. 1612/5)*

– De artikelen 1 tot en met 84 worden zonder opmerkingen aangenomen.

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

VOORSTEL van Jan Peumans tot wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement, wat de Vlaamse Controlecommissie voor de Verkiezingsuitgaven betreft
– 1651 (2017-2018) – Nr. 1

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van Jan Peumans tot wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement, wat de Vlaamse Controlecommissie voor de Verkiezingsuitgaven betreft.

De algemene bespreking is geopend.

Vraagt hierover iemand het woord? *(Neen)*

Dan zal ik u zeggen waarover het gaat. Dit is een aanpassing van artikel 99, 3, van het Reglement van het Vlaams Parlement. Er wordt een derde lid toegevoegd, dat luidt als volgt: "Voor de vergaderingen die betrekking hebben op de lokale en provinciale verkiezingen, wordt de commissie aangevuld met de voorzitter van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, die zetelt zonder stemrecht." Dit is een zeer actueel onderwerp.

Ik vervolg: "Hij ontvangt een forfaitaire vergoeding van 125 euro voor elke commissievergadering waaraan hij deelneemt. De vergoeding volgt de evolutie van de afgevlakte gezondheidsindex en wordt gekoppeld aan het spilindexcijfer 138,01. De voorzitter van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen maakt ook aanspraak op de terugbetaling van reiskosten, vermeld in het Vlaams personeelsstatuut."

Ik veronderstel dat iedereen het daarmee eens is.

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het voorstel tot wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1651/1)

– Het enig artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen.

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen betreffende het Vlaamse en nationale klimaatbeleid
– 1713 (2018-2019) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Koen Van den Heuvel bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen over het Vlaams en nationaal klimaatbeleid.

De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): We vragen inderdaad om over te gaan tot de spoedbehandeling. Dit voorstel van resolutie is een product van de interparlementaire klimaat- en energiecommissie en wordt onderschreven door de vijf grootste fracties van deze assemblee. Het staat in het teken van de COP24, de internationale klimaatconferentie die eind volgende maand begint.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

Is het parlement het eens met dat voorstel tot spoedbehandeling? *(Instemming)*

Dan stel ik voor dat het voorstel van resolutie van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen over het Vlaams en nationaal klimaatbeleid onmiddellijk wordt behandeld.

Is het parlement het daarmee eens? *(Instemming)*

Het incident is gesloten.

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen over het Vlaams en nationaal klimaatbeleid.

De bespreking is geopend.

De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Dames en heren, ik ben blij dat u hier in groten getale aanwezig bent voor de bespreking van het voorstel van resolutie dat het product is van de interparlementaire klimaat- en energiecommissie. Dat zegt u misschien weinig, maar sinds iets meer dan een jaar komen de verschillende klimaat- en energiecommissies van de verschillende parlementen van dit land samen en proberen ze sturing te geven aan ons energie- en klimaatbeleid. Het is dus een overleg met vertegenwoordigers vanuit alle verschillende parlementen in ons land die het thema klimaat en energie opvolgen. Het gaat om een mooie uiting van hoe we in een volwassen federaal land elkaar kunnen versterken in dialoog, elk vanuit ons eigen parlement.

We zijn ervan overtuigd dat de klimaatontregeling een permanente aandacht vraagt van de parlementen in ons land en intensieve samenwerking tussen de verschillende parlementen en regeringen noodzakelijk is voor een gecoördineerd beleid en een gecoördineerde vertegenwoordiging van ons land op het internationale toneel. Daarover gaat dit voorstel van resolutie.

Daarom vinden we ook dat deze interparlementaire samenwerking over het thema zeker moet worden verdergezet in de nabije toekomst. In dit voorstel van resolutie vragen we bijvoorbeeld ook nadrukkelijk om betrokken te worden in de verdere opmaak van de nationale klimaat- en energieplannen in dit land. Het nationaal energie- en klimaatplan dat ons land tegen het einde van dit jaar in een eerste ontwerp moet overmaken aan Europa, moet dan ook het eerstvolgende onderwerp zijn dat we bespreken in dit interparlementair klimaatoverleg. Hoe sneller hoe beter, wat ons betreft.

Maar eerst licht ik graag nog de inhoud van dit voorstel van resolutie toe. Dit komt onmiddellijk in de plenaire vergadering van dit halfrond omdat alle fracties in de verschillende interparlementaire klimaatcommissies hebben bijgedragen aan deze tekst, waarvoor dank.

Op 12 december 2015 kwamen 195 landen via het klimaatakkoord van Parijs overeen om de klimaatopwarming te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële tijdperk en inspanningen te blijven leveren zodat de temperatuurstijging beperkt blijft tot 1,5 graden Celsius. Via het voorstel van resolutie benadrukt het interparlementair klimaatoverleg dat deze doelstelling uit het klimaatakkoord van Parijs het uitgangspunt moet zijn en blijven van het klimaatbeleid, zowel in Vlaanderen, in België als mondiaal.

In functie van de klimaatopwarming van Parijs konden alle deelnemende landen een INDC (Intended Nationally Determined Contributions), een bijdrage dus, leveren waarin ze aangaven welke inspanningen zij bereid waren te doen om hun uitstoot van broeikasgassen te verminderen. België sloot aan bij de INDC van de Europese Unie die een uitstootreductie van 40 procent vooropstelt tegen 2030. Tegen 2050 wil de Europese Commissie zelfs tot een koolstofarme economie komen waarbij een uitstootreductie van 80 procent, en indien mogelijk zelfs 95 procent, wordt vooropgesteld. Hierbij mogen we uiteraard het aspect van 'carbon leakage' niet uit het oog verliezen.

Ondertussen zijn alle ingediende INDC's samengelegd. Alle voorgestelde inspanningen zorgen ervoor dat de opwarming van de aarde effectief teruggebracht wordt, echter niet tot 1,5 graden maar tot 3,5 graden. We blijven dus ruim boven de doelstelling van Parijs en bijkomende inspanningen zijn dus noodzakelijk.

In dat verband werd enkele weken geleden een nieuw IPCC-rapport (Intergovernmental Panel on Climate Change) goedgekeurd. In dat rapport stellen de wetenschappers van het IPCC dat de ambities uit het klimaatakkoord van Parijs nog steeds haalbaar zijn, maar dan moet er wel voor gezorgd worden dat tegen 2050 de uitstoot effectief met 95 procent gereduceerd wordt. Dus als het interparlementair klimaatoverleg het akkoord van Parijs opnieuw als uitgangspunt stelt voor het klimaatbeleid van ons land, betekent dit automatisch dat ze de stelling onderschrijft dat bijkomende klimaatinspanningen op korte en middellange termijn noodzakelijk zijn.

Daarom vraagt het interparlementair klimaatoverleg aan de verschillende regeringen van ons land om binnen de Europese Unie mee het voortouw te nemen, en blijvend te nemen, voor een ambitieus klimaatbeleid.

Dit betekent heel concreet dat we samen met onder andere onze buurlanden die deel uitmaken van de Talanoadialoog, die ijvert voor een verhoging van de Europese klimaatdoelstellingen, gaan samenwerken, dat we ons inschrijven in de aangescherpte Europese doelstellingen rond hernieuwbare energie, en energie-efficiëntie en dat we binnen de Europese Unie een voortrekkersrol opnemen om de uitstootreductie van 95 procent voorop te stellen tegen 2050, waarbij tussen-doelstellingen worden vastgelegd, en socio-economische en milieu-impactanalyses worden opgemaakt. Ook de andere landen die het akkoord van Parijs hebben onderschreven, moeten we proberen te overtuigen om hun klimaatambities ook op hun beurt scherp te stellen. Dat laatste is natuurlijk bijzonder belangrijk in functie van de concurrentiepositie van onze Vlaamse, Belgische en Europese economie.

Het is dan ook de overtuiging van het interparlementair klimaatoverleg dat de minst ontwikkelde landen ondersteund moeten worden om de negatieve gevolgen van de klimaatverandering die ze ondertussen ervaren, op te vangen, en eventuele bijkomende negatieve gevolgen tegen te gaan. Daarom moeten we de gemaakte beloftes met betrekking tot de financiering van het Adaptatiefonds, het Groen Klimaatfonds en het Fonds voor de Minst Ontwikkelde Landen nakomen, en zo mogelijk de bijdragen aan deze fondsen nog verder verhogen. Ook moet de Europese Unie op internationaal niveau de belangrijkste donor blijven van acties

ter bestrijding van de klimaatverandering. Voor de internationale financiering van het klimaatbeleid zouden ook wel meer middelen uit de privésector aangetrokken moeten worden.

De interparlementaire klimaatcommissie vindt dat ons land op de 24e Conference of the Parties (COP24), die binnenkort van start gaat, aandacht moet vragen voor de sociaal-economische gevolgen voor alle mensen die bij de klimaattransitie betrokken zijn. Hierbij denken we zowel aan werknemers als aan werkgevers. Maar er moet ook rekening gehouden worden met de genderdimensie van de gevolgen van klimaatverandering, en er moet een proactieve houding worden aangenomen ten opzichte van het groeiende probleem van bevolkingsgroepen die zich verplaatsen als gevolg van de klimaatverandering.

Ons land moet op de COP24 ook zoveel mogelijk landen aanmoedigen om een duurzame en koolstofarme economie te ontwikkelen. Hiertoe moeten we bijvoorbeeld landen overtuigen om, net als België, toe te treden tot de 'Power Past Coal Coalition', en binnen de Europese Unie moeten we ervoor ijveren om zo snel als mogelijk steenkool- en bruinkoolvrij te gaan werken. We moeten ook pleiten voor een circulaire economie, voor het tegengaan van ontbossing en voor duurzame landbouw. In verband met het afbouwen van de financiële investeringen in fossiele brandstoffen pleit het interparlementair klimaatoverleg voor een 'carbon stress test', op basis waarvan ingeschat kan worden hoe, en in welke mate, activa worden blootgesteld aan de risico's die samengaan met klimaatverandering.

Op Europees niveau moeten we een onderzoek opstarten naar een 'carbon border adjustment tax' op producten met een grote koolstofvoetafdruk, die afkomstig zijn uit landen die uit het klimaatakkoord van Parijs zijn gebleven, of die het niet meer onderschrijven. Via duurzaamheidscriteria moeten we ook garanderen dat het milieu en de mensenrechten worden gerespecteerd. Het interparlementair klimaatoverleg is van mening dat ons land, conform het principe 'de vervuiler betaalt'; binnen Europa moet ijveren voor een koolstofheffing. Zo kan men de verschillende sectoren ertoe aanzetten om duurzamer te werken en hun uitstoot op een duurzame manier te verminderen.

In dit verband is het interparlementair klimaatoverleg van mening dat een zero-emissiescheepvaart tegen 2050 een doelstelling moet zijn, en dat de luchtvaartsector een roadmap met concrete engagementen moet opmaken om haar uitstoot te verminderen. Ik zou mijn betoog kunnen verderzetten met wat ik hier eind 2016 reeds zei, bij de bespreking van de resolutie voor een sterker Vlaams klimaatbeleid. Want het is duidelijk dat bijkomende inspanningen nodig en noodzakelijk zijn als we de doelstellingen voor 2030 en 2050 willen waarmaken. Volgens ons mag hiervoor niet naar één specifieke groep of één sector gekeken worden. Het moet gaan om een brede inspanning door iedereen en door alle sectoren – burgers, de overheid, de transportsector, de bedrijven, de energiesector, de gebouwen en de landbouw.

Daarbij mag ook de impact van ruimtelijke ordening op het klimaat niet onderschat worden. Binnen al deze sectoren moeten de gewestelijke en federale entiteiten een stappenplan opmaken dat verschillende legislaturen overschrijdt. Elk van die stappenplannen zou gebaseerd moeten zijn op een kosten-batenanalyse per sector, en zou becijferde streefdoelen en tussendoelstellingen moeten omvatten.

Ik ga hierna kort in op een aantal punten die de interparlementaire commissie via haar resolutie extra wil onderstrepen. Met betrekking tot mobiliteit vraagt het interparlementair overleg aan de verschillende regeringen om te komen tot een ambitieuzer mobiliteitsbeleid. Dat moet gericht zijn op verplaatsingen te voet, met de fiets, met het openbaar vervoer of andere alternatieve verplaatsingsmodi.

Dit kan volgens het interparlementair klimaatoverleg bijvoorbeeld via kernversterking, een aangepaste inrichting van de openbare ruimte en door een actief fietsbeleid te ondersteunen.

Net zoals we ook al stelden in onze klimaatresolutie moet ons land op de COP24 pleiten voor een verbod op termijn op het gebruik van personenwagens met een verbrandingsmotor met traditionele fossiele brandstoffen.

Met betrekking tot energie vraagt het interparlementair klimaatoverleg om zo snel mogelijk betrokken te worden bij de opmaak van het nationaal energie-en klimaatplan. We steunen de federale energiestrategie die rekening houdt met de federaal besliste kernuitstap en we pleiten onomwonden voor een omslag naar meer hernieuwbare energie en voor meer nadruk op energie-efficiëntie.

Qua huisvesting vraagt het interparlementair klimaatoverleg een duidelijk afbouwscenario voor verwarming met fossiele brandstoffen en daarnaast een volledige afbouw van fossiele brandstoffen als energiebron voor verwarming tegen 2050.

Het interparlementair klimaatoverleg is verder van mening dat nieuwbouwwoningen op termijn geen impact meer mogen hebben op het klimaat. Dat vraagt onder andere een beleid inzake recycleerbaarheid van gebruikte bouwmaterialen.

Tot slot vraagt het interparlementair klimaatoverleg dat de landbouwsector nog efficiënter en duurzamer wordt. Dit vraagt onder andere een landbouwbeleid dat steunt op de korte keten en op landbouwvormen die kwaliteitsproducten voortbrengen, de bodem duurzaam beheren en agrarische coproducten nuttig gebruiken.

Collega's, als we het mondiaal echt menen met het klimaatbeleid, moeten op de COP24 ambitieuze standpunten ingenomen worden met betrekking tot ons klimaatbeleid. Het is de vraag van de interparlementaire klimaatcommissie aan de delegatie van ons land om binnen de Europese Unie echt te pleiten voor dat ambitieus standpunt. Inzake klimaatambities en -beleid moet Europa een koploper zijn in de wereld, België een koploper in Europa en Vlaanderen een koploper in België. Dat alles vergt een goed gecoördineerd beleid en een goed gecoördineerde standpuntbepaling. We zijn ervan overtuigd dat dit voorstel van resolutie daartoe kan en zal bijdragen. Dit voorstel van resolutie wordt op dezelfde manier voorgelegd en gestemd in elk parlement in dit land en vormt op die manier een sterk signaal, zowel ten aanzien van onze regeringen als ten aanzien van de buitenwereld.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Voorzitter, collega's, de historiek bestond er inderdaad in dat in de Senaat werd gediscussieerd over een 'burden sharing'. Op een aantal mensen na waren de specialisten van de verschillende parlementen daar niet bij betrokken. Ere wie ere toekomt: onze voorzitter heeft toen het initiatief genomen om in samenspraak met de andere voorzitters van de gewestelijke parlementen en de Kamer een interparlementaire commissie energie en klimaat op te starten.

De N-VA heeft niets tegen strengere doelstellingen. De vraag is enkel hoe we daartoe komen, hoe we die realiseren. Voor ons zijn een aantal parameters daarbij heel belangrijk: haalbaar, betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam. We moeten vermijden dat de discussie alleen gaat over grote principes, een grote visie en grote communicatie, er moet dus ook over heel concrete maatregelen worden gesproken. Dat hebben we vanmorgen nog ondervonden in de commissie Energie waar de grote visie inzake bijvoorbeeld digitale meters dan toch plots botst op een aantal technische moeilijkheden.

Drie zaken zijn voor ons belangrijk. In artikel 18 staat dat de ETS-inkomsten (Emissions Trading System) volledig moeten worden besteed aan het klimaatbeleid. Er is een decreet klimaatfonds, met andere woorden, de drie gewesten kunnen dat anders invullen. Wij hebben dat heel duidelijk op een bepaalde manier ingevuld, wij willen dat gebruiken voor de organisatie van en bijdrage aan klimaatveilingen, voor een inter-Vlaams klimaatbeleid bijvoorbeeld voor het verbeteren van de energie-efficiëntie van schoolgebouwen en zorginstellingen, voor internationale steun en voor de compensatie van het competitiviteitsverlies door het EU-klimaatbeleid, noem het de indirect carbon leakage (ICL). Voor ons is het belangrijk dat dit een geheel vormt binnen het klimaatbeleid.

Ten tweede: in verband met artikel 45, waar we in samenspraak met de sectoren spreken, rijst natuurlijk de vraag van tussendoelstellingen en becijferde streefdoelen. Dit is een heel goed principe. Nu kijkt men naar een periode van twintig tot dertig jaar of zelfs van twintig tot vijftig jaar, maar eigenlijk zou je elk jaar of om de twee of drie jaar moeten kunnen bekijken wat we afspreken en hoe we daar kunnen geraken.

De enige fout die we niet mogen maken, is de sectoren te klein te benoemen. Want dan creëer je het effect dat bepaalde sectoren het heel lastig hebben en dat het andere sectoren beter gaat, en dat je niet de globale 'bubbel' bekijkt. Voor ons zijn er twee grote sectoren: de non-ETS-sector en de ETS-sector. Binnen die non-ETS-sector kunnen er ook verschuivingen zijn. Soms kan het zijn dat we op het vlak van woningen meer kunnen doen, maar het kan ook zijn dat, indien de industrie of economie groeit, het daar moeilijk is om de individuele parameters te halen.

Ten derde: wat is op zich de doelstelling? We hebben hier heel lang over gediscussieerd. En er was een vraag om hier een getal op te plakken: 45 procent, 50 procent, 55 procent, sommigen boden zelfs meer. Uiteindelijk is het afgetoet op meer dan 40 procent. Ik zou u allemaal willen uitdagen om iets te doen wat de voorzitter normaal niet toestaat: download de app van electricityMap. Die app geeft weer hoe elk land vandaag zijn energie produceert. Als we naar België kijken, dan importeren we momenteel ongeveer 35 procent van onze behoeften. Onze eigen productie is dan het saldo, waarvan een heel klein pakketje zonne- en windenergie is. Het grootste deel komt van gascentrales. We zien ook dat de prijs tussen 80 en 100 euro per megawattuur op de day-ahead market ligt.

We zien ook dat onze uitstoot CO₂-equivalent per kilowattuur ongeveer een kleine 350 gram bedraagt. Die 350 gram betekent dat we vandaag 4000 ton CO₂ uitstoten. Over die uitstoot zeggen specialisten dat dit een Europese boekhouding, een Europees verhaal is. Als wij in de toekomst meer gas zullen produceren, dan hebben we op andere plaatsen misschien minder steenkoolcentrales en blijft alles ongeveer in evenwicht.

Zoals ik net zei, moet een doelstelling die je vooropstelt, voldoen aan vier parameters. De eerste parameter is de haalbaarheid. Ik geef dit gewoon mee en we kunnen hier altijd over debatteren, maar als je weet dat Europa momenteel voor 8 procent van de globale mondiale uitstoot verantwoordelijk is en dat Europa bijna alleen op dit vlak de strijd aangaat, dan moeten we ook opletten dat we onszelf in een mondiale geglobaliseerde wereld niet de markt uit prijzen.

Ten tweede is er ook door Vlaanderen afgesproken dat we tegen 2030 35 procent minder zullen uitstoten. Volgens onze cijfers van 2016 halen we daar 0,5 procent van. Dat is heel weinig, maar dat komt omdat we ons nog altijd dagelijks verplaatsen en hier vandaag nog altijd op de trappen noodverlichting voorzien, die volgens mij totaal geen zin heeft. Dat komt omdat we nog altijd aan de overkant liften verplaatsen en dus een pak koude lucht binnen blazen. Dat komt

omdat onze woningen en gebouwen nog altijd onvoldoende energie-efficiënt zijn. Maar niet alleen wij hebben dat probleem. Ook Duitsland heeft dit probleem. Duitsland lost niet in een-twee-drie het probleem van zijn 40 gigawatt kolen-centrales op, integendeel.

Haalbaarheid gaat ook over technische haalbaarheid. U kunt onze regio niet vergelijken met Wallonië. U kunt België zelfs niet vergelijken met landen als Oostenrijk, dat maar 9,5 miljoen inwoners heeft tegenover onze 11,5 miljoen. U kunt ons land zelfs niet vergelijken met Noorwegen.

Met andere woorden: de technische haalbaarheid, die kostenefficiënt is, kun je inderdaad niet vergelijken van land tot land.

Dan kom ik tot het tweede aspect: duurzaamheid. Ik heb het daarnet gezegd: wij stoten momenteel per geproduceerd kilowattuur 344 gram uit. Dat komt uiteraard doordat een aantal kerncentrales momenteel stilliggen. Daar kom ik straks nog op terug. Dat betekent echter wel dat onze uitstoot momenteel 50 procent hoger ligt dan in andere maanden. Dit is wel heel belangrijk om te beseffen. We kunnen niet zeggen dat we dit beschouwen als een energetische energieboekhouding op Europees niveau. Neen, beste mensen, die centrales staan wel hier bij ons. Zelfs als we in 2025 zullen moeten discussiëren over de toekomst van de kerncentrales en over de vraag of we de huidige centrales gefaseerd uitschakelen of niet, is het een verkeerd signaal om dan te zeggen dat we dan gascentrales zullen bijbouwen omdat we daarmee de kolencentrales wel uit de markt zullen duwen, waardoor onze Europese uitstoot op hetzelfde niveau blijft.

Ik denk dat onze ambitie moet zijn om Europees onze CO₂-uitstoot zelfs te verlagen. Dat is wat ook Maarten Boudry zegt. Dus moet je ook open durven denken. Dat staat ook in het rapport van het IPCC: wat doen we in de toekomst zelfs met reactoren van de derde en vierde generatie? We steken momenteel heel veel geld van de federale overheid in het MYRRHA-project. Is dat dan niet meer voor de toekomst? Wat doen we met de derde generatie, de kleine modulaire reactoren tot 200 megawatt? Laten we die zomaar links liggen? Met andere woorden: ook die discussie moeten we in zijn globaliteit kunnen aangaan.

De derde parameter is betrouwbaarheid.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Ik had collega Gryffroy beloofd dat ik zou tussenkomen. Hij verwijst zelf naar de vier parameters haalbaarheid, duurzaamheid, betaalbaarheid enzovoort. Voorzitter, ik moet eerlijk zeggen dat ik geprobeerd heb om die resolutie in een paar uur tijd te doorworstelen. Zoals collega Gryffroy zelf aangeeft, gaat die uit van een aantal principes, een aantal algemeenheden, een aantal veronderstellingen, maar weinig concreets. Het is natuurlijk gemakkelijk om iedereen wat te gunnen en een resolutie te vullen met elf pagina's vol veronderstellingen en met weinig concrete elementen. Ik wil trouwens ook zeggen dat onze fractie, net zoals we gezegd hebben bij de bespreking van de vorige klimaatresolutie, niet meedoet aan het doemdenken van 'morgen zal de wereld vergaan'.

Ik ga wel akkoord met u, collega Gryffroy, dat er een aantal goede zaken in staan. Er staan echter ook een aantal vaagheden en algemeenheden in. U vroeg het zonet al: wat zullen we doen met de kerncentrales? Wat zullen we doen met de kernreactoren? Ik heb gelezen in de resolutie dat er, net als bij de vorige resolutie, uitgegaan wordt van de kernuitstap, beslist door de Federale Regering. U komt dat hier toch opnieuw wat in vraag stellen, als ik u goed beluisterd heb. Ik zou u dus de volgende vraag willen stellen. Blijft uw fractie, bij monde van uzelf maar ook bij monde van uw voorzitter, de kernuitstap eigenlijk in vraag

stellen? Zo ja, hoe zal dat dan verder gaan? Wat betekent dit voor deze resolutie en misschien in de algemeenheid ook voor de collega's? In deze resolutie staan grote woorden van de Verenigde Naties en zo, maar we slagen er nog niet in om een eigen energiebeleid op te maken. We slagen er zelfs niet in om, zoals u zelf gezegd hebt, de uitrol van een digitale meter uit te voeren. Zo zijn er een aantal zaken. Hier worden wel allemaal grote woorden geschreven, maar laten we op zijn minst toch eerst proberen om een eigen Vlaams energiebeleid en een nationaal energiebeleid en klimaatbeleid op poten te zetten.

Ik stel me trouwens ook de vraag – en dat staat ook niet in de resolutie – wat dit allemaal zal kosten. Wie zal dit allemaal betalen? Zal het opnieuw, zoals regelmatig het geval is, de burger zijn die dit allemaal zal betalen?

Een laatste punt nog. Ik dacht dat het collega Bothuyne was, die zei: 'Europa, wij moeten op kop lopen. België, wij moeten op kop lopen.' Zo is het altijd hetzelfde. U hebt gezegd: 'Europa is slechts verantwoordelijk voor 8 procent van de koolstofuitstoot, terwijl de rest van de wereld eigenlijk niets doet.'

U weet net zo goed als ik dat een aantal grote landen weinig of geen inspanningen doen wat betreft klimaatbeleid. Dus vraag ik mij af of het aan ons is om altijd te moeten zeggen dat we de koppositie nemen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Op een aantal aspecten kom ik straks nog terug, collega Sintobin, maar ik wil toch inpikken op uw vraag over de kerncentrales as such. Ik denk dat het geen geheim is, dat het hier ook altijd verkondigd geweest is, voor zover het paste in het debat in het Vlaams Parlement – maar hier gaat het over klimaatresoluties en gaat het over verschillende parlementen – dat wij het federale Energiepact onderschrijven en dat er daar een aantal voorwaarden in staan. Als die voorwaarden vervuld zijn, dan kunnen we dat federaal Energiepact onderschrijven, waar dus duidelijk instaat wat we al dan niet doen met de kerncentrales.

U spreekt over de bestaande kerncentrales. Ik heb het hier over eens verder over het muurtje kijken en eens in de toekomst kijken. Zoals ook het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) aanraakt: kerncentrales hebben de laagste CO₂-uitstoot. Met andere woorden, ik probeer hier duidelijk te maken dat wij momenteel een van de hoogste uitstoten van CO₂ hebben. Als u die app downloadt, gaat u dat zien. Dit is omdat kerncentrales door onderhoud stilliggen en we op 4 gigawatt gas draaien, en nog eens gaselektriciteit en bruinkool-elektriciteit invoeren. Vandaar dat wij momenteel in Europa een slechte leerling zijn. Of je dat nu leuk vindt of niet, die app liegt niet.

Als we het hebben over betrouwbaarheid, dan wil ik het eigenlijk niet moeten hebben over stroomboten, of over afschakelplannen. Het geeft aan ons, als geïndustrialiseerde regio, een zeer slecht imago, en we kunnen dit niet aanvaarden en ons er niet bij neerleggen.

En dan kijk ik naar ENGIE, en niet naar het FANC. Het is ENGIE die verantwoordelijk is om de onderhoudsplanning op te maken. Als zij die onderhoudsplanning zodanig opmaken dat inderdaad straks slechts één centrale draait, dan verwijt ik hun daarvoor roekeloos gedrag en een zeer vreemde timing. Het FANC is enkel maar verantwoordelijk om de toelating te geven om terug op te starten.

Dan wil ik het over de betaalbaarheid hebben. Zoals ik daarnet gezegd heb, zijn wij ook voor ambitieuze doelstellingen. De vraag is op welke manier, en of je daar nog veel bovenop moet gaan leggen. In 2017 is in Europa beslist dat we tegen 2030 40 procent minder uitstoten ten overstaan van 1990. Er is ook in

2018 beslist voor 32 procent hernieuwbare energie en 32,5 procent energie-efficiëntere. Ik merk op dat Europa vroeger had vooropgesteld om tegen 2020 voor 20 procent minder te gaan.

En om die 40 procent te halen, zijn er twee factoren. De eerste factor is: het non-ETS-gebeuren. Dit betekent 30 procent minder ten overstaan van 2005, die dan verdeeld wordt over de lidstaten – burden sharing – op basis van het bruto binnenlands product. Dit betekent dat België niet 30 procent minder moet gaan, maar 35 procent minder. Studies wijzen ook uit dat dit veel meer is dan kostenefficiënt mogelijk is, want de kostenefficiëntie zou gaan over 28 procent. Die 35 procent ligt vast, en zal waarschijnlijk in een volgend akkoord tussen de gewesten gelijkmatig verdeeld worden, 35-35-35, over de drie gewesten, en niet zoals nu, waar Vlaanderen meer moet doen dan zelfs Brussel.

Een tweede parameter om tot die min 40 procent te komen is, is niet enkel maar wat gebeurt op non-ETS, maar ook op de ETS, dus de grote industrie, de productie van elektriciteit. Men heeft gezegd dat om tot die globale min 40 procent te komen, die groep tot min 43 procent moet gaan. We zien dan ook dat bij grote bedrijven, die in een combinatie van kopen en krijgen van emissierechten zitten, op voorwaarde dat ze een energiebeleidsovereenkomst afsluiten, er vanaf 2021 minder emissierechten zullen zijn om aan te kopen, en zien we dat het overschot dat vanaf 2019 in een buffer gestopt wordt, vanaf 2023 vernietigd zal worden.

Dat alles heeft ertoe geleid dat onze prijs voor CO₂-uitstoot per ton in plaats van 5 euro in 2017 momenteel 20 euro is. U zult zeggen: 'Fantastisch, de vervuiler betaalt'. Maar de combinatie met de hogere aardgasprijzen zorgde er ook voor dat momenteel de burger 120 euro per jaar meer zal betalen per gezin voor een gemiddeld verbruik en dat een bedrijf zoals ArcelorMittal momenteel 45 miljoen euro per jaar zal bijbetalen voor dit fenomeen. De vraag is dan: hoe ver kun je gaan zodat de burger zich nog comfortabel voelt om daarom een prijsstijging te betalen? Hoe ver kun je gaan zodat de economie dat nog kan verwerken? Want die prijsstijging is zeer snel, op zes maanden tijd, gebeurd en bedrijven kunnen niet op zo een snelle manier investeren in nieuwe technologieën om minder te gaan uitstoten waardoor ze dit fenomeen gedeeltelijk kunnen wegwerken.

Heel concreet zie je ook weer op de 'electricity app', als je kijkt naar de omliggende landen de voorbije dagen, dat dit niet alleen een Belgisch probleem is. Dit probleem doet zich voor in Frankrijk, Duitsland, Nederland enzovoort. De prijs is gestegen van 40 euro naar 70 euro op de markt. Hoe komt dat? Omdat we een klein jaar terug de doelstelling opgetrokken hebben naar -40 procent. Dan wil ik wel weten, voor we de nieuwe getallen vastpinnen, wat dan het effect zal zijn op de CO₂-prijs.

Wat zal dan het effect zijn op de prijs voor de burger? Wat zal dan het effect zijn op de economie? Zolang we ook geconnecteerd zijn met de andere landen via onze interconnectie, zie je dat die prijzen afvlakken ten overstaan van de verschillende landen, maar ze stegen wel van 40 naar 70 euro. Dat staat totaal los van de andere discussie die we hebben. Door het feit dat alle kerncentrales momenteel in onderhoud zitten, creëren we inderdaad momenteel een tekort, geraken we gedisconnecteerd, waardoor tijdelijk bij ons ook de prijs stijgt tot 100, 150, 200 euro, beduidend meer dan in de omliggende regio's. Deze prijsstijging, waarvan soms in de pers wordt gezegd dat ze door één zaak wordt veroorzaakt, is er door een combinatie van twee factoren: wij hebben een ambitieuze doelstelling opgelegd, waardoor de prijs stijgt, en daarnaast hebben we nog eens een bevoorradingsprobleem.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Mijnheer Gryffroy, ik vind het heel interessant wat u allemaal vertelt. Ik heb die dingen trouwens al een paar keer gehoord, maar de andere collega's misschien niet. Maar de vraag die ik mij stel is: staat u eigenlijk wel achter uw eigen voorstel van resolutie? Want u geeft eigenlijk alleen maar kritiek. U stelt dingen voor waarom het eigenlijk niet kan. Ik stel me dan de vraag of u er wel achterstaat.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik denk dat u niet goed geluisterd hebt naar mijn eerste woorden. Wij staan uiteraard achter dit voorstel van resolutie. Mijn eerste woorden waren heel duidelijk. Ik heb duidelijk gezegd dat wij niets hebben tegen strengere doelstellingen, de vraag gaat over de manier hoe je daar geraakt. Dan gaat het niet alleen over grote visies en grote communicatie, maar over concrete maatregelen. Wij willen dat de manier waarop je daar geraakt, haalbaar, betaalbaar, duurzaam en betrouwbaar is. Dat is wat wij vragen. En we vragen, voor we discussiëren over nog hogere doelstellingen, dat er eerst een impactanalyse gebeurt. Dat is mijn conclusie. *(Applaus bij de N-VA en Johan Danen.)*

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (sp-a): Ik had dezelfde bedenking als collega Danen toen ik u bezig hoorde, mijnheer Gryffroy. Ik ben daar toch een beetje ongerust over. Het voorstel van resolutie dat hier voorligt, is op zich een belangrijke stap omdat het de eerste keer is dat we dit interparlementair doen. In een land dat al jaren ruzie maakt, conflicten heeft en met zijn voeten sleept in het vinden van interne overeenkomsten hierover, is dit een belangrijke symbolische stap. Alleen dat al is belangrijk om te onderstrepen in dit Vlaams Parlement.

Zoals u zelf zei, zijn de doelstellingen die erin staan inderdaad verregaand, maar ze zijn niet nieuw. Ze zijn in lijn met wat ook de regering waarvan u deel uitmaakt, heeft goedgekeurd in het Akkoord van Parijs en in de opeenvolgende bevestigingen daarvan. Ondertussen zijn dat er al redelijk wat. De doelstellingen zijn misschien ambitieus maar ze zijn echt niet zo fantastisch nieuw en zelfs wat hierin staat, zal waarschijnlijk nog niet helemaal genoeg zijn om daar te komen waar we moeten zijn.

Ze zijn ook noodzakelijk, want wie de afgelopen weken en maanden het nieuws en de weersevoluties heeft gevolgd, weet dat er dingen gebeuren. Vandaag of gisteren las ik in de krant dat men in de Verenigde Staten tornado's blijkbaar toeschrijft aan het werk van God. Aangezien wij toch allemaal samen zeggen dat we geloven in de verlichting, weten we dat God daar weinig mee te maken heeft, dat het wel degelijk op wetenschappelijke basis grotendeels onze eigen creatie en onze eigen schuld is. Alleen onze Trump 'van den Aldi' heeft daar nog moeite mee, maar daar gaan we ons verder niet druk over maken. *(Opmerkingen van Stefaan Sintobin)*

Nee, nee, ik heb toen ook al gezegd dat dat helemaal niks te maken heeft met de Aldi. Ik neem dat terug. Volgens de reclame zijn de producten bijna even straf. Al wat ik aan de heer Trump wil verwijten, alle dommigheid, alle dwazigheid, alle radicaliteit en onzin die uit Trump komt, mogen anderen gerust... Als hij graag van de Delhaize wil zijn, mag dat voor mij ook.

Collega's, het verbaasde mij een beetje dat de heer Gryffroy, geconfronteerd met al die nood en al die reële uitdagingen en al die akkoorden die we zelf hebben onderschreven, hier toch weer een heel twijfelachtig verhaal komt ophangen. Mijnheer Gryffroy, ik vind dat een beetje jammer. Eigenlijk zou dit een stap moeten zijn naar een oefening: we can talk the talk, want dat kunnen we allang. We zeggen allemaal al jaren dat het belangrijk is. Maar: can we walk the walk? Daar zijn we bijlange nog niet zo goed in.

De meerwaarde voor sp.a van dit voorstel van resolutie is dat we inderdaad over alle parlementen heen een aantal verregaande ambities naar voren schuiven, maar ook een aantal vrij concrete engagementen naar voren schuiven rond reductiedoelstellingen die inderdaad boven de 40 procent zullen liggen. En ja, we zijn er niet akkoord over geraakt of het 41 of 45 of 46 of 55 procent moet zijn, maar boven de 40 procent, dat is wel klaar en duidelijk in dit voorstel van resolutie. Ook voor wie dit goedkeurt: u zult dit goedkeuren.

Wat klimaatfinanciering betreft, zowel naar reductie als naar opvang van alle mogelijke problemen door de klimaatverandering in ontwikkelingslanden en vluchtelingenstromen, staan hier duidelijke engagementen in die ook door de Vlaamse Regering zullen moeten worden gehonoreerd, indien we ons als parlement en indien we onze stemmingen serieus nemen.

Er staan ook nogal wat opportuniteiten in. Er staan opties in om economisch en sociaal vooruit te gaan dankzij klimaatbeleid. U weet dat dit mij ongelooflijk aan het hart gaat en dat het een van mijn stokpaardjes is, maar het is een ongelooflijke opportuniteit om in een aantal nieuwe sectoren nieuwe activiteiten en nieuwe jobs te creëren.

Ik ben ook bijzonder blij dat er tegelijk in staat dat bij het nemen van maatregelen er aandacht moet zijn voor de sociaal-economische gevolgen van die maatregelen, de positieve, maar ook de negatieve. Het is allemaal leuk en goed als we erin lukken om steenkoolmijnen te sluiten en mazoutketels te bannen, maar dat betekent ook dat we de verantwoordelijkheid moeten nemen om oplossingen te vinden voor de steenkoolmijners en de plaatsers van mazoutketels en verdelers van mazout om de sociaaleconomische gevolgen, de transitie draaglijk en zelfs positief te maken. Ik ben blij dat dat bijzonder expliciet in dit voorstel van resolutie staat, want dat is iets wat we vaak te weinig zeggen. Laat ons dat alstublieft doen.

Collega Gryffroy, laat ons dat wel doen in een kader waarin we samen vooruitkijken. Niet meer remmen, zoals we in dit land te vaak hebben gedaan, niet onszelf op Europees en wereldniveau belachelijk maken door een kleine, rijke zakdoek te zijn waarop we bezig zijn met de lasten en de risico's naar elkaar door te schuiven in plaats van ze samen aan te pakken. Dat is het verhaal van de afgelopen tien jaar inzake klimaatbeleid in dit land. Laat ons voortrekkers zijn, ambitieuze voortrekkers.

Met het alternatief voor het vooruitkijken worden we vandaag al geconfronteerd. Ik herinner me dat we ooit een wet hebben gestemd waarin we in 2025 de kerncentrales zouden sluiten. We hebben tot 2018, en eigenlijk nog altijd, systematisch een politieke oorlog daarrond gevoerd en geprobeerd om af te remmen en gas te geven met als gevolg dat zoals het er nu naar uitziet, eigenlijk al in 2018 de kerncentrales gesloten zullen zijn.

Wat er vandaag gebeurt met de onbeschikbaarheid van zowat alle nucleaire energie in dit land, creëert echter problemen, omdat het op een ongecontroleerde en onbegeleide manier gebeurt. De maatregelen die nodig en mogelijk zijn om de sluiting van de kerncentrales op te vangen, staan vandaag niet klaar, omdat we aan het remmen waren in plaats van de problemen op te lossen en vooruit te kijken. Laat ons dus hopen dat een resolutie zoals deze ertoe kan leiden dat we stoppen met ons anker uit te gooien, in het verleden te blijven hangen, enkel en alleen de bestaande belangen te verdedigen en bang te zijn voor de mogelijke toekomst en risico's. Laat ons hopen dat ze ertoe leidt dat we in staat zijn en ook bereid zijn om samen de bestaande kansen te grijpen, de risico's te beheersen en vooruit te gaan. We mogen niet telkens opnieuw geconfronteerd worden met de vaststelling dat we te laat gereageerd hebben, niet genoeg vooruit gekeken hebben en te veel schrik hebben gehad en daardoor nu misschien in de shit zitten.

Dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ik zou me hier vanop dit spreekgestoelte enkel aan de regeringspartijen kunnen richten – de Federale Regering is tenslotte precies dezelfde als de Vlaamse –, maar ik ga dat niet doen. Het is een kenmerk van ons allemaal. Ik ben me bewust van de relatieve aard van parlementaire resoluties, maar als ik het de moeite vind en vond om tijd te steken in een voorstel van resolutie zoals dit en om de onderhandelingen daarrond te voeren – onderhandelingen die, zoals u weet, voorzitter, op interparlementair niveau niet altijd even soepel, helder en eenvoudig verlopen, zeker voor iemand met beperkte diplomatieke talenten als ik –, dan is het omdat we ooit eens over onze eigen schaduw moeten durven te springen en stappen vooruit moeten zetten, in plaats van principes vooruit te schuiven en dan gedurende twintig minuten uit te leggen waarom het allemaal zo moeilijk zal zijn en dat we toch voorzichtig moeten zijn. Ja, mijnheer Gryffroy, het zal moeilijk zijn, ja, het zal geld kosten, ja, het zal inspanningen kosten, maar het zal ook opbrengen en het zal ons een hoop miserie besparen in de toekomst, al was het alleen maar voor ons.

Beste collega's, we zullen dit voorstel van resolutie met de sp.a-fractie met heel overtuiging goedkeuren. We zullen met evenveel overtuiging hopen dat iedereen die het zal goedkeuren, het ook zal menen en de resolutie zal uitvoeren. Dat is het belangrijkste. (*Applaus bij sp.a en Groen*)

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Collega's, ik zal het kort houden als u dat goedvindt. (*Applaus*)

Er is vandaag al heel veel gezegd waarmee ik het eens ben, maar er is ook heel veel gezegd waarmee ik het niet eens ben. Ik zal vandaag niet herhalen over welke elementen het gaat.

Het klimaatbeleid vandaag is vooral een kwestie van handelen, durven en doen. Dat is heel cruciaal, want, zoals u weet, moet de opwarming van de aarde onder 1,5 graden Celsius blijven. Zo niet dreigen catastrofale gevolgen voor mens en dier. Het is nog maar twee weken geleden dat het VN-klimaatpanel een nieuw en ditmaal verontrustend rapport publiceerde met de duidelijke boodschap dat de toestand zeer ernstig, maar niet hopeloos is.

We debatteren hier heel vaak over het klimaat. Daar zijn regelmatig actuele vragen over, maar er zijn toch twee momenten die ik even in herinnering wil brengen. Twee jaar geleden keurden we hier in het Vlaams Parlement een resolutie goed over alle partijen heen en vorig jaar hielden we een actualiteitsdebat rond de Vlaamse klimaatdoelstellingen. Vandaag geven we ook een sterk signaal, met name dat we over alle parlementen heen tot deze tekst gekomen zijn.

Dat geeft aan dat samenwerken loont en dat we met zijn allen dit thema heel erg belangrijk vinden. Ik ben vooral fier op de volgende elementen – en ik ga niet exhaustief zijn. Eerst en vooral: het feit dat we met dit voorstel van resolutie oproepen dat België in de Europese klimaatkopgroep zal plaatsnemen en daar zal ijveren voor een verhoging van de Europese 2030-doelstellingen. Ik ben ook fier op het feit dat we ons met dit voorstel van resolutie inschrijven in de aangescherpte Europese klimaatdoelstellingen, en aldus ook een hogere reductie van de CO₂-doelstelling naar voren schuiven dan 40 procent tegen 2030. Er is ook aandacht voor de ondersteuning van de minst ontwikkelde landen om via mitigatie en adaptatie de nefaste gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. Daartoe wordt gepleit voor een billijke en stijgende bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering. Ook vind ik het heel erg belangrijk dat we in dit voorstel van resolutie een oproep doen om de openbare ruimte nieuw en evenwichtig in te richten ten voordele van openbaar vervoer, fiets en voetgangers.

Er wordt in dit voorstel van resolutie ook geijverd voor een koolstofheffing, waarbij de vervuiler betaalt. En de scheepvaart en luchtvaart worden hier ook voor het eerst gevat. Het voorstel van resolutie is ook 'future proof'. Ik ben begonnen met te verwijzen naar het klimaatrapport van het IPCC van vorige week. In dit voorstel van resolutie wordt daar ook naar verwezen. Er wordt duidelijk gesteld dat ons land het klimaatbeleid en de klimaatambities op grond van die conclusies opnieuw tegen het licht moet houden. En die conclusies waren, zoals gezegd, alarmerend. Een sterker beleid dringt zich bijgevolg op.

Het is belangrijk dat we dit voorstel van resolutie vandaag goedkeuren, nog voor de top van Katowice, opdat onze regering inderdaad met een ambitieus onderhandelingsmandaat aan die top kan en zal deelnemen.

Collega's, ik rond af. De strijd tegen klimaatverandering verdient een prominente plaats, niet alleen in de debatten, niet alleen in de parlementen, maar vooral ook in de regering en in de uitvoering. Collega's, we kennen het probleem, we kennen de oplossingen en er is in de verschillende parlementen politieke wil. In de lijn van dit voorstel van resolutie roep ik de regering dan ook op om werk te maken van een sterk en ambitieus klimaatbeleid. (*Applaus bij sp.a en Groen*)

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

Marino Keulen (Open Vld): Collega's, ik mag het woord nemen in plaats van collega Willem-Frederik Schiltz, die wegens ziekte uitgevallen is.

Bij alles in de politiek moet je het momentum grijpen op het ogenblik dat het zich voordoet. Ik ken zelf heel goed het verschil tussen weer en klimaat, maar we hebben het de afgelopen weken allemaal meegemaakt toen we huis-aan-huisbezoeken deden en we dat zelfs in de eerste en de tweede week van de maand oktober konden doen zonder overjas, zonder jas, met opgestroopte hemdsmouwen. Zelfs in de vroege avond had je nog temperaturen boven de 20 graden. Mensen begonnen zelf spontaan te zeggen: burgemeester, het is toch niet normaal dat we vandaag de dag nog zomers weer hebben, terwijl we al een eindje in de herfst zitten. Ik denk dat mensen vandaag meer dan ooit beseffen dat er iets aan de hand is met het klimaat, dat het klimaat op drift is en dat we daar samen inspanningen voor moeten leveren.

Dit voorstel van resolutie is waard wat het waard is. Je kunt daar ironisch en zelfs cynisch over doen, maar ik denk dat je dat ook positief kunt plaatsen en het kunt zien als een leidraad voor je toekomstige beleid. Daaruit spreekt voluntarisme. Het feit alleen al dat we er in dit complexe land in slagen om met één tekst te komen die de verschillende parlementen op het niveau van de deelstaten en van de federatie bindt, is een belangrijk politiek signaal. Dat we ons ten tweede in lijn zetten met onze naaste buurlanden, is dat evenzeer.

De ambities zijn al uitgesproken door de vorige sprekers. Ik denk altijd dat het goed is om bij beleid zowel de wortel als de stok te hanteren – bijvoorbeeld op Europees vlak ervoor ijveren om een einde te maken aan financiële steun voor fossiele brandstoffen, of op Europees niveau pleiten voor de invoering van een 'carbon adjustment tax'. Wij zijn tegen taksen, maar dit is een corrigerende belasting: landen die niet toetreden tot het klimaatverdrag van Parijs, worden aan die taks onderworpen, net om te vermijden dat Europa of West-Europa alleen het leed van de wereld op het vlak van de strijd tegen klimaatverandering moet dragen. Op die manier responsabiliseer je ook de rest van de wereld.

Inderdaad, op korte termijn, in december te Katowice, is er al een VN-top die te maken heeft met de strijd tegen de klimaatverandering. Dit is een belangrijke leidraad voor het optreden van ons land op die VN-top. Ook intern moeten we alle krachten bundelen. Ik denk dat de geesten in Vlaanderen wat dat betreft rijp zijn.

Vandaag is Joke Schauvliege de minister bevoegd voor het klimaat. Ze doet haar best en ze doet dat goed. Zij kan putten uit de EU-emissievelingen om een aantal stappen te zetten in haar beleid. Het zou goed zijn mocht ook haar collega bevoegd voor de energie, minister Tommelein, daarop kunnen terugvallen. Al was het maar dat projecten dan versneld op touw kunnen worden gezet in de strijd tegen de klimaatverandering.

Ik wil graag positief eindigen – ‘never waste a good crisis’ – met het in beeld brengen van de opportuniteiten. We kennen allemaal het verhaal dat de strijd tegen klimaatverandering goed is op het ecologische vlak. Al is het maar, voorzitter, collega’s, omdat we dan misschien een meer zuivere en propere lucht krijgen, om een voorbeeld te geven. Maar ook op economisch vlak zou dat goed zijn. Dat is dan de universiteit van het leven. In de Audifabriek in Vorst wordt vandaag de elektrische versie van de Audi, dat succesvolle automerk, ontworpen. Als men daarvoor kiest, is dat op economisch vlak een grote opportuniteit. Je bouwt namelijk een stuk kennis en ervaring op. Het maakt je ook een stuk sterker op het vlak van je economisch weefsel. Dat past in het kader van de strijd die er op dat vlak moet worden geleverd, inzake het veroveren en behouden van een aantal economische markten. Binnen de Verenigde Naties zijn dat soort dingen al vaker bepleit. Je ziet in de praktijk ook dat het niet alleen een kwestie is van wensdromen, maar dat de wereld zich wat dat betreft ook concreet op dat vlak ontwikkelt. Het voorbeeld van Vorst en Audi vind ik wat dat betreft sprekend.

Voorzitter, goede collega’s, het is duidelijk: Open Vld zal deze klimaatresolutie met volle overtuiging goedkeuren. *(Applaus bij Open Vld en CD&V)*

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine Soens, Güler Turan en Joris Vandenbroucke betreffende een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië – 1714 (2018-2019) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Joris Vandenbroucke bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Tine Soens, Güler Turan en Joris Vandenbroucke betreffende een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië.

Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Voorzitter, ik verwijs naar de actuele vragen van deze middag. Duitsland heeft aangekondigd om de wapenhandel met Saoedi-Arabië stop te zetten. In Canada gaan gelijkaardige stemmen op. Vlaanderen heeft vandaag in het decreet de mogelijkheid om een wapenembargo in te voeren naar Saoedi-Arabië. Het is een belangrijk signaal, ook naar Europa. Daarom vraag ik om deze resolutie vandaag met spoed te kunnen behandelen.

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

Matthias Diependaele (N-VA): Voorzitter, het debat van daarnet heeft getoond dat we eigenlijk in grote lijnen allemaal op dezelfde lijn zitten. We veroordelen wat er in Saoedi-Arabië gebeurt en vinden het evident dat er de facto geen wapens worden uitgevoerd naar Saoedi-Arabië.

Aangezien de minister-president heeft toegezegd om dit ter sprake te brengen op het eerstvolgende Overlegcomité en van daaruit te proberen druk te leggen op de Europese Unie om een algemene afspraak te maken voor zo'n embargo, denken wij dat het beter is om dat eerst een kans te geven, vooraleer we dit voorstel van resolutie in behandeling nemen.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Ik denk dat de houding van de regering niet relevant is in de hoogdringendheid. De internationale situatie brengt de hoogdringendheid met zich mee. Daarom lijkt het mij logisch dat dit parlement zijn verantwoordelijkheid neemt.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? (*Neen*)

Dan stemmen wij bij zitten en opstaan over het voorstel tot spoedbehandeling.

De volksvertegenwoordigers die het voorstel wensen aan te nemen, wordt verzocht op te staan.

De tegenproef.

Het voorstel tot spoedbehandeling is niet aangenomen. Derhalve blijft het voorstel van resolutie van Tine Soens, Güler Turan en Joris Vandenbroucke betreffende een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië naar de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed verwezen, onder de deskundige leiding van de heer Daems.

Het incident is gesloten.

ONTWERP VAN DECREET van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de uitvoering van de begroting van de Vlaamse rechtspersonen zonder raad van bestuur voor het begrotingsjaar 2017 – 23-A (2017-2018) – Nrs. 1 tot en met 3

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

Stemming nr. 1

Het resultaat wat betreft de gemeenschapsaangelegenheden is als volgt:

- 99 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
- 78 leden hebben ja geantwoord;
- 21 leden hebben zich onthouden.

Het resultaat wat betreft de gewestaangelegenheden is als volgt:

- 95 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
- 76 leden hebben ja geantwoord;
- 19 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

ONTWERP VAN DECREET houdende bepalingen betreffende de huur van voor bewoning bestemde goederen of delen ervan – 1612 (2017-2018) – Nrs. 1 tot en met 5

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

Stemming nr. 2

Het resultaat wat betreft de gemeenschapsaangelegenheden is als volgt:

103 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
75 leden hebben ja geantwoord;
23 leden hebben neen geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Het resultaat wat betreft de gewestaangelegenheden is als volgt:

99 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
73 leden hebben ja geantwoord;
21 leden hebben neen geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Robrecht Bothuyne, Andries Gryffroy, Willem-Frederik Schiltz, Bruno Tobback en Johan Danen betreffende het Vlaamse en nationale klimaatbeleid – 1713 (2018-2019) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

Stemming nr. 3

Ziehier het resultaat:

104 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
99 leden hebben ja geantwoord;
5 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

VOORSTEL van Jan Peumans tot wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement, wat de Vlaamse Controlecommissie voor de Verkiezingsuitgaven betreft – 1651 (2017-2018) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel tot wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement.

Stemming nr. 4

Zie hier het resultaat:

104 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
104 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel aan.

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER

De voorzitter: Collega's, ik wil u er nog eens heel duidelijk op wijzen dat uw deelname aan de stemmingen zeer belangrijk is. U moet minstens aan de helft plus een van de stemmingen hebben deelgenomen, dat in verband met uw vergoeding. Ik heb u daar trouwens allemaal deze week een heel keurige brief over gestuurd. Bij dezen weet u het nog eens.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 7 november 2018 om 14 uur.

De vergadering is gesloten.

Ik wens u een behouden thuiskomst.

– De vergadering wordt gesloten om 18.44 uur.

BIJLAGEN

Aanwezigheden

Aanwezig

Imade Annouri, Björn Anseeuw, Lionel Bajart, Rob Beenders, Jan Bertels, Franc Bogovic, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Bart Caron, Vera Celis, Lode Ceyskens, An Christiaens, Sonja Claes, Paul Cordy, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Johan Danen, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Kurt De Loor, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Ortwin Depoortere, Jenne De Potter, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Michel Doomst, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Martine Fournier, Cindy Franssen, Caroline Gennez, Danielle Godderis-T'Jonck, Andries Gryffroy, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Yamila Idrissi, Lies Jans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Yasmine Kherbache, Kathleen Krekels, Renaat Landuyt, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, An Moerenhout, Bert Moyaers, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Peter Persyn, Jan Peumans, Ingrid Pira, Joris Poschet, Grete Remen, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Björn Rzoska, Freya Saeys, Katrien Schryvers, Katia Segers, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Elke Sleurs, Nadia Sminate, Tine Soens, Ann Soete, Valerie Taeldeman, Martine Taelman, Emmily Talpe, Bruno Tobback, Güler Turan, Wouter Vanbesien, Ludo Van Campenhout, Wilfried Vandaele, Steve Vandenberghe, Freya Van den Bossche, Elke Van den Brandt, Joris Vandenbroucke, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Orry Van de Wauwer, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Christian Van Eyken, Tom Van Grieken, Karl Vanlouwe, Bart Van Malderen, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Daniëlle Vanwesenbeeck, Johan Verstreken, Peter Wouters, Herman Wynants.

Afwezig met kennisgeving

Griet Coppé: ambtsverplichtingen;

Lorin Parys, Francesco Vanderjeugd: familieverplichtingen;

Piet De Bruyn, Elisabeth Meuleman, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Willem-Frederik Schiltz, Bart Somers, Tine van der Vloet, Sabine Vermeulen: gezondheidsredenen.

Afwezig zonder kennisgeving

Michèle Hostekint

Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers

Stemming nr.1:

JA-stemmen:

Björn Anseeuw, Franc Bogovic, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Vera Celis, Lode Ceyskens, An Christiaens, Sonja Claes, Paul Cordy, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Jos De Meyer, Jenne De Potter, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Michel Doomst, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Martine Fournier, Danielle Godderis-T'Jonck, Andries Gryffroy, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Lies Jans, Vera Jans, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans,

Katrien Partyka, Lydia Peeters, Peter Persyn, Jan Peumans, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Freya Saeys, Katrien Schryvers, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Elke Sleurs, Nadia Sminate, Valerie Taeldeman, Martine Taelman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Daniëlle Vanwesenbeeck, Johan Verstreken, Peter Wouters, Herman Wynants

ONTHOUDINGEN:

Imade Annouri, Rob Beenders, Jan Bertels, Bart Caron, Johan Danen, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Bert Moyaers, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Tine Soens, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Elke Van den Brandt, Christian Van Eyken, Wouter Vanbesien, Joris Vandenbroucke

Stemming nr.2:

JA-stemmen:

Björn Anseeuw, Franc Bogovic, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Vera Celis, Lode Ceysens, An Christiaens, Sonja Claes, Paul Cordy, Cathy Coudyser, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Jos De Meyer, Jenne De Potter, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Michel Doomst, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Martine Fournier, Cindy Franssen, Danielle Godderis-T'Jonck, Andries Gryffroy, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Lies Jans, Vera Jans, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Peter Persyn, Jan Peumans, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Freya Saeys, Katrien Schryvers, Willy Segers, Elke Sleurs, Nadia Sminate, Valerie Taeldeman, Martine Taelman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Daniëlle Vanwesenbeeck, Johan Verstreken, Peter Wouters, Herman Wynants

NEEN-stemmen:

Imade Annouri, Rob Beenders, Jan Bertels, Bart Caron, Johan Danen, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Bert Moyaers, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Katia Segers, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Freya Van den Bossche, Elke Van den Brandt, Christian Van Eyken, Wouter Vanbesien, Joris Vandenbroucke

ONTHOUDINGEN:

Guy D'haeseleer, Ortwin Depoortere, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch, Tom Van Grieken

Stemming nr.3:

JA-stemmen:

Imade Annouri, Björn Anseeuw, Rob Beenders, Jan Bertels, Franc Bogovic, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Bart Caron, Vera Celis, Lode Ceysens, An Christiaens, Sonja Claes, Paul Cordy, Cathy Coudyser, Rik Daems, Johan Danen, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Dirk de

Kort, Kurt De Loor, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Jenne De Potter, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Michel Doomst, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Martine Fournier, Cindy Franssen, Caroline Gennez, Danielle Godderis-T'Jonck, Andries Gryffroy, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Yamila Idrissi, Lies Jans, Vera Jans, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Yasmine Kherbache, Kathleen Krekels, Renaat Landuyt, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bert Moyaers, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Peter Persyn, Jan Peumans, Ingrid Pira, Grete Remen, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Björn Rzoska, Freya Saeys, Katrien Schryvers, Katia Segers, Willy Segers, Elke Sleurs, Nadia Sminate, Tine Soens, Valerie Taeldeman, Martine Taelman, Emmily Talpe, Bruno Tobback, Güler Turan, Ludo Van Campenhout, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Elke Van den Brandt, Koen Van den Heuvel, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Christian Van Eyken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wouter Vanbesien, Wilfried Vandaele, Joris Vandenbroucke, Karl Vanlouwe, Daniëlle Vanwesenbeeck, Johan Verstreken, Peter Wouters, Herman Wynants

ONTHOUDINGEN:

Guy D'haeseleer, Ortwin Depoortere, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch, Tom Van Grieken

Stemming nr.4:

JA-stemmen:

Imade Annouri, Björn Anseeuw, Rob Beenders, Jan Bertels, Franc Bogovic, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Bart Caron, Vera Celis, Lode Ceyskens, An Christiaens, Sonja Claes, Paul Cordy, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Johan Danen, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Dirk de Kort, Kurt De Loor, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Jenne De Potter, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Michel Doomst, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Martine Fournier, Cindy Franssen, Caroline Gennez, Danielle Godderis-T'Jonck, Andries Gryffroy, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Yamila Idrissi, Lies Jans, Vera Jans, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Yasmine Kherbache, Kathleen Krekels, Renaat Landuyt, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bert Moyaers, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Peter Persyn, Jan Peumans, Ingrid Pira, Grete Remen, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Björn Rzoska, Freya Saeys, Katrien Schryvers, Katia Segers, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Elke Sleurs, Nadia Sminate, Tine Soens, Valerie Taeldeman, Martine Taelman, Emmily Talpe, Bruno Tobback, Güler Turan, Ludo Van Campenhout, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Elke Van den Brandt, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Christian Van Eyken, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wouter Vanbesien, Wilfried Vandaele, Joris Vandenbroucke, Karl Vanlouwe, Daniëlle Vanwesenbeeck, Johan Verstreken, Peter Wouters, Herman Wynants